

Na Taroha Goro 'Onaai Usua Ana St. Luk

Gere Mamaani 'Iniai Bukani

Tara'i 'oha gai wai'ado'ado suria gasi 'onaa na Taroha Goro 'a maani'i mora i mareho ha'a-momori 'inia Jisas ma'ua ai'a. Na Taroha Goro ana Luk naasi nai maani ha'agorohia tanagaau neina gai aidangisia do mareho 'isi ra ha'a-momori.

'I sae nara 'unu Luk 'iniasi 'e dokita ma'e sae na matai usu-usu 'abai'i taha nara to'o na'i 'oha bwani. 'Iiasi 'e geresae goro ana Pol mea Mak ma tara'i abe ro'u 'iniraa na'i madoraa ana Jisas. Na'i 'oha na 'ia Luk 'a ha'aagau 'anai usuai Taroha Goro ana, 'a hura'a ma siba suri'i taha nara ha'a-momori 'inia Jisas. Taha na 'irisia naasi do 'ai maani'i goro hura'a tanaai gere sae ana, 'ia Tiofilas, i huudi mamaani 'inia Jisas. Na taha na maani'i ma nuga'i dio 'a ha'ata'inia hura'a do'a mamaani ga'u beiraa i nei narau aidangisia goro a Jisas maagu usu'i. 'Ia Luk 'a mamaani ruhasi'i ro'u i ringeringe adaa'i Jiu na 'igaau mana geresae ana nai bwara 'anai aidangisi'i.

'Ia Luk 'a rabasia do 'ia Tiofilas 'ai aidangisia goro 'iatei naasia Jisas ma'e taha na boi 'ana. Mia Luk haraaria 'a aidangisia ma hinihinia ha'a-momori taha na usu-usu 'abaia.

Gasi 'a rago i mareho na 'o bwani aidangisia 'abaia Jisas. Rei'uaa na o'asi, 'oha na 'oi 'oha'iniai bukani, 'oi 'ome'ome 'ini'i taha na'o ai'a aidangisi'i mau nara haoru tana'o na'i tahingamu.

¹ Tana'o Tiofilas:

'A ragoi nei ra bwane usu'i mamaani 'ini'i mwane maho na hau'ia Jisas na'i madoraa na awa bei'ameu. ² Mana

mareho narau usu-usu 'abai'i, ra'i mareho nameu bwane rongo'i beiraau nei narau wanara'i maa 'ini'i. 'Iraau naasi inoni tatau'aro ana'ia God narau maania hura'a i tarohasi tanaraau inoni. ³ Hoita, suria 'inau ro'u naasi ta'i abe nau bonasiai siba ha'agorohia ro'u i mamaani 'inia Jisas mau mai na'i taraawa'ana, 'inau nau raba usua ro'u ta buka tana'o. Mwanemaua Tiofilas, 'au haua o'asi ⁴ do neina 'oi 'irara ha'agorohia doni mareho nara ha'ausuri'o 'ini'i ra'i mareho ha'a-momori.

Enjel Gebrel 'A 'Unua Hura'a

Do 'Ia Jon Bwareomaea 'Ai Huta

⁵ Na'i 'oha 'ia Herod 'a mwaeraha na'i Jiudea, 'e Piriisi na atana 'ia Sakaraea na awa ro'u na'i madoraasi. 'Iia 'e ta'i 'iniraui ruruhai Piriisi nara 'unuraau 'iniai Abaeja. Mana urao ana Sakaraea 'ia Elisabet. 'Ia Elisabet 'e urao baaniai burungana Eron. Mia Eron 'e 'etanai Na'ohadaui Piriisi na'i 'oha bwani. ⁶ 'Ia Sakaraea mea Elisabet ra'i inoni odo-odo na'i maana God nararu awa suri'i tarau i Ha'atora mana heiatenga'i ana'ia God. ⁷ Ma'ata, raru ai'a to'o gare, suria 'ia Elisabet 'a 'amara, mirarua raru wari hako'a ro'u.

⁸ Hoita, ta'i 'oha, 'ia Sakaraea 'a tau'aro na'i Ruma Maea ana God, 'inia 'a tari mai 'oha anai ruruha ana 'anai hauai tatau'aro adaau. ⁹ Ma suriai ringeringe adaui Piriisi na'i 'ohasi. 'Iraau rau gaasi ha'ara 'anai sadoia tei naasi nai siri na'i Ruma Maea 'anai suungiai insens. Naasi ni ha'ara 'a auru hunia Sakaraea magu siri 'anai suungiai insens. ¹⁰ Na'i madoraasi, 'a ragoi noni nara goni mai na'i maanai Ruma Maeasi 'anai ha'arahesi.

¹¹ Ma na'i 'oha na 'ia Sakaraea 'a suungiai insens, 'e enjel ana Araha God 'a ha'amaranga tanaa. 'A ura na'i aba odo 'iniai dora maea nara susuungiai insens. ¹² Na'i 'oha na 'ia Sakaraea 'a 'omesia, 'a kaku ta'aa i ahuna, ma maaa'u di'u. ¹³ Mana enjel 'a ha'atee o'ani 'inia, "O'i

abui maaa'u Sakaraea! 'Ia God 'a rongoai ha'arahesi amua mana urao amua 'ai ha'ahutaai gare mwane ma'oi ha'a-atana 'inia Jon. ¹⁴ 'I'amurua murui wa'ewa'e di'u 'inia, mai rago ro'u i nei narai wa'ewa'e 'inia hutana, ¹⁵ suria 'iia 'ai ha'i inoni hauasa na'i 'ado'adona Araha God. 'Iia 'ai abui gonohia ta waen, ma'ua gonohia ta wai ni bweu he'ete'i ro'u moi wou. Na Hi'ona Maea 'ai awa beia taraawa'a mau na'i ahuna inana. ¹⁶ 'Ai rago inoni ni Israel nai wairaa aho'i mai 'anai aho'isia Araha God adaa. ¹⁷ 'Iia 'ai to'o mena nai wetewete 'onaai rarabea Elaija. 'Ai boi na'i na'o 'inia Araha 'anai ha'aagaurau inoni 'anai boi ana. 'Ai ha'ahagurau aho'i ama bei'i gare adaa'i ma'ai rihosi'i 'adoma'idi nei ra hairaesia beia God marai awa 'onaai nei nara awa odo-odo."

¹⁸ Mia Sakaraea 'agu songa'i o'ani, "'Ai he'uai 'iraraa agua doni marehosi 'a ha'a-momori? 'Inia 'inau 'au wari'a, mana urao agua 'a wari'a ro'u."

¹⁹ Mana enjel 'a aramia o'ani, "'Inau Gebrel, minau 'au ura na'i maana God 'ado dangi. 'Ia God na ha'ataariau mai 'anai ha'atee bei'o 'anai maania tana'o i taroha gorosi. ²⁰ Ma'ata suriai ai'a hinihini'i amu'i ha'atee agu'i, i'oe 'oi baanguu tari dangi nai huta i gare amua. Ni ha'atee agu'i rai to'o ha'a-momori na'i huunai madoraa 'ana."

²¹ Na'i 'ohasi 'irauu mwane inoni ani narau awa 'anai ha'arahesi na'i abau 'omaa rau mamasia Sakaraea do'ai hura'a mai. Rau wai'ado'ado 'iniaia oreana haa siri raronai Ruma Maea. ²² Ma na'i 'oha nagu hura'a mai, 'a ai'a ha'atee tarairau ma haa'i moi ha'ara tanarau 'iniaia rimana'i. Na'i 'ohasi rau 'iraraa do'e mareho na ha'amaranga tanaa na'i Ruma Maea.

²³ Ma na'i 'oha na hako i sade ana 'anai tagora, 'ia Sakaraea 'agu aho'i 'ari ruma ana. ²⁴ Na'i gere muri moi mai, 'ia Elisabet 'a to'ora 'iniaia gare, ma'e rima hura na awa hatara'i moi na'i ruma. ²⁵ Mia Elisabet 'a ha'atee

o'ani, “Naasi 'ia Araha God 'agu goro 'iniau ma rahia baaniaui ninima na awa beiau 'inia ai'a to'ora gare.”

Enjel 'A 'Unua Hura'a Do 'Ia Jisas 'Ai Huta

²⁶ Na'i ononai hura ana Elisabet na to'ora 'iniaai gare, 'ia God 'a ha'ataaria enjel Gebrel 'ari na'i 'omaai Nasaret na'i Provensi Galili. ²⁷ I enjel 'a taha beiai gere urao haoru ta'aa na ai'a 'ari mau beia ta mwane. Na atanai gere uraosi 'ia Meri. Mia Meri 'a hagu hagu beiai sae na atana 'ia Josep. 'Ia Josep 'a huta mai baaniai burungana Deved i mwaeraha. ²⁸ Mana enjel 'a 'ariwou ma ha'atee o'ani, “Wa'ewa'e raha di'u tana'o Meri! 'Ia God 'a awa bei'o ma ha'agorohi'o.”

²⁹ 'Ia Meri 'a torakoke i 'adoma'ina ma kakui ahuna 'ini'i 'ado'ado 'ada'i ha'atee 'isi. ³⁰ Mana enjel 'a ha'atee o'ani, “Abui mamaa'u Meri! 'Ia God 'a 'ome taeni'o. ³¹ I'oe 'oi to'ora 'inia ta gare mwane, ma na'i 'oha nai huta 'oi ha'a-atana 'inia Jisas. ³² 'Iia 'ai ha'i inoni hauasa marai 'unua 'iniaai garena God na ororiu ara'a. 'Ia Araha God 'ai ha'amwaerahaa 'onaai wauwa ana, 'ia Deved. ³³ Mana garesi 'ai marungiraau tarau 'saeni Israel mana heimarungi ana 'a bwa'i 'oha nai hako.”

³⁴ Mia Meri 'a ha'atee o'ani, “Ma'ai to'o he'ua i marehosi, na'i 'oha nau ai'a awa mau beia ta mwane?” ³⁵ Mana enjel 'a aramia o'ani, “Na Hi'ona Maea 'ai boi na'i hungamu, mana mena ana God na ororiu ara'a 'ai awa bei'o. Tarana naasi na garesi 'ai maea, marai 'unua 'iniaai garena God. ³⁶ 'O 'iraraai gere inamu a Elisabet? Ra 'adoma'inia do'iia 'agu bwa'i to'o gare'a. Ma na'i 'ohani 'iia 'a to'ora 'iniaai gare, rei'uaa na wari, me naani'a i ononai hura ana. ³⁷ 'Ia God 'a bwa'i mareho nai bwara tanaa.”

³⁸ Mia Meri 'a o'ani, “'Inau 'e inoni tatau'aro ana Araha God. 'A goro do'ai to'o o'asi tanaau 'onaai 'unua amua.” Naasi mana enjel 'agu hano baania.

Meri 'A Garihia Elisabet

³⁹ Na'i murina moi 'ohasi, 'ia Meri 'a ha'ataura'i ma raurau 'ari 'anai 'omaa na'i toroi Jiudea. ⁴⁰ Na'i 'oha na ataha wou na'i 'omaasi, 'a siri na'i ruma ana Sakaraea ma ha'atee wa'ewa'e tanaa Elisabet. ⁴¹ Na'i 'oha 'ia Elisabet 'a rongoai ha'atee wa'ewa'e na haua Meri tanaa, na gare na'i ahuna Elisabet 'a 'ihara'i, mia Elisabet 'a rabe beiai Hi'ona Maea.

⁴² Ma na'i ringe raha 'a ha'atee hurasi o'ani, “Ia God 'a ha'agorohi'o di'u'i mwane urao hako, mai ha'agorohiai kakae na'oi ha'ahutaa. ⁴³ 'A 'ua gasi na 'ia God 'a ha'agorohiau o'asi 'inia, 'oha i'oe, inana Araha agua 'o boi 'anai garihiau? ⁴⁴ I'oe 'e inana Araha, 'au 'iraraa o'asi, 'inia na'i moi 'oha nau rongoai ha'atee wa'ewa'e amua tanaau, na gare na'i raronai ahuguni 'a 'ihara'i 'iniiai wa'ewa'e. ⁴⁵ 'Ia God 'ai ha'agorohi'o 'iniiai hinihinia amua do'ai to'o ha'a-momori tana'o i taha na duruduru 'inia.”

Gana ni Ha'aasa Ana Meri

⁴⁶ Mia Meri 'a o'ani,
“Ni tahingagu 'a ha'aasaa Araha God.

⁴⁷ Mau wa'ewa'e,
'inia 'iia na ha'atahiau.

⁴⁸ 'Iia 'a 'adoma'iniau i inoni tatau'aro ana,
rei'uaa nau ai'a ororiu.

Na'i 'ohani ma 'ari'a, na mwane ugui inoni
rai ha'arangasia hura'a i ha'agorohiau na haua God,

⁴⁹ 'iniiai mareho hauasa na haua tanaau 'iniiai mena ana.
Na atana na maea.

⁵⁰ 'Iia 'a ahu ta'ahirai nei nara ginagina 'inia,
suri'i mwane ugui inoni he'ete'i hairiu.

⁵¹ 'Iia 'a hau'i mwane tatau'aro hauasa 'iniiai mena ana.
'Iia 'a taari 'adara'iniraau nei nara 'adoma'i
ha'ata'eraau haariraau.

⁵² 'A ha'a-hura'ahiraau mwaeraha baani'i dora ni
heimarungi adaa'i,

- ma ha'a-ororiuraau nei rau heiheiraau aho'i.
⁵³ 'Iia 'a hanganiraaui 'ini'i mwane mareho goro 'i nei ra hioro,
 ma ha'a-taariraaui beira'i kongari nei ra toto'ora.
⁵⁴⁻⁵⁵ 'Iia 'a 'a'auhigaau Israel, i inoni tatau'aro ana'i,
 ma ahua ta'ahia tarau a Ebrahim mana warowarona'i,
 'onaai durua ana tanaraau wauwa agaa'i.”
⁵⁶ Mia Meri 'a ga'i 'onaai oru hura na awa beia Elisabet,
 maagu aho'i 'ari 'omaa ana na'i Nasaret.

Na Huta Ana Jon Bwareomaea

⁵⁷ Na'i 'oha nagu tari mai madoraa ana Elisabet 'anai ha'ahuta, 'a ha'ahutaai gare mwane. ⁵⁸ 'Iraau noni ana'ia Elisabet, miraaui nei narau mono goni ta'i 'omaa rau rongoai heita'ahi 'ia Araha God na haua tanaa, marau wa'ewa'e beia 'inia.

⁵⁹ Ma na'i warunai dangi, rau goni mai 'anai hauai ringei aha ha'ara tanaai kakae, ma 'anai ha'a-atana 'inia Sakaraea, 'e ha'amarahu suriai amana. ⁶⁰ Mana inanai garesi 'a ha'atee wetewete tanaraau o'ani, “Ai'a. Na atana 'ia Jon!”

⁶¹ Miraau inoni rau o'ani 'inia, “Mi'oe ai'a tanei na'i burungamu nai to'oraai atasi.” ⁶² Naasi marau haai ha'ara tanaai amanai garesi 'anai 'unua ta ata nai 'irisia nana.

⁶³ Mia Sakaraea 'a hauai ha'ara tanaraau dorai haua tanaa ta mareho 'anai usu-usu na'iei. Ma na'i 'oha narau haua tanaa, 'a usua o'ani, “Na atana 'ia Jon.” Na'i 'ohasi na mwane inoni hako ra heimwaota'i di'u. ⁶⁴ Ma na'i mau 'ohasi 'a matai hadahada aho'i ma taraawa'a ha'aasaa God.

⁶⁵ Na mwane inoni na'i 'omaasi 'a kakui ahudaau hako, mana marehosi ra hadanga'inia suri'i mwani 'omaa na'i toroi Jiudea. ⁶⁶ Miraau hako nei rau rongoa rau wai'ado'ado surisuria, rau o'ani, “Romwane, 'ai ha'i sae he'ua na'i 'oha nai raha ara'a?” Rau ha'atee o'asi, suria rau aidangisia doni mena ana God 'a awa beiai garesi.

'Ia Sakaraea 'A Gana Ha'aasaa God

67 Mia Sakaraea, amana Jon, 'a rabe beiai Hi'ona Maea ma ha'atee rarabeanga'ini'i taha 'ia God na 'unu'i tanaa.

68 “Gau magai ha'atee ha'agorohia Arahaga, i God agaau Israel,

'inia 'iia 'a boi 'anai ruhasiraau inoni ana'i.

69 'A haua tanagiai Ha'atahi na wetewete

na hura'a baaniai burunganai inoni tatau'aro ana, 'ia Mwaeraha Deved.

70 Naasi taha na duruduru 'inia na'i ngoodaa'i rarabea ana'i 'oha bwani.

71 'A durua do 'ai ha'atahigia baani'i maerongaga, mei baani'i hakoi mena adaa'i nei ra 'utaigia.

72 'Iia 'a ha'ata'iniiai ahu heita'ahi ana tanaraau wauwa agaa'i,

suria 'a ai'a kaku'aai duruduru ana tanaraau na wetewete ma maea.

73 Na durudurusi 'a haua tanaa Ebrahim, i wauwa agaau.

74 'A 'unua do 'ai ha'atahigia baaniraau maerongaga, magai abui mamaa'u na'i 'oha gai tau'aro tanaa God,

75 beiai awaha na maea mana odo-odo na'i maana suri'i mwane dangiga.

76 Mi'oe gare agua, rai 'unu'o 'e rarabea ana God ororiu ara'a,

suria i'oe 'oi na'otara tanaai Araha 'anai ha'aagauraau noni 'anai boi ana.

77 'Oi taroha'inia tanaraau inoni i tahi tarau na 'ia God 'ai matai haua tanaraau

'oha nai 'adoma'i nugasi'i ora-ora'a adaa'i.

78 Ma'ai o'asi 'iniiai ahu heita'ahi ana God tanagaau.

'Onaai sina na ara'a, i Ha'atahi aga 'ai boi baaniai aro

79 'anai bewaasiraau nei narau awa na'i kuhi, mara awa na'i bahainai heimarungi anai mae.

'Iia 'ai na'otaragia 'anai hagu goro aho'i beia God.”

⁸⁰ Mia Jon 'a raha ara'a ma ha'i sae raroma goro. 'A 'ari ma awa na'i dora mangasara, tari 'oha na taraawa'a heitaroha'i tanaraau inoni nai Israel.

2

Na Huta Ana Jisas (Matiu 1:18-25)

¹ Na'i madoraa na kekerei maua Jon, 'ia Ogastas na mwaeraha adaui Rom, 'a ha'a-urasiyai ringe 'anai usu ata tanaraau hako mwane inoni suri'i 'ado dora narau awa na'i bahainai heimarungi ana. ² (Naasi 'etanai usu ata naigui to'o na'i madoraa na 'ia Kuirinias na Primia 'anai Provensi Siria.) ³ Na mwane inoni hako ra hano baani'i 'omaa nara awa suri'i mara 'ari 'anai usu ata suri'i huudi 'omaa adaa'i.

⁴ Naasi 'ia Josep 'a hano baaniai 'omaai Nasaret na'i Provensi Galili, ma 'ari na'i Betlehem, 'omaa ana Deved, na'i Provensi Jiudea. 'Ia Josep 'a 'ari Betlehem, suria 'iiasi 'e burungana Deved. ⁵ Mia Meri nara durua tanaa Josep 'anai waina, raru ta'i hano ro'u 'anai usu ata. Mia Meri 'a bwane to'ora 'iniaai gare.

⁶ Ma na'i 'oha narau awa na'i Betlehem, 'a tari mai madoraa anai gare 'anai huta. ⁷ Mia Meri 'a ha'ahutaai 'etanai gare ana, 'e gare mwane. 'A ho'ua 'ini'i bwana, ma ha'adadaoa na'i dora ni hangani mwamwaa, suria na'i ruma ni mahuara 'a ai'a taradarua.

Enjel 'A Taroha'inia Hura'a

Do 'Ia Jisas 'A Huta

⁸ Ma na'i rodosi, ra'i sae nara awa hura'a baaniai 'omaasi narau 'omesuri'i siip adaa'i. ⁹ Raugu 'asu'a mana enjel ana Araha God 'a ha'ata'i tanaraau, mana rarahana Araha God 'a bewaasiraau. Miraau maaa'u di'u. ¹⁰ Mana enjel 'a ha'atee o'ani tanaraau, "Mou abui maaa'u!

'Inau 'au boi beiai taroha na goro tana'amou 'anai ha'a-wa'ewa'eraaui mwane inoni hako. ¹¹ Na de'eni, i nei 'anai ha'atahi'amou na huta mai na'i 'omaa ana Deved. 'Iia naasi Kraest i Araha. ¹² Ma naani ha'ara 'inia tana'amou. Moi 'omesiai gare nara ho'ua 'ini bwana nara ha'adadaoa na'i dora ni hangani mwamwaa.”

¹³ Raugu 'asu'a ma'e kae ruruhai enjel rau rurugoni mai beiai nata enjel ani marau ha'atee ha'agorohia God o'ani, ¹⁴ “Ha'ahauasaa God na'i aro, mana gooroha ana 'ai awa beiraaui nei na'i marewana na 'ia God 'a ahugoro 'iniraaui.”

¹⁵ 'Iraaui enjel rau aho'i ara'ai aro, miraaui 'omesuri siip raugu o'ani 'iniraaui hairiu, “Gaaui magai 'ari 'omesiai taha na to'o na'i Betlehem, na 'ia Araha God na ha'arangasia tanagaau.”

¹⁶ Marau raurau 'ari Betlehem, rau sadoia Josep mea Meri mana kakae na dadao na'i raronai dora ni hangani mwamwaa. ¹⁷ Na'i 'oha narau 'omesiai kakae, rau maani'i mwane mareho na enjel 'a maani'i tanaraau 'iniai kakaesi. ¹⁸ Miraaui nei narau rongo'i, rau heimwaota'i di'u 'ini'i mareho narau maani'i. ¹⁹ Mia Meri 'a nuga'i mareho 'isi na'i 'adoma'ina ma wai'ado'ado suri'i tarau. ²⁰ Miraaui na 'omesuri siip rau aho'i. Rau ha'aasaa marau ha'atee ha'agorohia God 'ini'i mwane mareho narau rongo'i marau 'omesi'i. Ra to'o 'onaaiai taha i enjel na maani'i tanaraau.

Jisas Ra Ha'a-atana

²¹ Na'i 'oha na gare 'a tari warunai dangi, ra haua tanaai ringei aha ha'ara marau ha'a-atana 'inia Jisas. Naasi ata na enjel 'a bwane 'unua mau na'i 'oha na ai'a toto mau na'i ahuna inana.

Josep Mea Meri Raru Waia Jisas

'Ari Ruma Maea Na'i Jerusalem

²² 'Agu tari mai madoraa ana Josep mea Meri 'anai ha'a-wariwarirua aho'i na'i maana God 'onaai Ringe ana'ia Moses na 'unua 'anai haua murinai huta anai gare.* Raru waiwai kakae 'ari Ruma Maea ana God na'i Jerusalem 'anai wateai gare tanaa Araha God, ²³ 'inia na Ringe ana'ia Moses 'a o'ani, “Na 'adodi 'etadi gare mwane rai wate'i tanaa Araha God.”† ²⁴ Miraru haua ro'u i ho'asi tanaa God suriai ringe na 'ia Moses na 'unua dorai ho'asi 'inia ta rua abei 'ao ma'ua ta rua garei waibora.

²⁵ Na'i 'ohasi 'e sae atana 'ia Simion 'a awa na'i Jerusalem. 'Iia 'e sae odo-odo na awa suriai hei'irisina God. 'Ia Simion 'a mamasiai 'oha na 'ia God 'ai ha'ataaria mai ta nei 'anai ruhasiraaui inoni nai Israel. Mana Hi'ona Maea 'a rabe beia, ²⁶ ma bwane 'unua tanaa do 'iia 'a bwa'i mae tari 'oha 'ai 'omesiai Ha'atahi na 'ia Araha God 'a duruduru 'inia 'anai ha'ataaria mai. ²⁷ Mana Hi'ona Maea 'a tau'aro na'i raromana Simion, ma 'ari na'i Ruma Maea. Ma na'i muri, 'ia Josep mea Meri raru ataha mai 'anai watea Jisas tanaa Araha God 'onaai Ringe ana'ia Moses na 'unua.

²⁸ Mia Simion 'a suru'iai kakae ma ha'atee ha'agorohia 'inia God. 'A o'ani,

²⁹ “Araha God, na duruduru amua 'a to'o ha'a-momori'a.

Naasi, 'au wa'ewa'e'a mau ha'aagau 'anai mamaro baaniai marewanani.

³⁰⁻³¹ 'Inia 'inau wanara'i maa 'inia nei na'o ha'aagaua 'anai ha'atahiraauui mwane inoni hako.

³² Na kakaeni 'ai 'onaai raita nai ha'ata'iniiai huunai tara tanaraauui nei narau ai'a Jiu, ma'ai ha'a-ororiu'ameu inoni amu'i nai Israel.”

* 2:22 2:22 Levitikas 12:1-8 Na'i murinai huta nai hauai gare, na urao 'a do'o'a na'i maana God ma na'i 'ohasi 'ai awa hatara'i na'i ruma. Murinai oru tangahuru mana oru dangi, ni uraosi 'ai hauai ho'asi tanaa God 'anai ha'a-wariwaria aho'i. † 2:23 2:23 Eksodas 13:2

³³ Mia Josep mea Meri raru heimwaota'i 'ini'i mareho na 'ia Simion na 'unu'i 'inia'i gare adarua. ³⁴ Ma na'i 'oha 'ia Simion 'a ha'agorohiraau hako, magu ha'atee o'ani 'inia Meri, “Ni gareni, 'ai ragoi noni nai Israel nai ha'a-auruhiraau, ma'ata 'ai rago ro'u i nei nai ha'a-ara'ahiraau. 'Inia naasi maho na 'ia God 'a 'ome sigihia 'anai haua. 'Iia 'e ha'ara 'anai ha'ata'inia God tanaraaui noni. Ma'ata 'ai ragoi nei narai ura bwarasia, ³⁵ mana mwane mareho nara bainihu suri'i 'adoma'idaa'i rai ha'ata'i hura'a. Mei tana'o Meri, na ahutotou 'ai maata'i 'onaai naihi na ganu tahuraga na'i to'ohunumu.”

³⁶ Na'i ro'u i 'ohasi 'e urao rarabea nara 'unua 'inia 'Aana na awa beiraau na'i Ruma Maea ana God. 'Iia 'e gare ana Panuel baaniai burungana 'Asa. 'Ia 'Aana 'a wari di'u'a, me 'iia 'e nao. 'E biu harisi nararu ha'iwai mwane ana, mana mwane ana 'a mae baania. ³⁷ 'Iia 'a awa 'ari, mana harisina 'agu buna tari na'i waru tangahuru mana hai. 'Ado dangi mana rodo 'a siri Ruma Maea ana God 'anai ririhunga'i. 'A ha'aririta'i ngau ma awa moi 'anai ha'arahesi. ³⁸ Na'i 'oha na hadahada maua Simion beia Josep mea Meri, 'ia 'Aana 'a 'ariwou beiraau ma ha'atee ha'agorohia God 'inia'i gare adarua. Ma na'i muri, 'a maania Jisas tanaraaui nei narau mamasiai boi anai Ha'atahi 'anai ha'atahiraau inoni nai Israel.

³⁹ Na'i 'oha 'ia Josep mea Meri raru hau'i hako i taha na Ringeringe ana God na 'irisia, rarugu aho'i 'ari 'omaa adarua i Nasaret na'i Provensi Galili. ⁴⁰ Mia Jisas 'a raha ara'a beiai wetewete mana madoma, mia God 'a ha'agorohia di'u.

Jisas 'A Awa Na'i Ruma Maea Ana God

⁴¹ Ha'atai na'i 'ado harisi i amana mana inana Jisas raru 'ari Jerusalem 'anai ha'ato'oai rongo 'anai 'adoma'i aho'isiai Roho Aharau. ⁴² Ma'e ta'i 'oha, na taha mai madoraa 'anai 'ari ro'u 'anai rongosi, 'ia Jisas harisina

'a tari ta'i tangahuru mana rua. 'Ia amana mia inana raru waia ro'u 'ari 'anai dangi hauasa naasi. ⁴³ Na'i 'oha na ngaugoni 'a hako, 'ia amana mia inana Jisas raru hano 'anai aho'i 'ari 'omaa adaau, mia Jisas 'a awa mau na'i Jerusalem. Mirarua raru ai'a 'iraraa o'asi, ⁴⁴ 'inia raru 'adoma'inia do'a ga'i awa ta dora beiraaui na'i kae ruruha narau ta'i hanosi. Ma naasi raru hano'a suriai dangi bubu. Ma na'i su'urahi, rarugu taraawa'a siba suria beiraaui nei ana'i, mei beiraaui sae narau hei'irara'i. ⁴⁵ Na'i 'oha nararu ai'a sadoia, rarugu aho'i 'ari Jerusalem 'anai 'ome 'inia. ⁴⁶ 'E rua dangi na hako'a ma rarugu to'oanai heinagu ana beiraaui Ha'ausuri adaa'i Jiu na'i dora a'ora na'i maanai Ruma Maea ana God. 'A bahurongo suri'i taha narau maani'i ma sosonga'iniraaui. ⁴⁷ Miraauui nei narau rongoa rau heimwaota'i di'u 'iniiai aidangi ana mana heiarami ana'i.

⁴⁸ Na'i 'oha 'ia inana mia amana raru 'omesia, raru kae heimwaota'i di'u ro'u 'inia. Mia inana 'a ha'atee o'ani 'inia, “Garegu, ni 'uaana na'o haua o'asi 'inia tana'amiria? 'I'amiria amamu 'a kae ta'aabemiria di'u 'ini'o, 'ini bonasiai sadoi'o.”

⁴⁹ Mia Jisas 'a o'ani 'inirarua, “Ni 'uaana muru sibaniau 'inia suri'i mwani dora? Muru ga'i 'iraraa do 'inau wai awa na'i ruma ana Amagu!” ⁵⁰ Mia Josep mea Meri raru ai'a aidangisiai taha 'ia Jisas na 'unua tanararua.

⁵¹ Naasi 'ia Jisas 'a aho'i beirarua 'ari Nasaret ma awa bahainai heimarungi adarua. Mia inana 'a nuga'i mareho nara to'o 'isi na'i 'adoma'ina ma wai'ado'ado tarau suri'i. ⁵² Naasi mia Jisas 'a raha ara'a beiai madoma mia God miraauui inoni rau wa'ewa'e 'inia.

3

*Na Heitaroha'i Ana Jon Bwareomaea
(Matiu 3:1-12; Mak 1:1-8; Jon 1:19-28)*

¹ Na'i ta'i tangahuru mana rimanai harisi na 'ia Taebirias na mwaeraha 'anai Rom, 'ia Pontias Paelat naasi na Primia 'anai Provensi Jiudea, mia Herod Antipas naasi na heimarungi na'i Provensi Galili. 'Ia Pilip, do'orana Herod naasi na heimarungi na'i Provensi 'Ituria mana'i Trakon-aetis mia Lisianas na heimarungi na'i Abilin. ² Ma na'i ro'u i 'ohasi, 'ia 'Anas mea Kaeafas nararu Na'ohadaaui Piriisi adaa'i Jiu. Hoita, na'i 'ohasi 'ia God 'a haa'i ha'atee ana'i tanaa Jon, garena Sakaraea, na'i 'oha na 'ia Jon 'a awa na'i 'omaa mangasara. ³ Mia Jon 'a 'ari suri'i 'omaa gaarangiai wai Jordan 'anai taroha'ini'i ha'atee ana'ia God tanaraaui inoni. 'A o'ani 'iniraaui, “Moi rihosi baani'i mwane baronga ta'a'i amoo'i mamoi bwareomaea, mia God 'ai 'adoma'i nugasi'i 'inomoo'i.” ⁴ Na'i 'oha bwani 'ia rarabea Aisaea 'a usu taroha'iniai boi ana Jon. 'A o'ani, “E nei nai totoro hura'a na'i dora mangasara. 'Ai ha'atee o'ani,

'Moi ha'aagau! 'Ia Araha 'a gaarangi boi'a.

Moi ha'a-odoodoi tara tanaa.

⁵ Moi anoi'i mwane marawai,
mana mwane bo'obo'o, mana hungahunga moi ha'a-
auruhi'i.

Na tara mwakirukiru'a moi ha'a-odoodo'i,
mana tara nara kokekoke'a moi ha'a-aratara'i.

⁶ Mana mwane inoni hako raigui 'omesia
do 'ia God 'ai ha'atahiraau.' ”*

⁷ Hoita, 'a ragoi inoni nara boi do'ia Jon 'ai bware-
omaeeraau. Me tara'i nei 'iniraaui ra ai'a boi beiai
huunai 'ado'ado 'anai rihosi. Mia Jon 'a ha'atee o'ani
'iniraaui, “'I'amou mwane mwaa ta'a'i! 'A 'ua? Mou
'adoma'inia doni bwareomaea moi nai 'a'auhi'amou 'anai
bainihu baaniai ha'a-mama'ai na 'ia God 'ai ha'ataaria
mai? ⁸ 'Onaa namou 'irisiai bwareomaea mamoi nugasi'i
barongamoo'i nara ta'a'i, mamoi hau'i mareho goro nai

* 3:6 3:4-6 Aisaea 40:3-5

ha'ata'inia domou rihosi baani'i ora-ora'a amoo'i. Mou gasigu 'adoma'inia do'ia God 'a bwa'i ha'a-mama'ai'amou do 'inia huta amou mai 'onaai warowarona'i a Ebrahim. 'Inau wai 'unua tana'amou, 'ia God 'a matai ha'a-aho'ita'ini'i hau 'ini, marai ha'i warowarona'i a Ebrahim. ⁹ 'Ia God 'a ha'aagau'a 'anai ha'a-mama'airaui nei nara ai'a 'adoma'i orisi. 'A 'onaai nei na ha'aagau 'anai arai'i dioi mwane hasi'ei. 'Onaa nara bwa'i hungu 'ini'i hua goro, 'ai ara dio suri'i raridi mai gaasi'i ara'ai 'eu 'anai suu gata'ini'i.”

¹⁰ Miraau inoni rau songa'inia Jon o'ani, “Onaa na o'asi, ma'e taha namei haua 'anai ha'ata'inia domeu rihosi baani'i ora-ora'a amee'i?”

¹¹ Mia aramiraaui o'ani, “Iatei 'ini'amou na to'o rua to'oni abe, 'ai hisungia mo'o na pohara 'inia ta ta'i nei, mia mo'o na to'o mahoingau 'ai hisungia mo'o na ai'a to'ora mahoingau.”

¹² Ma ra'i sae haha'a takisi nara boi do'ai bwareomaear-aau, rau o'ani 'inia, “Ha'ausuri, me 'imeeu 'e taha namei haa?”

¹³ Mia Jon 'a aramiraaui o'ani, “Moi abui ha'angoni di'uai siha ha'a na gaumani na soia baaniraaui inoni 'anai takisi 'inia.”

¹⁴ Ma tara'i hehei'oi ra boi beia mara o'ani 'inia, “Me 'imeeu 'a 'ua? 'E taha namei haa?”

Mia aramiraaui o'ani, “Moi abui ha'a-mamaa'usiraaui inoni 'anai ha'i ha'a tana'amou, ma'ua to'o haisubuni 'anai rahi ha'a baaniraaui. Moi wa'ewa'e 'inia siha ra horimou 'inia.”

¹⁵ Na 'ado'adodaui inoni hako ra wetewete 'anai 'ome-siai Ha'atahi, marau 'adoma'inia do 'ia Jon naasi gasi na 'ia God na 'ome sigihia. ¹⁶ Mia Jon 'a aramiraaui o'ani, “Inau 'au bwareomaea'amou 'inia wai, mia mo'o nai boi na'i murigu, 'ai bwareomaea'amou 'inia Hi'ona Maea mana 'eu. 'Iia 'a ororiu di'uau minau ai'a arari 'anai mwaoro auru 'anai wagasi'i sandol ana'i. ¹⁷ 'Iia

'a ha'aagau 'anai hoairaau noni goro baaniraau nei ta'a'i, 'onaai nei na hoai'i koradi wiit ana'i baani'i kahokahodi. 'Iia 'ai nugaraau noni goro na'i dora goro, ma'ai ha'a-mama'airaau noni ta'a'i, 'onaai nei na nuga ha'agorohi'i koradi wiit na'i dora 'ana mana kahokahodi 'a suu gata'ini'i na'i 'eu na bwarai kuru.”¹⁸ Ma ra'i mwane mamaani he'ete'i hairiu o'asi na 'ia Jon na hau'i 'anai taroha'inia Taroha Goro tanaraau inoni. Ma ha'ata'u'uraau wetewete 'anai orisi'i barongadaa'i nara ta'a'i.

¹⁹ Ma'e ta'i 'oha, 'ia Jon 'a raongia Herod Antipas 'inia waina ana Herodias, 'e urao ana ga'u a do'orana, ma 'ini'i ro'u i mwane mareho ta'a'i na haa'i. ²⁰ Mana ta'i mareho na ta'aa di'u ro'u wou na haua, naasi i 'unua ana tanaraau sae hehei'oi 'anai gaasia Jon Bwareomaea na'i rumanih'o.

'Ia Jon 'A Bwareomaeaa Jisas
(*Matiu 3:13-17; Mak 1:9-11*)

²¹ Na'i 'oha na 'ia Jon 'a bwareomaearaau inoni, 'oha narau ai'a nugaa mau na'i rumanih'o, 'iia 'a bwareomaeaa ro'ua Jisas. Ma na'i 'oha 'ia Jisas 'a ha'arahesi, na aro 'a heihoa, ²² mana Hi'ona Maea 'a dio na'i hungana na'i 'omehanai waibora. Ma'e ringe na ao diomai baaniai aro 'a o'ani, “I'oe naasi garegu nau ta'ahi'o ororiu, mau ahugoro 'ini'o.”

Burungana Jisas
(*Matiu 1:1-17*)

²³ 'Oha na 'ia Jisas 'a tari oru tangahurui harisi, nagu taraawa'a hura'a 'anai hauai tatau'aro ana 'anai ha'ausuriraau inoni. Na'i 'ado'adodaau inoni, rau 'adoma'inia do'ia Jisas 'e gare ana Josep.

Mia Josep 'e garena Hilae,

²⁴ mia Hilae 'e garena Matat,

'ia Matat 'e garena Livae,
mia Livae 'e garena Melkae.
'Ia Melkae 'e garena Janai,
mia Janai 'e garena Josep.
²⁵ 'Ia Josep 'e garena Matataeas,
'ia Matataeas 'e garena 'Emos.
'Ia 'Emos 'e garena Neham,
mia Neham 'e garena 'Eslae.
'Ia 'Eslae 'e garena Nagai,
²⁶ mia Nagai 'e garena Maat.
'Ia Maat 'e garena Matataeas,
mia Matataeas 'e garena Semein.
'Ia Semein 'e garena Josek,
mia Josek 'e garena Joda.
²⁷ 'Ia Joda 'e garena Joanan,
mia Joanan 'e garena Risa.
'Ia Risa 'e garena Serababel,
mia Serababel 'e garena Saltiel.
'Ia Saltiel 'e garena Nerae,
²⁸ mia Nerae 'e garena Melkae.
'Ia Melkae 'e garena Adae,
mia Adae 'e garena Kosam.
'Ia Kosam 'e garena Elmadam,
mia Elmadam 'e garena 'Eri.
²⁹ 'Ia 'Eri 'e garena Josua,
mia Josua 'e garena 'Eliesa.
'Ia 'Eliesa 'e garena Jorim,
mia Jorim 'e garena Matat.
'Ia Matat 'e garena Livae,
³⁰ mia Livae 'e garena Simion.
'Ia Simion 'e garena Jiuda,
mia Jiuda 'e garena Josep.
'Ia Josep 'e garena Jonam,

mia Jonam 'e garena Elaeakim.

³¹ 'Ia Elaeakim 'e garena Milia,
mia Milia 'e garena Mena.

'Ia Mena 'e garena Matata,
mia Matata 'e garena Netan.

'Ia Netan 'e garena Deved,
³² mia Deved 'e garena Jesi.

'Ia Jesi 'e garena Obed,
mia Obed 'e garena Boas.

'Ia Boas 'e garena Salmon,
mia Salmon 'e garena Nason.

³³ 'Ia Nason 'e garena Aminadab,
mia Aminadab 'e garena Admin.

'Ia Admin 'e garena Anae,
mia Anae 'e garena Hesron.

'Ia Hesron 'e garena Peres,
mia Peres 'e garena Jiuda.

³⁴ 'Ia Jiuda 'e garena Jekop,
mia Jekop 'e garena Aisak.

'Ia Aisak 'e garena Ebrahim,
mia Ebrahim 'e garena Tera.

'Ia Tera 'e garena Neho,
³⁵ mia Neho 'e garena Sirag.

'Ia Sirag 'e garena Riu,
mia Riu 'e garena Peleg.

'Ia Peleg 'e garena Eba,
mia Eba 'e garena Sila.

³⁶ 'Ia Sila 'e garena Keinan,
mia Keinan 'e garena Afaksad.

'Ia Afaksad 'e garena Siem,
mia Siem 'e garena Noa.

'Ia Noa 'e garena Lamek,
³⁷ mia Lamek 'e garena Metusala.

'Ia Metusala 'e garena Inok,
 mia Inok 'e garena Jered.
 'Ia Jered 'e garena Mahelalel,
 mia Mahelalel 'e garena Kenan.
³⁸ 'Ia Kenan 'e garena Enos,
 mia Enos 'e garena Set.
 'Ia Set 'e garena Adam,
 mia Adam 'e garena God.

4

Saetan 'A Ohongia Jisas (Matiu 4:1-11; Mak 1:12-13)

¹ 'Ia Jisas 'a bwareomaea hako, magu hano baaniai wai Jodan. Na'i 'ohasi na Hi'ona Maea 'a rabe beia. Mana Hi'ona Maea 'a waia 'ari na'i dora mangasara. ² Ma'e hai tangahurui dangi na awa na'i dorasi na 'ia Saetan 'a ohongia na'iei. Na'i madoraasi 'a ai'a ngau, ma na'i ha'ahakona 'ia Jisas 'agu hioro.

³ Mia Saetan 'a ha'atee o'ani 'inia, “'Onaa i'oe garena God, 'oi ha'atee tanaai hauni mai aho'ita'i breidi.”

⁴ Mia Jisas 'agu ha'atee o'ani 'inia, “Na'i Usu-usu Maea ra usu o'ani, 'I sae 'a bwa'i tahi moi 'inia huai breidi.’”*

⁵ Mia Saetan 'agu waia ara'a na'i dora ahaaha. Ma na'i moi gere madora, 'a ha'ata'ini'i hako tanaai mwane kantri na'i marewana hako, ⁶⁻⁷ magu ha'atee o'ani 'inia, “'Onaa na'oi topira'i ruru ma'oi ha'arahesiau, 'oi marungi'i mwane kantri 'isi mana toto'ora adaa'i wai hau'i hako tana'o. 'Inia na mwane mareho 'isi ra hau'i hako tanaau, ma 'inai wai matai hau'i tanaa mo'o nawai raba hau'i tanaa.”

* 4:4 4:4 Diutronomi 8:3

⁸ Mia Jisas 'agu aramia o'ani, “Ra usua na'i Usu-usu Maea o'ani, ‘Moi ha'arahesia moi Araha God amoo, me 'iia moi namoi tau'aro tanaa.’”†

⁹ Mia Saetan 'a waia 'ari Jerusalem ma ha'a-urasia na'i dora ahaaha na'i hunganai Ruma Maea ana God, magu o'ani 'inia, “‘Onaa i'oe garena God, 'oi rege auru. ¹⁰ 'Inia ra usua na'i Usu-usu Maea o'ani, ‘Ia God 'ai ha'a-taariraaui enjel ana'i 'anai 'a'auhi'o. ¹¹ Rai dau bwarasi'o 'ini'i rimadaa'i mana uwamu'i ra bwa'i maara 'ini'i hau.’” ¹² Mia Jisas 'a aramia o'ani, “Na Usu-usu Maea 'a o'ani, ‘Moi abui ha'imaania Araha God amoo.’”‡

¹³ 'Oha 'ia Saetan 'a ohongia hako Jisas 'ini'i heiohongi 'isi, 'iia 'agu nugasia 'ana ta 'oha goro naigui sadoia 'anai ohongia ro'u.

*Taraawa'anai Tatau'aro Ana Jisas
(Matiu 4:12-17; Mak 1:14-15)*

¹⁴ Mia Jisas 'a aho'i 'ari Provensi Galili, mana mena ana Hi'ona Maea 'a awa beia. Na tarohana 'a 'adarara hako 'ari suriai mwane 'omaa na'i Provens naasi, mei suri'i tara'i dora he'ete'i ro'u wou. ¹⁵ Ma na'i 'oha na ha'ausuri suri'i ruma ni ha'arahesi adaa'i Jiu, na mwane inoni hako ra ha'a-aneanea.

*Jisas Ra 'Itaa Na'i 'Omaai Nasaret
(Matiu 13:53-58; Mak 6:1-6)*

¹⁶ Mia Jisas 'a aho'i 'ari Nasaret, i 'omaa na raha ara'a iei. Ma na'i dangi ni mamaro adaui Jiu 'a siri na'i ruma ni ha'arahesi 'onaai bwane hahaua ana. Mia Jisas 'a ura ara'a ma 'oha'i baaniai Usu-usu Maea. ¹⁷ Mana usu-usu nara haua tanaa 'anai 'oha'iniasi, 'e dorai usu-usu na 'ia rarabea Aisaea na usua. 'A kehasiai bukasi, ma sadoiai dora 'anai 'oha'i ma 'oha'inia hura'a o'ani, ¹⁸ “Na Hi'ona Maea ana Araha God 'a awa beiau, suria 'iia na 'ome sigihiau

† 4:8 4:8 Diutronomi 6:13 ‡ 4:12 4:12 Diutronomi 6:16

'anai taroha'iniai Taroha Goro tanaraaui pohara.
 'Iia 'a ha'ataariau 'anai taroha'inia hura'a
 do 'iraaui nei nara hunasiraaui na'i rumaniho'o rai
 ha'a-hura'ahiraaui dadara'a,
 mana nei ra kuru rai 'ome'ome aho'i,
 mana nei nara awa ha'ata'airaaui rai dadara'a.
 19 Mia Araha God 'a ha'ataariau mai 'anai taroha'inia
 hura'a
 do 'a bwa'i orea mai ha'ata'iniai heita'ahi ana
 tanaraaui inoni ana'i.”§

20 Mia Jisas 'a honosiai buka ma haua aho'i tanaai
 nei na na'otaranai rihunga'i ma heinagu auru 'anai
 ha'ausuriraaui inoni. Na mwane inoni na'i rumasi rau
 wana to'obuu 'inia. 21 Mia Jisas 'agu ha'atee o'ani 'iniraaui,
 “Na dorai Usu-usu Maea namou rongoa nau 'oha'inia ani,
 'a to'o ha'a-momori na'i 'ohani.”

22 Miraaui hakoi nei narau awa 'isi, ra ha'atee wa'ewa'e
 'inia Jisas marau heimwaota'i 'ini'i mwane mareho rongo
 goro na maani'i. Miraaugu ha'atee o'ani, “E gare moi ana
 Josep naasi.”

23 Jisas 'a o'ani 'iniraaui, “Au 'iraraa domou raba 'unuai
 dora i ha'atee na o'ani 'iniaui, ‘Na nei na matai ha'agorohi'i
 inoni baani'i daoha, 'ai ha'agorohia ga'u haaria 'anai
 ha'ata'iniai mena ana.’ 'Ado'ado 'ana, ‘Onaa i'oe naasi
 Ha'atahi, 'oi haa'i na'i 'omaa amua haari'o i ha'abu'oahu
 nameu rongoa na'o hau'i na'i Kapaniam.’ ”

24 Mia Jisas 'a o'ani ro'u, “Wai 'unua ha'a-momori
 tana'amou, ai'a rarabea'a do 'iraaui inoni na'i 'omaa ana
 rai ha'ahoua. 25 Na'i madora aana rarabea Elaija na'i 'oha
 bwani, 'a ragoi nao na'i Israel narau rongomaata'i. Na'i
 madoraasi, 'e oru harisi mana aba na ai'a rangi ma 'e
 hioro raha na to'o 'ari hako suri'i 'omaa hako na'i dorasi.
 26 Rei'uua na towa'i o'asi, 'ia God 'a ai'a ha'ataaria Elaija
 'anai 'a'auhia ta ta'i nao na'i kantri ana haaria, ma'ata 'e
 nao na'i 'omaai Sarefat na'i dora ra 'unua 'iniaui Saedon

§ 4:19 4:18-19 Aisaea 61:1-2

na 'ia God na ha'ataaria Elaija do'ai 'a'auhia. ²⁷ Ma na'i madoraa ana rarabea Elaesa, 'a ragoi inoni na'i Israel na sadoiraaui i daoha nara 'unua 'inia i lepa. Ma ai'a ta ta'i nei 'iniraaui 'ia God 'ai ha'agorohia, ma'ata 'e inoni ni Siria moi na atana 'ia Neman, na 'ia God nagu ha'agorohia.”

²⁸ Na'i 'oha na 'iraaui inoni na'i ruma ni ha'arahesi rau rongo'i mareho 'isi, rau taesu'a di'u 'ana Jisas. ²⁹ Naasi rau suruta'e 'anai tariha'inia hura'a Jisas baaniai 'omaasi. Ni 'omaasi 'a awa ta'eha na'i hungahunga. Naasi rau waia 'ari na'i bwaunai rihua na awa gaarangi'ai 'omaa dorai gaasia dio. ³⁰ Mia Jisas 'a siri hokahoka na'i 'uruhadaau ma hano baaniraaui.

*Mamaani 'Iniai Sae Na Bwaunia i Adaro
(Mak 1:21-28)*

³¹ Mia Jisas 'a 'ari Kapaniam, 'e 'omaa na'i Provensi Galili. Ma na'i dangi ni mamaro adaui Jiu, 'a ha'ausuriraaui inoni na'i ruma ni ha'arahesi. ³² Mana inoni hako rau heimwaota'i di'u 'ini'i ha'ausuringa'i ana'i, 'inia rau 'ome 'iraraa do'ia 'a huunai 'irara'i mareho na maani'i.

³³ Ma na'i ruma ni ha'arahesi na'i madoraaui, 'e sae na bwaunia adaro na awa 'isi, mana saesi 'a awara raha ara'a o'ani, ³⁴ “Eii! Jisas, saeni Nasaret! 'O raba 'uaameuni? 'O boi 'anai ha'a-ta'ai'ameu? 'Inau 'au 'iraraa ha'agorohi'o! I'oe nei na maea na'o boi baania God.”

³⁵ Mia Jisas 'a ha'atee hurasi tanaai adarosi. 'A o'ani, “'Oi papaku, ma'oi hura'a mai baania mo'osi!” Mana adarosi 'a 'idira'inia mo'osi dio na'i ano huniraaui, magu hura'a baania, ma'ata 'a ai'a ha'amaaraai saesi.

³⁶ Na mwane inoni hako ra heimwaota'i di'u mara heisosonga'i hairiu o'ani, “Romwane! 'E tahasi? Ni ha'atee ana'i ra to'o mena mara wetewete di'u! 'A ha'atee moi tanaraui adaro 'anai hura'a mara hura'a'a.” ³⁷ Mana tarohana Jisas 'a 'adarara hako 'ari suri'i mwane 'omaa he'ete'i ro'u wou gariai Kapaniam.

*Jisas 'A Ha'agorohi'i Mwani Daoha**He'ete'i Hairiu**(Matiu 8:14-17; Mak 1:29-34)*

³⁸ Mia Jisas 'a hura'a baaniai ruma ni ha'arahesi ma 'ari ruma ana Saemon. Ma na'i rumasi 'e urao na mata'i raha di'u na awa iei ma raorao di'u i abena. Mana uraosi 'e hungona Saemon. Miraaugu ha'angonia Jisas 'anai 'a'auhia. ³⁹ Jisas 'a 'ariwou na'i bobonai be'anai uraosi, ma ha'atee wetewete tanaai mata'isi do'ai hura'a baania. Na'i mau 'ohasi, mana mata'i 'a rigisia'a, ma suruta'e ma ha'aagau mahoingau 'adaau.

⁴⁰ Na'i 'oha na aurui sina, ra ragoi nei nara waa'i mai inoni nara sadoi'i mwane daoha he'ete'i hairiu. Mia Jisas 'a dau wou na'i hungadi, mara goro aho'i. ⁴¹ Mia Jisas 'a taari'i hura'a i adaro baanirauu tara'i sae, mana adaro ra ha'atee hurasi o'ani, "I'oesi garena God."

Mia Jisas 'a ha'a-aburaau wetewete dorai abui ha'atee'a ro'u, suria 'a 'iraraa dorau aidangisia do'iia naasi Ha'atahi.

*Jisas 'A Taroha'iniai Ha'atee Ana God**Suri'i Mwane Ruma ni Ha'arahesi**(Mak 1:35-39)*

⁴² Ma na'i mau i haho'oa ta'aa na'i nata dangi, 'ia Jisas 'a 'ari haaria na'i dora bwaranga. Miraau inoni rau siba suria naraugu buna sadoia. Na'i 'oha narau sadoia, raugu ha'atee ha'abwarasia, marau 'unua tanaa do'ai awa ga'u beirauu na'i Kapaniam. ⁴³ Mia Jisas 'a o'ani 'inirauu, "Nau wai taroha'inia ma'ata i Taroha Goro 'iniai heimarungi ana God 'ari suri'i tara'i 'omaa ro'u wou, 'inia naasi tarana na 'ia God 'a ha'ataariau mai 'inia." ⁴⁴ Naasi, mia Jisas 'a 'aariha hairiu 'anai taroha'iniai Taroha Goro suri'i ruma ni ha'arahesi na'i Provensi Jiudea.

5

*Jisas 'A 'Ome Sigihiraau**Rongoiusuri Tahamora Ana'i**(Matiu 4:18-22; Mak 1:16-20)*

¹ 'E ta'i 'oha 'ia Jisas 'a ura na'i one na'i bobonai kae bwera i Galili,* mana inoni rau goni mai hunia 'anai bahurongo'i ha'atee ana'ia God, rau ha'asu'isu'ia di'u. ² Ma 'omesiai rua ora na'i wai, gaarangiai one. Miraau sae ahu-ahuasi narau nuga'i ora 'isi, rau poru wasi orima'ini'i hu'o adaa'i. ³ Miagu ta'e ara'a na'i ora ana Saemon, ma 'unua tanaa do'ai gere usuha'inia hura'a baaniai bobonai one, mia Jisas 'agu heinagu na'i ora 'anai ha'ausuriraau inoni narau goni wou beia.

⁴ Ma na'i 'oha na mamaani hako tanaraau inoni, 'agu o'ani 'inia Saemon, “‘Oi saraa hura'a i ora amua na'i dora su'u mamoi gasia dioi hu'o, mamoi to'oi'i tara'i mwane ii'a.”

⁵ Mia Saemon 'a o'ani 'inia, “Saemaua, meu bona matoo suriai rodo bubu nabongi ani, ma ai'a ta ta'i ii'a namei to'oa. Ma'ata mei haua ro'u suriai 'unua amua.” ⁶ 'Oha narangu haua 'onaai 'unua ana Jisas tanaraau, mana hu'o 'a honu'a 'iniai ii'a, 'a gaarangi moi maai ohogao. ⁷ Miraau booriraau tara'i abe adaa'i na'i nata ora 'anai boi 'a'au. 'Oha narau ataha mai beiraau, raugu buna ha'ahonua ro'u i rua ora 'ini'i ii'a, mana ora ra gaarangi marai dodo.

⁸ Na'i 'oha 'ia Pita 'a 'omesia o'asi, 'a topiruru auru tanaa Jisas ma o'ani, “‘Oi 'ari wou baaniau Araha, 'inau 'e inoni ora-ora'a!” ⁹ 'Ia Pita 'a ha'atee o'asi suria 'a bu'o i ahudaa'i 'ini'i mwane ii'a narau ngahui'i. ¹⁰ Mirarua rua

* 5:1 5:1 Suri'i mwani Baebol ra ai'a 'unua “kae bwera i Galili,” ra 'unua moi “kae bwera i Geneserat.” Ma'ata raru ta'isada moi. Geneserat 'e dora na'i bobonai kae bwera i Galili.

garena Sebedi, 'ia Jems mea Jon nararu 'a'auhia Pita, raru heimwaota'i di'u ro'u.

Mia Jisas 'a o'ani 'inia Pita, “‘O! abui maaa'u! Taraawa'a na'i 'ohani ma 'ari'a, 'oi wairaaui mai sae beiau 'onaai rau'i amu'i ii'a na'i wai.”¹¹ Miraaugu usu'i ora ara'ai dora mamata. Rau nugasi'i mwane mareho marau suria Jisas.

Jisas 'A Ha'agorohia Aho'i Sae Lepa

(Matiu 8:1-4; Mak 1:40-45)

¹² Mia Jisas 'a 'ariwou ma taha na'i 'omaa na awa iei sae na to'ia i daoha nara 'unua 'inia lepa. Ni abena 'a 'ome ta'aa hako 'inia lepa. Mana 'oha na saesi 'a 'omesia Jisas, 'a boi beia ma topiruru ma mwaoro auru na'i ano. Ma ha'angonia wetewetea Jisas o'ani, “‘Araha, 'onaa 'o mwa'emwa'e, ma'o ga'i ha'agorohiau aho'i baaniai daoha na to'iauni.”

¹³ Mia Jisas 'a taranga'inia hura'a i rimana, 'a dau wou beia ma o'ani, “‘Io, 'au mwa'emwa'e moi, 'oi goro'a aho'i!” Na'i mau 'ohasi, na abena 'agu goro aho'i. ¹⁴ Mia Jisas 'a ha'aabua wetewete o'ani, “‘O! abu maania ga'u tanaa ta sae i maho na to'o bei'o. 'O! 'ari odo-odo beiai Piriisi mai 'iraraa haaria do i'oe 'o goro aho'i. Naasi ma'oi hauai bane amua tanaai Piriisi maai ho'asi 'inia 'onaai 'unua ana Moses, 'anai ha'ata'inia tanaraaui noni do'o goro'a.”

¹⁵ Ma rei'uaa na ha'aabua mo'osi, na taroha 'inia Jisas 'agu 'adarara ro'u wou baaniai na'o. Ma ragoi nei ra boi 'anai bahurongo'i ha'ausuringa'i ana'i, ma 'anai ha'agorohiraaui baani'i daoha adaa'i. ¹⁶ Ma'ata 'a ragoi 'oha 'ia Jisas 'a nugasiraaui inoni 'anai 'ari haaria na'i dora bwaranga 'anai ha'arahesi.

Jisas 'A Ha'agorohiai Nei Na Nugui Abena

(Matiu 9:1-8; Mak 2:1-12)

¹⁷ Ma'e ta'i dangi na 'ia Jisas 'a ha-ha'ausuri, ra'i Farisei ma tara'i Ha'ausuri ro'u 'anai Ringe ana'ia Moses narau heinagu na'i dorasi. Rau boi baani'i 'omaa na'i Provensi Galili mei Jiudea mei baaniai 'omaa raha i Jerusalem. Mana mena ana Araha God 'a awa beia Jisas 'anai ha'agorohirai nei ra daoha. ¹⁸ Ma na'i 'ohasi, ra'i inoni ra suru'ia mai sae na sadoiai abe nugu mana saesi 'a dadao na'i be'ana. Rau ha'imaania dorai waia siri tanaa Jisas, ¹⁹ magu bwara 'inia rago di'u anai inoni. Mei suriai bwara ana tanaraau, rau suru'ia ta'eha suriai tara hanehane 'anai ta'ehai hunganai rumasi. Hunganai rumasi 'a sada moi. Rau tahangiai dora na'i hunganai ruma, marau toto'oa dioi saesi na'i 'uruhadaui inoni na'i gaarangiai dora na 'ia Jisas na ura iei. ²⁰ 'Oha 'ia Jisas 'a 'ome 'iraraai hinihinidaau, 'agu o'ani 'inia, “Geresae agua, na ora-ora'a amu'i 'au 'adoma'i nugasi'i hako tana'o.”

²¹ Miraau na Farisei mana Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses narau awa 'isi raugu 'adoma'i o'ani haariraau, “I sae he'ua naasi? 'A 'adoma'inia do 'iia naasia God? 'Ia moia God nagau 'iraraa na matai 'adoma'i nugasi'i ora-ora'a! 'Iia 'a ha'atee ha'ata'aia God!”

²² Jisas 'a aidangisiai taha na awa suri'i 'adoma'idaa'i, magu o'ani 'iniraau, “A 'ua namou to'oraa 'inia 'adoma'isi? ²³ Taha na mwada'u? 'Anai 'unua tanaai saesi do'au 'adoma'i nugasi'i ora-ora'a ana'i, ma'ua 'anai 'unua tanaa do'ai ura maai hahano? 'Anai 'unua tanaa mo'osi do'au 'adoma'i nugasi'i ora-ora'a ana'i 'a mwada'u, 'inia 'a bwarai 'iraraa 'onaa ra 'adoma'i nugasi'i ora-ora'a ana'i ma'ua ai'a. ²⁴ Naasi, 'inau i Gare'i Inoni wai hauai maho namou 'adoma'i ha'abwaraa ma moigu'i 'iraraa do 'au to'oraa ro'u i mena 'anai 'adoma'i nugasi'i ora-ora'a na'i marewanani.”

Naasi magu o'ani 'inia sae na abe nugusi, “Nau wai 'unua tana'o, 'oi ura ara'a, 'oi suru'iai be'amu, ma'oi 'ari ruma amua!”

²⁵ Na'i mau 'ohasi na saesi 'a ura ara'a na'i maadaau hakoi inoni. 'A rahiai be'ana na dadao iei ma aho'i 'ari 'omaa ana, 'a ha'aasaa God. ²⁶ Miraau mwane inoni narau 'omesiai marehosi ra bu'o hakoi ahudaa'i, marau ha'aasaa God. Rau honu 'iniaia maaa'u marau ha'atee o'ani, “E kae mareho raha di'u nagau 'omesia na'i dangini.”

Jisas 'A Soia Livae
(*Matiu 9:9-13; Mak 2:13-17*)

²⁷ Na'i muri 'ia Jisas 'agu hura'a wou ma 'omesiai sae na heinagu na'i dora ni horihori takisi. Na atanai saesi 'ia Livae. 'Iiasi 'e sae na tatau'aro tanaai gaumani 'anai si'ogoni'i takisi. Jisas 'agu o'ani 'inia, “Livae, 'oi boi suriau 'onaai rongoiusuri agua.” ²⁸ Na'i mau 'ohasi, mia Livae 'a ura ara'a ma nugasi'i mwane mareho ana'i ma suria'a Jisas.

²⁹ Naasi 'ia Livae 'agu hauai kae ngaugoni tanaa Jisas na'i ruma ana. Ma ragoi inoni ha-ha'atakisi mana taraani inoni moi nara boi na'i ngaugonisi. ³⁰ Miraau na Farisei, ma tara'i Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses nara aba beiraaui Farisei raugu ha'atee ha'a-ta'airaau rongoiusuri ana'ia Jisas o'ani, “Ni 'uaana namou ngau 'inia beiraaui sae ha-ha'atakisi miraau sae ta'a'isi?”

³¹ Mia Jisas 'agu aramiraau o'ani, “Na sae nara goro moi abedi ra bwa'i rabasiai 'a'au baaniai sae na matai ha'agorohi'i daoha, me 'iraaui moi nei nara daoha nara rabasiai 'a'au. ³² 'A o'asi ro'u, 'inau boi na'i marewanani, ai'a do 'anai 'a'auhiraau inoni odo-odo, ma'ata 'au boi 'anai 'a'auhiraau inoni ora-ora'a dorai rihosi baani'i ora-ora'a adaa'i.”

Ha'ausuringa'i Bwani 'A Bwa'i 'Ari Goni

Beiai Ha'ausuringa'i Haoru
(*Matiu 9:14-17; Mak 2:18-22*)

³³ Ma tara'i inoni ra ha'atee o'ani 'inia Jisas, “‘Ado 'oha 'iraaui rongoiusuri ana'ia Jon Bwareomaea mana rongoiusuri adaa'i Farisei ra ha'aririta'i ngau 'anai ha'arahesi. Mi'oe na rongoiusuri amu'i rau ai'a ha'aririta'i ngau moe'a, rau ngau mara gono moi.”

³⁴ Mia Jisas 'a aramiraaui o'ani, “‘A 'ua? 'I'amou mou 'adoma'inia do 'iraaui nei ra awa na'i rongo ni ha'iwai rai ha'aririta'i ngau 'oha na awa beiraaui a mo'o ra ha'aha'iwaia? 'Abwa'i! ³⁵ Ma'ata tari 'oha na nei na ha'iwai rai waia baaniraaui maraigui matai ha'aririta'i ngau 'iniai ahutotou adaaui.”†

³⁶ Mia Jisas 'agu ha'ausuriraaui ro'u o'ani, “‘Abwa'i nei 'ai karia mwada'u ta maakari na'i to'oni haoru ana 'anai tata ponosia 'iniai dora na maakari na'i to'oni bwani. 'Onaa nai haua o'asi, 'ai here ha'ata'aiai to'oni haoru ana, mana maakari to'oni haorusi, 'a bwa'i 'ome ta'isada beiai to'oni bwanisi.

³⁷ “Nata mareho ro'u, 'abwa'i nei nai matai nuga waen haoru suri'i bei bwani nara tagora'i 'ini'i uri-uri mwamwaa, 'inia na bei bwani ra bwane 'a'asi. Na'i 'oha na waen haoru 'ai su'u, na bei bwani rai pusu. Naasi mana waen rai ahe gata'ini'i, mana bei rai maakari ta'a'i. ³⁸ Na waen haoru rai niga'i ma'ata na'i bei haoru ro'u. ³⁹ Na nei na gonohiai waen bwani na'i na'o, 'agu ai'a rabasia'a ro'u i waen haoru. 'Ai 'unua doni waen bwani na goro di'uai waen haoru.”

6

'Iraaui Sae Rau Ororiu Di'uai

† 5:35 5:34-35 Ni 'ado'ado 'anai heiha'auuni 'a o'ani: Ai'a ta'isada do 'iraaui rongoiusuri ana'ia Jisas rai ha'aririta'i ngau 'oha 'ia Jisas 'a awa mau beiraaui. Na'i 'oha 'ia God 'ai waia Jisas baaniraaui, naasi madoraaui goro 'anai ha'aririta'i ngau 'iniai ahutotou adaaui.

*Dangi ni Mamaro**(Matiu 12:1-14; Mak 2:23—3:6)*

¹ Ma'e ta'i dangi ni mamaro adaui Jiu, na'i 'oha 'ia Jisas mana rongoiusuri ana'i rau tahahoro na'i 'ubutadi moui wiit, 'iraaui rongoiusuri raugu rahi'i tara'i nei marau rog-a roga'i baani'i kahokahodi marau ngaa'i dora ngaungau. ² Ma tara'i Farisei rau o'ani 'iniraaui, “Mou ga'i bwa'i husi'i wiit 'isi. Na'i dangi ni mamaro, i Ringe ana'ia Moses 'a ha'aabuai tau'aro na'i dangisi!”

³ Mia Jisas 'a aramiraaui o'ani, “A 'ua? Mou ai'a 'oha'iniai mamaani 'inia Mwaeraha Deved mana nei narau ta'i hano na'i 'oha narau hioro? ⁴ 'Ia Deved 'a siri na'i Ruma Maea Saira ana God ma ngaa'i breidi nara ha'amaeaa ma hanganiraaui ro'u i nei rau ta'i hano. Na breidi 'iraaui moi na Piriisi narau matai ngaa. Naasi 'ia Deved 'a horosia ro'u i Ringe mia God 'a ai'a taesu'a 'ana.” ⁵ Mia Jisas 'a o'ani ro'u 'iniraaui, “Inau Gare'i Inoni, 'inau 'au matai 'unu'i maho 'iraaui sae ra matai haa'i na'i dangi ni mamaro. 'Inia 'inau naasi Araha 'anai dangi ni mamaro.”

*Sae Na Mae i Rimana**(Mak 3:1-6; Matiui 12:9-14)*

⁶ Ma'e ta'i dangi ni mamaro ro'u, 'ia Jisas 'a siri na'i ruma ni ha'arahesi adaui Jiu ma ha'ausuriraaui inoni. Ma na'i 'ohasi 'e sae na mae i rima odona na awa ro'u 'isi. ⁷ Miraaui na Farisei mana Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses rau 'ome'ome 'onaa 'ia Jisas 'ai ha'agorohia aho'i sae na mae i rimanasi, do nei narai subunia do'a hauai tau'aro na'i dangi ni mamaro. ⁸ 'Ia Jisas 'a 'iraraai 'adoma'idaa'i ma o'ani 'iniai sae na mae i rimanasi, “Oi suruta'e ma'oi ara'a mai na'i na'o.” Mana saesi 'a ura ara'a ma ara'a ura na'i dora na mwane inoni rai matai 'omesia. ⁹ Mia Jisas 'agu o'ani 'iniraaui, “Wai songa'ini'amou. 'E taha na Ringe ana'ia Moses 'a ha'awategaau 'anai hua na'i dangi ni mamaro? 'Anai haa'i mareho goro, ma'uasi

'anai haa'i mareho ta'a'i? 'Anai ha'atahiai noni ma'ua 'anai ha'amaesia?" ¹⁰ Mia Jisas 'a wanasiraau hakoi inoni magu o'ani 'inia saesi, "O'i taranga'inia hura'a i rimamu." 'Oha na taranga'inia hura'a i rimana, na rima na ta'aasi 'a goro aho'i. ¹¹ Na'i 'oha na 'iraui Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses miraau na Farisei rau 'omesia o'asi, rau kaeni taesu'a di'u marau ha'aradorado 'inia ta here narai haua 'ana Jisas.

Jisas 'A 'Ome Sigihiai Waira Ta'i Tangahuru

*Mana Rua Ha'ataari
(Matiu 10:1-4; Mak 3:13-19)*

¹² 'E ta'i dangi ro'u, 'ia Jisas 'agu ta'eha ara'a na'i hungahunga 'anai ha'arahesi. Ma'e rodo bubu na ha'arahesi suria tanaa God. ¹³ Na'i haho'oa 'a 'unuraau mai rongoiusuri ana'i beia, ma 'ome sigihiai waira ta'i tangahuru mana rua, na 'unuraau 'inia Ha'ataari.

¹⁴ 'Ia Saemon (na 'ia Jisas na 'unua 'inia Pita),

'ia Andru, do'orana Saemon,

'ia Jems,

'ia Jon,

'ia Pilip

'ia Batolomiu,

¹⁵ 'ia Matiui,

'ia Tomas,

mana nata Jems gare ana Alfias,

'ia Saemon baaniai ruruha ra raba taaria hura'a i gaumani adaui Rom baania Israel,

¹⁶ 'ia Jiudas gare ana Jems,

mea Jiudas Iskariot, 'ia mo'o na usuha'inia Jisas tanaraui maerongana'i.

*Ni Tatau'aro Ana Jisas Na'i Galili
(Matiu 4:23-25)*

¹⁷ 'Ia Jisas 'a dio wou baaniai hungahunga beiraui Ha'ataari ana'i marau ura na'i dora sada. Ma na'i 'ohasi

'a ragoi rongoiusuri ana'i ma tara'i inoni na'i Jerusalem mei suria hako 'ari i Provensi Jiudea nara rurugoni mai na'i dorasi. Ma ra'i nei ra boi ro'u baaniai rua kae 'omaai Taea mana Saedon nararu awa na'i bobonai asi. ¹⁸ Rau boi goni 'anai rongo'i ha'ausuringa'i ana'ia Jisas, ma 'anai ha'agorohiraau baani'i daoha nara sadoiraau. Miraau nei na adaro 'a bwauniraau, 'ia Jisas 'a taari'i hura'a baaniraau. ¹⁹ Na mwane inoni hako rau bonasia dorai hataria, suria na mena ana God na awa beia 'a ha'agorohiraau nei rau daoha.

*Wa'ewa'e Mana Ahutotou
(Matiu 5:1-12)*

- ²⁰ Mia Jisas 'a wanasiraau rongoiusuri ana'i ma o'ani,
 “Ia God 'ai ha'agorohi'amou i nei namou pohara,
 'inia 'i'amou moi awa na'i bahainai heimarungi ana
 God.
- ²¹ Ia God 'ai ha'agorohi'amou i nei namou hioro,
 'inia 'i'amou moi dauai taha namou 'irisiasi.
 Ia God 'ai ha'agorohi'amou i nei namou angi,
 'e madoraa nai boi mau namoi da'a ha'i wa'ewa'e.
- ²² Ia God 'ai ha'agorohi'amou i nei ra 'utai'amou
 mara dingai'amou mara 'isi'isi'amou mara ha'atee
 ha'a-ta'ai'amou,
 suria 'i'amou ra'i rongoiusuri agu'i, 'inau i Gare
 Inoni.
- ²³ “Oha na o'asi, moi honu 'iniai wa'ewa'e mamoi
 maomao. 'Inia 'e heitahari na raha na 'ia God 'a ha'aagau
 mamasi'amou 'inia na'i aro. Mamoi abui kaku'aa doni
 wauwa adaa'i ra here ha'ata'airaau o'asi ro'u i rarabea na'i
 'oha bwani.
- ²⁴ Ma'ata 'ai ta'aa di'u tana'amoui nei namou toto'ora,
 suria mou bwane awa na'i tahitahi na mwada'u
 mana madoraa ni pohara tana'amou 'ai boi mau.
- ²⁵ 'Ai ta'aa di'u tana'amoui nei namou ngaungau goro
 'ohani,

'inia ni madoraa ni hioro tana'amou 'ai boi mau.
 'Ai ta'aa di'u tana'amoui nei namou da'a 'ege'ege'amou,
 'inia ni madoraa ni angi mana ahutotou tana'amou
 'ai boi mau.

²⁶ 'Ai ta'aa di'u tana'amoui nei na 'iraaui noni rau ha'atee
 ha'agorohi'amou do 'i'amou ra'i sae goro.

'Inia na wauwa adaa'i ra ha'atee o'asi ro'u
 'iniraaui rarabea pwapwaari'i na'i 'oha bwani.

Ma rei'uaa na o'asi, mia God 'a ha'a-mama'airaaui moi.”

Ha'ausuringa'i 'Anai Ta'ahiraaui

Maerongamu'i

(Matiu 5:38-48; 7:12a)

²⁷ Mia Jisas 'a o'ani ro'u, “Nau wai 'unua tana'amoui
 nei namou bahurongoau! Moi ta'ahiraaui maerongamoo'i
 mamoi goro tanaraaui nei ra 'itamou. ²⁸ Moi ha'angonia
 God maai ha'agorohiraaui nei ra 'uaasi'amou, mamoi
 ha'arahesi 'iniraaui nei ra here ha'a-ta'ai'amou. ²⁹ 'Onaa
 'ia tei nai hidariai babamu, 'oi rihota'i maai hida ro'u
 na'i nata aba, ma 'onaa 'iatei nai rahia baani'o i to'oni
 bohura'a amua, nugasia mai rahia ro'u i to'oni bo siri.
³⁰ 'Iatei nai ha'angoni'o 'inia ta mareho, 'oi haua tanaa.
 Ma 'onaa ra'i mareho amu'i nara rahi'i baani'o, 'oi abu
 bonasiai rahi'i aho'i. ³¹ Ni here na'oi haua tanaai nata sae,
 'ai suriai here na'o 'irisia dorai haua tana'o.

³² “'Onaa na'oi ta'ahiraaui moi nei narau ta'ahi'o, 'a
 bwa'i heitahari na'oi daua 'inia. Rei'uaa inoni ta'a'i,
 mara heita'ahi ro'u moi o'asi. ³³ Ma 'onaa 'o goro moi
 'iniraaui nei nara goro 'ini'o, 'a bwa'i heitahari na'oi daua
 'inia. 'Iraaui inoni ta'a'i mara matai haua ro'u moi o'asi.

³⁴ Ma 'onaa na'oi hisuhisu moi tanaraaui nei na'o 'iraraa
 dorai hisu aho'i tana'o, 'a bwa'i heitahari na'oi daua 'inia.
 Rei'uaa 'iraaui sae ta'a'i mara matai hisuhisu ro'u moi
 o'asi, 'iniiai 'irisia adaaui dorai su'u'i hako tanaraau aho'i
 taha narau hisu 'ini'i.

³⁵ “Mi'amou moi ta'ahiraau maerongamoo'i mamoi goro 'iniraau. Moi hisu tanaraau, mamoi abui 'adoma'inia dorai su'u'i aho'i tana'amou i taha namoi hisu 'ini'i. Naasi na heitahari amoo'u ai raha, marai 'ome 'iraraa do 'i'amou ra'i garena God na ororiu ara'a. 'Inia 'ia God 'a goro 'iniraau inoni, rei'uaa na 'iraau inoni rau ai'a ha'atee ha'agorohia ma'ua rau haa'i mwane here ta'a'i. ³⁶ Moi ta'ahiraau inoni 'onaa God na ta'ahiraau hako mwane inoni.”

Ha'ausuringa'i 'Iniai Hiiriai Nata Nei

(Matiu 7:1-5)

³⁷ 'Ia Jisas 'a o'ani ro'u 'iniraau, “Oi abui hiiriai nata nei, mara bwa'i hiiri'o ro'u. 'Oi abui hiiri ha'a-mama'aiai nata nei, maragu bwa'i hiiri ha'a-mama'ai'o ro'u. 'Oi 'adoma'i nugasiai 'inonai nata nei maraigui 'adoma'i nugasi'i ro'u i 'inomu'i. ³⁸ Moi hisuhisu maraigui hisu ro'u tana'amou. 'Inia 'onaa moi hi-hisuhisu, na hisu narai haua tana'amou 'ai di'u ro'u wou, mai honu aharau 'onaai baegi nara ha'aburu ha'agorohia mara ha'ahonua ro'u mau. Na hisu narai haa tana'amou, 'ai suriai hisu namou haua tanaai nata nei.”

³⁹ Mia Jisas 'a haa'i ro'u tara'i ha'atee heiha'auu tanaraau o'ani, “Na nei na kuru 'a bwa'i matai uruai nata sae kuru. 'Onaa 'ai urua, 'irarua rarui ahoda hako dio na'i giru. ⁴⁰ Mana rongoiusuri 'a ai'a ahaaha di'uai ha'ausuri ana. Ma'ata na'i 'oha nai daa'i hako mwane ha'ausuringa'i ana'i, naasi 'aigui ta'isada beiai ha'ausuri ana.

⁴¹ “Ni 'uaana na'o bonasiai rahia 'iniai gere mamamo na'i maanai nata nei, ma'ogu ai'a aidangisiai kae mamamo na'i maamu haari'o? ⁴² 'A he'uai 'unua amua tanaai nata nei do'oi 'a'auhia 'anai rahiai gere mamamo baaniai maana, na'i 'oha na i'oe 'o ai'a wana goro 'iniai kae mamamo na'i maamu haari'o? 'O pwari'i ta'aa! 'Oi rahia ga'u na'i na'o i kae mamamo baaniai maamu neina 'oi

matai wana goro 'anai rahiai mamamo baaniai maanai nata nei.”

Na Hasi'ei Mana Huana'i
(Matiu 7:16-20, 24-27; 12:33-35)

⁴³ Mia Jisas 'a ha'atee ro'u o'ani, “Na hasi'ei goro 'a bwa'i matai hungu 'ini'i hua ta'a'i, mana hasi'ei ta'aa 'a bwa'i matai hungu 'ini'i hua goro. ⁴⁴ Na hasi'ei goro mana hasi'ei ta'aa 'oi matai 'iraraa 'inia huadi. 'A bwa'i nei nai matai husiai huai 'aai mana memeapu suri'i warorarak, ma'ua suri'i taraani hasi'ei ta'a'i moi. ⁴⁵ 'A o'asi ro'u, ni sae goro ra hura'a mai mareho goro baaniai ngoona, suria ni raromana 'a honu 'inia maho goro. Mana sae ta'aa, ra hura'a mai mareho ta'a'i baaniai ngoona, suria ni raromana 'a honu 'inia maho ta'aa. 'Inia ni ngoo, naasi na ha'arangasia hura'a i taha na honu 'inia 'i raromanai noni.

⁴⁶ “Ni 'uaana namou 'unu Aراها 'iniau mamougu ai'a ha'isuri'i taha nau 'unu'i tana'amou? ⁴⁷ 'Iatei na boi na bahurongo ma ha'isuri'i mareho nau 'unu'i, wai ha'ata'inia tana'amou i 'omehana. ⁴⁸ 'Iia 'a 'onaai sae na tagoraa ruma. 'A 'e'eri ganu dio tarana na'i hunganai hau. Na'i 'oha na to'o i rangi raha mana ahe 'a to'iai rumasi, ni rumasi 'a ai'a 'iha'iha, suria 'ia mo'o na tagoraa 'a tagora ha'ababaua goro. ⁴⁹ Mia mo'o na rongo'i ha'atee agu'i magu ai'a ha'isuri'i taha nau 'unu'i, 'a 'onaai sae na tagoraa ruma ana moi na'i ano na ai'a 'e'eri ganu dio tarana. Na'i 'oha na rangi mana wai 'a ahe to'iai rumasi, mana rumasi 'a arobo ma 'adarara!”

7

Hinihininai Ta'i Sae Mwanemaau

Adaai Hehei'oi
(Matiu 8:5-13)

¹ 'Ia Jisas 'a ha'ausuriraa u hako inoni na'i dorasi, maagu aho'i 'ari Kapaniam. ² Ma na'i 'omaasi 'e sae na daohaiei 'a gaarangi mae, 'ia mo'osi 'e sae tatau'aro anai ta'i saemaua na'i ruruhani hehei'oi adaau Rom. Mana sae tatau'arosi 'e sae na ta'ahia di'u. ³ Ma na'i 'oha na saemauasi 'a rongo tarohana Jisas, 'agu ha'a-taariraa u tara'i saemaua adaa'i Jiu 'anai 'unua tanaa do'ai boi 'anai ha'agorohia aho'i sae tatau'aro ana. ⁴ Miraau 'ariwou beia Jisas marau ha'abonga'inia wetewete o'ani, "Ia mo'o na ha'ataari'ameu maini, 'a arari do'oi 'a'auhia, suria 'iia 'e sae goro. ⁵ 'A ta'ahigaau i Jiu ma 'a'au 'anai ha'a-uriasai ruma ni ha'arahesi tana'ameu."

⁶ Mia Jisas 'agu hano beiraa u 'anai 'ari na'i ruma anai saemauasi. Na'i 'oha na gaarangia wou i ruma, ni saemauasi 'a ha'ataari'i ro'u wou tara'i sae 'anai heisadoi beia Jisas 'anai o'ani 'inia, "Araha, 'oi abui tau'aro raha 'anai hano ha'atau, 'inia 'inau 'au ai'a arari do'oi boi na'i ruma agua. ⁷ Minau ai'a ta'isada ro'u 'anai heisadoi bei'o. Ma'ata 'au 'iraraa do 'onaa na'oi ha'atee moi mana sae tatau'aro agua 'ai matai goro'a aho'i. ⁸ 'Au 'iraraa o'asi, suria 'inau 'au to'oraai nei na marungiau na 'inau wai ha'isuri'i heiatenga'i ana'i, minau ro'u 'au to'ora'i ro'u i sae hehei'oi na 'iraa u rai ha'isuri'i ro'u i heiatenga'i agu'i. Na'i 'oha nawai o'ani 'inia ta ta'i 'iniraa u, "Oi 'ariwou 'isi,' 'iia 'ai ha'isuria'a ma'ata. Ma 'onaa nawai o'ani 'inia ta nei 'iniraa u, "Oi boi 'ini,' 'iia 'ai boi'a ro'u ma'ata. Ma 'onaa wai o'ani 'iniai sae tatau'aro agua, "Oi hauai tau'aroni,' 'iia 'ai haua'a ma'ata."

⁹ Na'i 'oha na 'ia Jisas 'a rongo'i mareho na 'unu'ia mo'osi, 'a heimwaota'i di'u ma rihota'i ma o'ani 'iniraa u noni hunga rau surisuria, "Romwane! Nau wai 'unua tana'amou, ai'a ta ta'i saeni Israel nawai 'omesia do'ai hinihini tari 'onaai mo'osi." ¹⁰ Na'i 'oha narau aho'i wou na'i ruma, i mwane nara ha'a-taariraa u wou beia Jisas ani, rau 'omesia doni sae na daohasi 'a goro'a aho'i.

*Jisas 'A Ha'atahia Aho'i**Gare Mwane Anai Nao*

¹¹ Na'i muri, 'ia Jisas 'a 'ari 'omaa ra 'unua 'inia Nein, 'iraau rongoiusuri mana mwane inoni rago rau ta'i hano beia. ¹² Na'i 'oha na gaarangia wou i maanai bara 'anai 'omaasi, 'a 'omesiai suru'ia ada hura'a mai bwea na awa iei sae na mae na'i 'omaasi, mana sae na maesi 'e gare mwane ana 'e nao. Mana garesi, na'asi'a i ta'i gare ana. Ma ragoi inoni na'i 'omaasi narau awa beiai naosi. ¹³ Na'i 'oha na 'ia Araha 'a 'omesiai naosi, 'a kae ahutotou di'u ma o'ani 'inia, "O'i abui angi." ¹⁴ Naasi 'a 'ariwou ma dau na'i bwea. Miraau nei narau suru'iai bweasi rau ura papaku. Mia Jisas 'a o'ani 'inia gare na maesi, "Geresae, 'oi suruta'e!" ¹⁵ Na'i 'oha nagu ha'atee o'asi moia Jisas, na gare na maesi 'a heinagu ara'a ma ha'atee. Mia Jisas 'a waia aho'i wou tanaa inana. ¹⁶ Mana mwane inoni hako rau mamaa'u, rau ginata'inia God marau ha'aasaa. Rau ha'atee o'ani, "E rarabea hauasa na ha'ata'i mai beigaau na'i 'ohani. 'Ia God 'a ha'ataaria mai 'anai 'a'auhiraau inoni ana'i." ¹⁷ Mana taroha 'inia Jisas 'a 'adarara hako 'ari suri'i mwane dora na'i Provensi Jiudea, mei suri'i mwane dora hura'a wou gariai Provensisi.

*Na Tatau'aro Ana Jisas**Mea Jon Bwareomaea**(Matu 11:1-19)*

¹⁸ Miraau rongoiusuri ana'ia Jon rau mamaani tanaa 'ini'i mareho na 'ia Jisas na haa'i. Mia Jon 'a soirarua mai waira rua 'ini'i rongoiusuri ana'i ¹⁹ 'anai ha'a-taarirarua 'ari beia Araha 'anai songa'inia o'ani, "I'oe naasi nei nara 'unua do'ai boi 'anai ha'atahi'ameu, ma'uasi 'e nei he'ete'i namei mamasia ro'u mau?"

²⁰ Na'i 'oha nararu ataha wou beia Jisas raru o'ani 'inia, "Ia Jon na ha'ataarimiria mai do 'anai songa'ini'o o'ani, "A 'ua? I'oe naasi nei nara 'unua do'ai boi 'anai

ha'atahi'ameu, ma'uasi 'e nei he'ete'i namei mamasia ro'u mau?"

²¹ Na'i ro'u mau madoraa nararu 'ari wousi, na 'ia Jisas 'a ha'agorohi'i mwane inoni nara sadoi'i mwane daoha he'ete'i hairiu, ma taari'i hura'a i adaro baani'i tara'i nei, ma ragoi nei ra kuru na ha'a-'ome'omeraau ro'u. ²² 'Ia Jisas 'agu o'ani 'iniraruai rua rongoiusuri ana Jon, "Murui aho'i 'ari ma murui 'unu'i tanaa Jon i mareho namuru rongo'i mana mareho na muru 'omesi'i nau haa'i. Nei ra kuru ra wanawana'a, nei ra pwaki ra hahano'a, nei nara lepa ra goro aho'i, nei ra pwarongo ra rongorongoa, nei ra mae ra suruta'e aho'i baaniai mae, miraaui pohara ra bahurongoai Taroha Goro. ²³ 'Ia God 'ai ha'agorohiai nei na 'omesi'i mareho nau haa'i, ma ai'a 'adoma'i heiruarua'a 'iniau."

²⁴ Na rua rongoiusuri ana'ia Jon raru aho'i 'ari, mia Jisas 'agu mamaani tanaraau inoni 'inia Jon. 'A o'ani, "'A 'ua? Na'i 'oha namou 'ari na'i dora mangasara 'anai bahurongoa Jon, 'e taha namou 'adoma'inia domoi 'omesia? 'E sae na orisia tarau i 'adoma'ina 'onaai ade na gegewao?

²⁵ 'E sae he'ua namou hura'a 'anai re'ia? 'E sae na siri suri'i to'oni goro nara 'ome goro di'u? Ai'a! 'Iraaui nei ra siri suri'i bwana goro miraaui sae toto'ora ra awa suri'i ruma adaa'i mwaeraha, ai'a suri'i dora mangasara. ²⁶ Ma'e tahata namou hura'a 'anai 'omesia na'i dora mangasara? 'E rarabea? Ha'amomori, 'e rarabea, ma'ata 'iia ai'a do'e rarabea moi. ²⁷ 'Ia Jon naasi nei na 'ia God na taroha'i 'abaia o'ani na'i Usu-usu Maea, 'Nau wai ha'ataaria wou i noni heitaroha'i agua na'i na'o 'ini'o.

'Iia nai ha'aagaurau noni 'anai boi amua.*

²⁸ Nau wai 'unua tana'amou, 'ia Jon naasi na ororiu di'u'i hakoi mwane inoni nara huta mai na'i marewanani.

* 7:27 7:27 Malakae 3:1

Ma'ata, namoiwou ta sae na ai'a taraa ororiu na awa na'i heimarungi ana God, 'a ororiu di'ua Jon.”

²⁹ Na'i 'oha na 'iraau mwane inoni, goni beiraaui nei 'anai si'ogoni takisi, rau rongo'i ha'atee ana'ia Jisas, rau 'adoma'i aratara doni ha'a-aratara ana God 'a odo-odo. 'Iraausi na 'ia Jon na bwareomaearaaui ani. ³⁰ Miraau Farisei mana Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses rau 'itaa i taha God na 'irisia tanaraau, suria rau ai'a raba rihosi marau ai'a 'irisia do'ia Jon 'ai bwareomaearaaui.

³¹ Mia Jisas 'a o'ani ro'u, “E taha nawai heiha'auu 'inia nai ta'isada beiraaui inoni na'i 'ohani? 'Iraau rau 'ome he'ua? ³² 'Iraau rau 'onaai'i gare na matai ha'ariaria nara hainonora na'i dora ni maketi nara awara o'ani 'ari tanaai nata ruruha, “Ei, meu uuhi'i gana ni hainonora mamou ai'a raba mao, mameu ganari'i gana ni heitori mamou ai'a raba angi.’ ³³ 'I'amou mou haha'ariaria o'asi ro'ul! Na'i 'oha na 'ia Jon 'a boi na ha'aririta'i ngau bredi mana gono waen, mou 'unua do 'e adaro na bwaunia. ³⁴ Ma na'i 'oha nau boi, Gare'i Inoni, mou re'ia do 'au matai gono waen mau matai ngaungau, mamou 'unua do'au ngangaura'a mau bweu 'ini gonohiai waen, ma do 'inau 'e sae goro adaui inoni ha-ha'atakisi miraau inoni ta'a'i. ³⁵ Ma'ata, na awaha odo-odo adaa'i nei narau hinihini'i ha'ausuringa'i amiria Jon 'ai ha'ata'inia hura'a i madoma nara haa'i ha'ausuringa'i 'isi.”

Jisas 'A 'Adoma'i Nugasiai

'Inonai Urao Ora-ora'a

³⁶ Ma'e ta'i 'iniraaui Farisei na ari'ahua Jisas 'anai ngau beia na'i ruma ana. Mia Jisas 'a siri wou na'i rumasi ma heinagu auru 'anai ngau. ³⁷ Ma na'i 'omaasi 'e urao na ora-ora'a di'u na awaiei. Na'i 'oha na uraosi 'a 'iraraa do'ia Jisas 'a awa na'i rumasi, 'a siri mai beiai gere bei 'ome goro na honu 'iniai rumu na si'ini goro di'u. ³⁸ 'A siriwou ma ura na'i odohanai uwana Jisas ma angi. Na'i 'oha na

angi, 'a ha'abunibuniai uwana'ia Jisas 'inia wainai maana, ma ha'amaahaa 'inia warihuna. 'A ngooniai uwana'i, ma ringisiai rumusi na'i uwana'i.

³⁹ Ma na'i 'oha na Fariseisi 'a 'omesiai mareho na haua i uraosi, 'agu 'adoma'i o'ani haaria, “'Onaa 'e rarabea naasi, 'a ga'i 'iraraa moia mo'o na daai uwanasi, ma ga'i 'iraraa doni uraosi 'e urao ta'aa.”

⁴⁰ 'Ia Jisas 'a o'ani 'inia Farisei, “Saemon, 'e mareho nau raba 'unua tana'o.”

Mia Saemon 'a o'ani, “'E taha ha'ausuri?”

⁴¹ Mia Jisas 'agu o'ani 'inia, “'E waira rua nararu kaoni ha'a beiai noni toto'ora na matai wate'i ha'a tanaraui nei narau raba kaoni 'inia siha ha'a narau 'irisi'i. 'E ta'i na kaoni 'inia rima merui korai silva, ma'e ta'i 'e rima 'arangi. ⁴² 'Iraruai waira ruasi, ai'a ta ta'i 'iniraru naigui su'ua aho'i kaoni ana, suria raru ai'a to'o ha'a arari. Mana mareho na hauai noni toto'orasi, 'a kaku'a'i kaoni adaru'i ma 'adoma'i nugasiraru. Hoita, 'o 'adoma'inia do 'iatei 'iniraruai waira ruasi nai ta'ahia di'ua mo'o nararu kaoni beiasi?”

⁴³ Mia Saemon 'a o'ani, “'Inau 'au 'adoma'inia do'ia mo'o na kaoni raha.”

Mia Jisas 'agu o'ani 'inia Saemon, “'O odo ha'atai.”

⁴⁴ Mia Jisas 'a rihota'i wou, 'a wanasiai uraosi ma o'ani 'inia Saemon, “'O 'iraraai uraoni? 'I'oe 'o ai'a haa ta wai tanaau 'anai wasi'i uwagu na'i 'oha nau sirimai na'i ruma amua, me'ia 'a ha'abunibuni'i uwagu 'inia wainai maana, ma ha'amaha'i 'inia warihuna. ⁴⁵ Mi'oe 'o ai'a ha'amaotoau 'inia ta haingoni. Me'ia 'a ai'a mamarota'i ngoonia moe'a mau i uwagu'i, taraawa'a mau na'i 'oha nau sirimai. ⁴⁶ Ma ai'a rumu na'oi haua 'anai bwaugu, me uraoni 'a hauai rumu na si'ini goro di'u 'anai uwagu'i. ⁴⁷ Mawai 'unua tana'o, na mwane ora-ora'a ana'i ra 'adoma'i nugasii hako tanaa. Naia na ta'ahiau di'u 'iniasi. Mana nei na ai'a to'ora'i mwane ora-ora'a rago 'anai 'adoma'i nugasii, na heita'ahi ana 'ai kekerei moi.”

⁴⁸ Mia Jisas 'agu o'ani 'iniaia uraosi, “Na ora-ora'a amu'i ra 'adoma'i nugasi'i hako tana'o.”

⁴⁹ Miraau nei narau heinagu na'i dora ngaungau raugu o'ani haariraa, “E sae he'ua naani na matai 'adoma'i nugasi'i 'ini'i ora-ora'a adaa'i inoni?”

⁵⁰ Mia Jisas 'agu o'ani 'iniaia uraosi, “I hinihinimu na 'ia God na ha'atahi'o 'inia. 'Oi 'ariwou dadara'a.”

8

Urao Narau Matai Hano Beia Jisas

'Anai 'A'auhia

¹ Na'i muri, 'ia Jisas 'agu 'aariha ro'u 'ari suri'i 'omaa raha mei gere 'omaa na'i Provensi Galili 'anai taroha'iniaia Taroha Goro 'iniaia heimarungi ana God. Mana waira ta'i tangahuru mana rua Ha'ataari ana'i rau ro'u beia. ² Ma ro'u ra'i urao na 'ia Jisas 'a taari'i adaro baaniraa, ma ra'i nei na ha'agorohiraa ro'u baani'i daoha. Tara'i nei 'iniraa naasia Meri ni Magdala na 'ia Jisas 'a taariai biu adaro baania, ³ mia Susana, mia Joana, i urao anai sae ra 'unua 'inia Kusa. 'Ia Kusa 'e sae na tatau'aro tanaa Herod 'anai 'omesuri'i mwane toto'ora ana'i. 'Iraau urao 'isi beiraa tara'i urao ro'u narau wate'i ha'a adaa'i 'anai 'a'auhia Jisas mana rongoiusuri ana'i 'ini'i taha narau 'irisi'i.

Ha'atee Heiha'auu 'Iniai Sae

Na Rarasanga'ini'i Korai Wiit

(Matu 13:1-9; Mak 4:1-9)

⁴ 'E ta'i dangi, 'e kae ruruhai inoni baani'i mwane 'omaa he'ete'i hairiu rau boi 'anai bahurongoa Jisas. Mia Jisas 'agu haua tanaraau ha'atee heiha'auu na o'ani, ⁵ “'E ta'i 'oha na 'e ta'i sae na hura'a 'anai hasi korai wiit na'i mou ana. Ma na'i 'oha na rarasanga'ini'i kora, ra'i nei nara to'o na'i tara na sae ra buuri'i, mana gere manu ra dio mara

ngaa'i. ⁶ Ra'i kora ra to'o na'i ano hunganai hau. Ma na'i 'oha nara tahi ara'a nagu raongi'i sina, mana kora nara tahi ra mae moi aho'i, suria 'a maamaha i dora ra tahi ei. ⁷ Ra'i kora ra to'o suri'i dora nara tahi suri'i warorarak. Naasi na'i 'oha nara tahi ara'a, ra mae aho'i moi suria ni warorarak ra agu ha'amaesi'i. ⁸ Ma ra'i nei ra to'o na'i ano goro, mara tahi goro ara'a mara hungu. Mana hungu nara haa'i ra rago di'u'i ro'u wou i siha korai wiit na hasi'i." Jisas 'agu ha'ahakoai hadahada ana o'ani, "Tei na to'o karinga 'anai rongo 'ai bahurongoa, mai aidangi tarihana."

Taranai Taha Jisas Na Haa'i

*'Ini'i Ha'atee Heiha'auu
(Matiu 13:10-17; Mak 4:10-12)*

⁹ Miraau na rongoiusuri ana'ia Jisas rau songa'inia 'inia 'ado'ado 'anai ha'atee heiha'auu na hauasi. ¹⁰ Mia Jisas 'agu o'ani 'iniraa, "Na'i na'o, 'ia God ai'a ha'arangasia he'ua i marungiraa nai haai noni ana'i. Me na'i 'ohani 'a ha'ata'inia tana'amou. Mei tanaraaui nei narau ai'a hinihini mau, wai hau'i ha'atee heiha'auu tanaraau. Wai haua o'asi neina rei'uaa narai towa'i 'ome'ome marau bwa'i matai 'ome 'iraraa, ma'uasi rai towa'i bahurongo marau bwa'i aidangisia."*

Jisas 'A Ha'atee Ruhasiai Heiha'auu

*'Iniai Sae Na Hasi Korai Wiit
(Matiu 13:18-23; Mak 4:13-20)*

¹¹ "Naani 'ana 'ado'ado i ha'atee heiha'auu 'inia sae na hasi korai wiit: Ni korai wiit, naasi ha'atee ana'ia God. ¹² Mana kora na'i tara, naasi 'iraaui nei ra rongo'i ha'atee ana'ia God, mia Saetan 'a boi ma ha'akaku'araau aho'i 'ini'i, dorau gasi hinihini marau tahi. ¹³ Ni kora na'i hunganai hau, naasi 'iraaui nei ra dau'i ha'i wa'ewa'e i

* 8:10 8:10 Aisaea 6:9

ha'atee ana'ia God. Mara ai'a daa'i ore'a 'inia na ha'atee ra ai'a ganu dio na'i tahingadaa'i 'onaai hasi'ei ra ai'a ganu i raridi. Tari 'oha raugu siri sadoi'i moi mareho bwara suri'i tahingadaa'i, marau gagata'ini'i hako aho'i mwane ha'atee. ¹⁴ Ni kora nara awa suri'i warorarak, naasi 'iraau nei rau rongo'i ha'atee ana'ia God ma ai'a ore'a mana 'adoma'idaa'i ra torakoke 'ini taraani mareho marau 'adoma'i riu 'iniaai toto'ora mana mwane hei'irisi anai abe. Tarana naasi, 'a ai'a ta mareho nai goro do'ai hura'a mai baani'i tahingadaa'i. ¹⁵ Mana kora na'i ano goro, 'a ura 'iniraau nei ra rongo'i ha'atee ana'ia God mara nuga ha'agorohi'i suri'i tahingadaa'i nara goro mara odo-odo. Rau dau baabau tarau suri'i ha'atee ana'ia God mana mwane mareho goro ra hura'a mai baani'i tahingadaa'i.”

*Marewa 'Ai Rara Hura'a
(Mak 4:21-25)*

¹⁶ Mia Jisas 'a o'ani ro'u, “A bwa'i nei nai suu raita moi 'anai nugaa na'i bahainai rabo'o ma'ua bahainai bwea, 'ai nugaa ma'ata na'i dora ni toki raita 'anai bewaasiraau inoni nara sirimai na'i ruma. ¹⁷ 'A o'asi ro'u. Na mwane mareho nara awa bainihu suri'i ha'atee agu'i, raigui ha'ata'i hura'a mau. ¹⁸ Naasi moi bahubahu rongo goro suri'i taha namou rongo'i. Suria 'iatei na aidangisi'i mareho nau maani'i ma araisuri'i, 'ia God 'ai a'oi'a tanaai aidangi na bwane to'oraa. Mia mo'o na 'adoma'inia do 'a aidangisi'i mareho nau maani'i magu ai'a araisuri'i, na gere aidangi na to'oraasi, 'ia God 'ai rahia baania.”

*Huudi Nei Ana'ia Jisas
(Matiu 12:46-50; Mak 3:31-35)*

¹⁹ 'Ia inana Jisas miraau do'orana'i rau 'ariwou 'anai 'omesia, mei suriai rago anai inoni, 'a bwara tanaraau taha beia na'i ruma na awa iei. ²⁰ Ma'e ta'i sae na o'ani

'inia Jisas, “Inamu miraaui do'oramu'i neiraaui hura'asi, maraugu raba re'i'o.”

²¹ 'Ia Jisas 'agu ha'atee o'ani, “Na huunai inagu mana do'oragu'i naasi 'iraaui nei nara bahurongo'i ha'atee ana'ia God marau ha'isuri'i.”

Jisas 'A Ha'apapaku'i Tabaosi
(*Matiu 8:23-27; Mak 4:35-41*)

²² Ma'e ta'i dangi 'ia Jisas miraaui rongoiusuri ana'i rau ta'e ara'a na'i ora ma ha'atee o'ani 'iniraaui, “Gaaui magai 'ari nata batarau 'iniaui bwera.” Miraaugu tahamora ha'aro'asi 'ari. ²³ Na'i 'oha narau 'a'ari mau, 'ia Jisas 'a dadao moi auru ma mauru'a. Raugu 'asu'a ma'e ro'a mana tabaosi raha na to'iraaui'a na'i bwerasi, mana ora 'a gaarangi moi maai dodo suria 'a honu 'iniaui wai.

²⁴ Miraaui rongoiusuri rau 'ariwou ha'araia Jisas, rau ha'atee o'ani, “Saemaua, Saemaua! Gai dodo'a naani.”

'Ia Jisas 'a suruta'e ara'a ma ha'atee wetewete tanaai ro'a mana tabaosi do rarui papaku. Na'i 'ohasi, na ro'a mana tabaosi raru araisuria, ma biowaa goro aho'i. ²⁵ Mia Jisas 'agu ha'atee o'ani 'iniraaui rongoiusuri ana'i, “'A 'ua? Nahei hinihinimoo'i?”

Miraaugu maaa'u marau kae heimwaota'i di'u, rau heisonga'i hairiu o'ani, “Romwane, 'e sae he'ua naasi? Na'i 'oha na ha'atee tanaai ro'a mana tabaosi, raru araisuria.”

Sae Na Ragoi Adaro Ra Bwaunia
(*Matiu 8:28-34; Mak 5:1-20*)

²⁶ 'Ia Jisas miraaui rongoiusuri ana'i raugu taha wou na'i dora ra 'unua 'iniaui Gerasa, na'i nata batarau 'iniaui kae bwera i Galili. ²⁷ Na'i 'oha na 'ia Jisas 'a siriwou na'i one, 'a heisadoi beiai sae ni dorasi na ragoi adaro na bwaunia. 'Iia 'a awa ha'i wa'aroko mai ore'a, ma ai'a awa na'i ruma, 'a awa moi suri'i wabwa nara toringi'i ei sae mae. ²⁸⁻²⁹ 'A ragoi 'oha na adaro 'isi ra ha'a-bweubweu'aa. Ma

rei'uaa narai ho'osi'i uwana'i mana rimana'i 'ini'i arihau marai nuga'i sae 'anai 'omesuria, 'iia 'ai 'idira'i mosi'i moi arihau, mana adaro 'isi rai ha'a-'usu'usua 'anai 'ari 'anai awa na'i dora mangasara. Hoita, na'i 'oha na 'ome to'oana Jisas, 'a boi ma topiruru auru tanaa. Mia Jisas 'a o'ani, “Adaro, 'oi hura'a baaniai saeni!” Mana saesi 'a awara raha ma o'ani, “Jisas garena God ororiu ara'a, 'o raba 'uaauni? Nau ha'angoni'o, 'oi abui ha'a-mama'aiau!”

³⁰ Mia Jisas 'a songa'inia saesi o'ani, “Iatei atamu?”

Mia aramia Jisas o'ani, “Ni atagu 'ia Kae Ruruha.” 'A 'unua o'asi suria 'e kae ruruhai adaro narau bwau-nia. ³¹ Marau ha'anongia wetewetea Jisas do'ai abui ha'a-taariraaui 'ari na'i dora ni rongomaata'i 'anai ha'a-mama'airaaui.

³² Ma na'i bobonai abaaba gaarangiraaui, ra'i mwane boo nara suasua 'isi. Mana adaro 'isi rau bong'a'inia Jisas 'anai ha'a-taariraaui 'anai siri suri'i boo 'isi. Mia Jisas 'agu ha'awateraaui. ³³ Na'i 'oha na adaro 'isi ra hura'a baaniai saesi, rau siri suri'i boo 'isi. Mana mwani boo 'isi ra 'eba dio suriai ahana mara rege dio na'i wai mara dodo hako.

³⁴ Na'i 'oha 'iraau nei nara 'omesuri'i boo 'isi rau 'omesia o'asi, rau 'eba 'ari 'anai taroha'inia tanaraau inoni na'i 'omaa, mei tanaraau nei narau awa hura'a wou baaniai 'omaa. ³⁵ Na mwane inoni ra 'ari 'anai 'omesiai taha na to'o. Na'i 'oha narau ataha wou beia Jisas, rau 'omesiai sae na taari'i hura'a baania i adaro 'isi, 'a heheinagu gaarangia Jisas. 'A ho'o bwana aho'i mana aidangina 'a odo-odo aho'i. Na'i 'ohasi na inoni rau mamaa'u hako. ³⁶ Miraau nei narau 'omesiai maho na hauasi a Jisas, rau taroha'inia hura'a hako tanaraau noni i he'ua nagu goro aho'i 'inia i saesi. ³⁷ Miraau saenai dorasi rau 'unua tanaa Jisas do'ai hura'a baaniai dorasi, 'inia rau mamaa'u raha di'u. Mia Jisas 'a ta'e ara'a na'i ora ma ha'aagau 'anai hano baaniai dorasi.

³⁸ Mana nei na 'ia Jisas 'a taari'i adaro baania, 'a ha'angonia wetewete 'anai hano beia, mia Jisas 'a o'ani 'inia, ³⁹ “Abu, ma'ata 'oi 'ari 'omaa ma'oi taroha'inia tanaraau inoni taha na 'ia God na haua tana'o.”

Naasi 'ia mo'osi 'agu aho'i 'ari 'omaa ma taroha'inia tanaraaui mwane inoni hako i mareho na 'ia Jisas 'a haa'i tanaa.

'E Gare Urao Na Mae

*Mana Urao Na Adoiai 'Abu Raha
(Matiu 9:18-26; Mak 5:21-43)*

⁴⁰ Na'i 'oha 'ia Jisas 'a ta'e ataha aho'i mai, 'e kae ruruhai inoni narau ha'amaotoa, suria rau 'iraraa do'ia 'ai aho'i mau mai. ⁴¹ Ma'e ta'i 'iniraau na'otara na'i ruma ni ha'arahesi na'i 'omaasi 'a boi ma topiruru auru tanaa ma bonga'inia do rarui ta'i 'ari na'i ruma ana. Atanai saesi 'ia Jaeras. ⁴² 'Iia 'a bonga'inia Jisas, suria na gare urao ana na harisina 'e ta'i tangahuru mana rua, 'a gaarangi mae maagu naasi'a i ta'i gare urao'a ana.

Na'i 'oha na 'ia Jisas 'a hano 'anai 'ari na'i ruma ana Jaeras, rau ha'asu'isu'ia di'u 'iniaai rago anai inoni. ⁴³ Ma'e urao na to'ia i 'abu raha suriai ta'i tangahurui harisi mana rua na awa ro'u na'i 'ohasi. Mana daohasi 'a bwara dona ta sae 'ai ha'agorohia baania.† ⁴⁴ Na uraosi 'a 'ariwou na'i murina Jisas ma karohiai gaonai to'oni tewa ana. Ma na'i 'oha na karohia mau wou, na'i mau i 'ohasi na 'abu 'a papaku.

⁴⁵ Mia Jisas 'a ha'atee o'ani, “Ia tei 'ini'amou na karo-hiau?”

Miraau noni rau tohe hako, mia Pita 'a ha'atee o'ani, “Araha, 'a bwarai 'iraraa, 'inia na inoni ra rago mara ha'asu'isu'i di'u!”

† 8:43 8:43 Tara'i kopi bwani 'iniaai Baebol ra 'unua doni uraosi 'a gaasi'i hako'i ha'a ana'i 'anai horiraau sae nara bonasiai ha'agorohia.

⁴⁶ Mia Jisas 'a ha'atee o'ani, “Magu 'e sae na karohiau 'inia 'au arungana do mena agua, 'e sae na goro aho'i 'inia baaniai daoha.” ⁴⁷ Na'i 'oha na uraosi 'a 'iraraa do 'a bwa'i matai bainihu mwada'u, 'a 'idi'idi 'iniai mamaa'u. 'A boi ma topira'i ruru auru tanaa Jisas. Ma na'i maadau hako inoni 'a ha'arangasia hura'a i taranai taha nagu karohia 'inia i to'oni ana Jisas, ma taroha'inia tanaraau i hasi goro aho'i ana moi na'i 'ohasi baaniai daoha. ⁴⁸ Mia Jisas 'a o'ani 'inia, “Ina, na hinihinimu na ha'agorohi'o aho'i. 'Oi 'ariwou dadara'a.”

⁴⁹ Mau na'i 'oha na 'ia Jisas 'a ha-hadahada mau, 'e sae na ataha mai baaniai ruma ana Jaeras na o'ani, “Jaeras, ni gare amua 'a hako'a. 'Oigu abu 'unua'a i ha'ausurisi 'anai 'ari!”

⁵⁰ 'Oha na 'ia Jisas 'a rongoa o'asi, 'a ha'atee o'ani 'inia Jaeras, “'Oi abui mamaa'u, 'oi hinihini moi mana gare amua 'ai goro aho'i.”

⁵¹ Na'i 'oha na ataha wou na'i ruma ana Jaeras, 'agu ai'a 'irisia'a do mwane sae rago rai siri ruma. Naasi 'a waia moia Pita, 'ia Jems mea Jon, mirarua'a i amana mana inana'i gare uraosi. ⁵² Na'i 'ohasi na inoni ra angi mara ago-ago. Mia Jisas 'a ha'atee o'ani 'iniraa, “Moi abui angi, na garesi 'a ai'a mae, 'iia 'a mauru moi.”

⁵³ Na'i 'ohasi na inoni ra da'ata'inia, suria rau 'iraraa doni garesi 'a bwane mae. ⁵⁴ Mia Jisas 'a siriwou, 'a dau na'i rimana ma ha'atee o'ani, “Garegu, 'oi suruta'e!” ⁵⁵ Na'i mau 'ohasi mana garesi 'a manawa aho'i ma ura ara'a. Mia Jisas 'a 'unua tanaa amana mia inana do rarui haua tanaa ta mahoi'ngau. ⁵⁶ Na'i 'ohasi, 'ia amana mana inana'i garesi raru kae heimwaota'i di'u. Mia Jisas 'a ha'atee wetewete tanararua do rarui abui taroha'inia'a ro'u tanaa ta sae i marehosi.

9

*Jisas 'A Ha'ataariraa Hura'a**i Ha'ataari Ana'i**(Matiu 10:5-15; Mak 6:7-13)*

¹ Mia Jisas 'a soi goniraa mai Ha'ataari ana'i ma haa tanaraaui tatau'aro mana mena 'anai taari'i hura'a i adaro ma 'anai ha'agorohi'i mwani daoha. ² Ma ha'a-taariraa hura'a 'anai taroha'iniai heimarungi ana God ma 'anai ha'agorohiraa aho'i nei ra daoha. ³ 'A o'ani 'iniraa, “Na'i hano namoi haa, abu tanei 'ini'amou nai waia ta mareho. Abu ta 'a'abi, ma'ua ta anga ni 'aariha, ta huai breidi, ta ha'a, ma'ua do ta to'oni madara ro'u. ⁴ 'E ruma rai ha'amaoto'amou na'iei 'oha moi ataha wou ta 'omaa, moi mauru iei tari 'oha moi hano baaniai 'omaasi. ⁵ Me 'onaa 'iraaui inoni rau bwa'i ha'amaoto'amou 'anai rongo'i taha namoi hadanga'ini'i, moi hura'a baaniai 'omaasi. Ma na'i 'oha moi hura'a, moi tarohi'i kahua baani'i uwamoo'i. Naasi 'e ha'abasu tanaraau do'ia God 'ai ha'a-mama'airaa.”

⁶ Miraa na Ha'ataari raugu hura'a marau 'ari suri'i 'omaa 'anai taroha'iniai Taroha Goro, ma 'anai ha'agorohiraa aho'i nei ra daoha.

*Herod 'A Rongo Tarohana Jisas**(Matiu 14:1-12; Mak 6:14-29)*

⁷ Ma na'i 'ohasi 'ia Herod Antipas 'a rongo'i mwane mareho na 'ia Jisas 'a haa'i. Ma kae kakui ahuna, 'inia tara'i nei ra 'unua do'ia Jon Bwareomaea 'a suruta'e aho'i baaniai mae, ⁸ ma tara'i nei ra 'unua do'ia rarabea Elaija na ha'amaranga, ma tara'i nei ro'u rau 'adoma'inia do'e nei 'iniraaui rarabea nara mae mau na'i 'oha bwani na tahi aho'i. ⁹ Mia Herod 'a o'ani, “Ia Jon Bwareomaea 'a mae'a, 'inia 'inau bwane 'unua dorai horosiai 'u'una! Naasi 'iatei ro'u nagu hau'i mareho nara rongo o'asi ro'u 'isi?” Na'i 'ohasi 'ia Herod 'a bonasiai heisadoi beia Jisas.

*Jisas 'A Hanganiai Rima Merui Mwane
(Matiu 14:13-21; Mak 6:30-44; Jon 6:1-14)*

¹⁰ Na'i 'oha na 'iraau Ha'ataari rau aho'i mai, rau maani'i tanaa Jisas mwane mareho narau haa'i. Mia Jisas 'agu wairaaui marau 'ari na'i dora na gaarangiai 'omaa nara 'unua 'inia Betsaeda, dora rai matai awa haariraaui na'iei. ¹¹ Miraau inoni rau 'iraraa moi marau 'ari haisuri. Mia Jisas 'a ha'amaotoraui ma taroha'inia tanaraui heimarungi ana God, ma ha'agorohiraaui nei nara daoha.

¹² Na'i 'oha na sina 'a abari'i'a, i Ha'ataari ana'ia Jisas rau boi beia marau o'ani, “'Oi ha'a-taariraaui hako inoni hura'a, marai 'ari suri'i 'omaa 'isi mana ruma suriai dorasi, marai siba 'adaui mahoingau mana dora ni mauru, 'inia 'igaaui gau awa na'i dora na bwarai mwane mareho naani.”

¹³ Mia Jisas 'agu aramiraaui o'ani, “'I'amou namoi ha'i 'adaui mahoingau.”

Miraau ha'atee o'ani 'inia Jisas, “'E rima huai brei ma'e rua ii'a moi na bei'ameu. 'O 'irisia domei 'ari 'anai hori mahoingau 'anai kae ruruhasi?” ¹⁴ Ma 'onaui rima merui mwane nara goni na'i dorasi.

Mia Jisas 'agu o'ani 'iniraaui rongoiusuri ana'i, “'Moi 'unua tanaraui inoni marai heinagu suri'i ruruha, 'a ga'i rima tangahuru ta'i ruruha.”

¹⁵ Naasi miraaui rongoiusuri rau haua 'onaui 'unua ana tanaraui. Ma na'i 'oha 'iraui inoni rau heinagu hako auru, ¹⁶ 'ia Jisas 'a dauai rima huai brei mana rua ii'a. 'A wana ara'ai aro ma ha'atee ha'agorohia God 'inia. Naasi ma uubi'i magu hau'i tanaraui rongoiusuri ana'i 'anai ha'atora'ini'i tanaraui inoni. ¹⁷ Rau ngau hako, marau masu. Miraui rongoiusuri ana'i rau ha'ahonuui ta'i tangahuru mana rua abira 'ini'i taha narau ngau tahi'i.

'Ia Pita 'A 'Unu Ha'arangasia Hura'a

*Do'ia Jisas Na Ha'atahi**(Matiu 16:13-20; Mak 8:27-30)*

¹⁸ Ma'e ta'i dangi 'oha 'ia Jisas 'a ha'arahesi haaria, 'iraau rongoiusuri ana'i rau boi beia. Miagu songa'iniraaui o'ani, "Iraau inoni rau 'unua do 'inau atei?"

¹⁹ Miraau aramia o'ani, "Tara'i nei ra 'unua do i'oe a Jon Bwareomaea, ma tara'i nei ra 'unua do i'oe a rarabea Elaija, na ha'amaranga. Tara'i nei ra 'unua do'e rarabea ni 'oha bwani na suruta'e aho'i baaniai mae."

²⁰ Mia Jisas 'agu songa'iniraaui ro'u o'ani, "Mi'amou, mou 'adoma'inia do 'inau atei?"

Mia Pita 'a aramia o'ani, "I'oe naasi Ha'atahi na 'ia God na duruduru 'inia 'anai ha'ataaria mai." ²¹ Mia Jisas 'agu ha'abasuraaui wetewete dorai abui maania ro'u tanaa tanei marehosi.

*Jisas 'A Maania Hura'a i Rongomaata'i**Mana Mae Ana**(Matiu 16:21-28; Mak 8:31-9:1)*

²² Mia Jisas 'a 'unua ro'u o'ani, "Inau, Gare'i Inoni, rai ha'a-rongomaata'iau di'u. 'Iraau Na'ohadaa'i Piriisi miraau Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses ma tara'i saemaua ro'u rai 'utaiu marai ha'amaesiau. Ma 'e rua dangi nai hako mana'i oruna, waigu suruta'e aho'i."

²³ Mia Jisas 'a ha'atee tanaraui ro'u o'ani, "Iatei na raba ha'i rongoiusuri agua, 'ai nugasiai hei'irisina haaria, 'ai mwa'emwa'e 'ado dangi 'anai suru'iai dadaahoro ana,* maai suriau. ²⁴ Iatei na raba dau baabau na'i tahingana na'i marewanani, 'a bwa'i to'oraai huunai tahi. Me 'iatei na mwa'emwa'e 'anai ha'a-ai'aa'i tahingana 'inia suriau ana, 'ai to'oraai nana i tahi. ²⁵ 'A 'ua? 'Onaa ta sae 'ai daa'i

* ^{9:23} Mwa'emwa'e 'anai suru'iai dadaahoro: Ni 'ado'ado 'ana 'a o'ani. Gai mwa'emwa'e 'anai rongomaata'i mana mae. 'Inia ni sae na suru'iai dadaahoro 'a hano 'anai mae.

hako nana i mwani mareho na'i marewana, mana saesi 'ai mae ma'ai siri na'i dora ni rongomaata'i, ni mareho 'isi rai 'a'auhia? 'A bwa'i! ²⁶ 'Inau na Garei Inoni, wai boi aho'i mau ta 'oha ha'i raraha beiraaui enjel ana'ia God beiai mena na ta'isada beia amagu. Mana 'oha wai boi, waigui 'utairaaui nei nara ninimata'iniau na'i 'ohani. Ma wai 'utairaaui ro'u i nei ra ninimata'i taroha'ini'i ha'atee agu'i. ²⁷ Nau wai 'unua ha'a-momori tana'amou, ra'i nei 'ini'amou 'ini moi awa tari mau 'anai 'omesiai heimarungi ana God.”

Jisas 'A Aho'ita'i Raraha

(Matiu 17:1-8; Mak 9:2-8)

²⁸ 'A ga'i 'onaai ta'i sade na hako, 'ia Jisas 'a waia Pita, 'ia Jon, mia Jems marau ta'eha ara'a na'i hungahunga 'anai ha'arahesi. ²⁹ Na'i madoraa na ha'arahesi, ni 'omaha na'i hauraena tari auru na'i 'u'una 'a orisi, mana bwana ana'i ra mamaahui wadora'i. ³⁰ Na'i 'ohasi 'e waira rua sae nararu mamaani beia, na rua saesi 'ia Moses mia Elaija. ³¹ 'Irarua raru ha'amaranga 'iniaai raraha nara to'oraa i enjel na'i aro, mararu maania tanaa Jisas i mae nai haa na'i Jerusalem 'anai ha'ato'oai i ha'a-aratara na haua God na bwani awa.

³² Na'i madoraasi 'ia Pita mana nata rua rongoiusurisi, rau mauru. Na'i 'oha narau rarai, rau 'omesiai rarahana Jisas mana rua sae nararu ura beia. ³³ Na'i 'oha na rua saesi raru taraawa'a hano baania Jisas, 'ia Pita 'a ha'atee o'ani 'inia Jisas, “Saemaua, 'a goro nagau awa 'ini! Mei ha'a-urasia ta oru hare, 'e ta'i tana'o, 'e ta'i tanaa Moses, ma ta ta'i tanaa Elaija.” 'Ia Pita 'agu to'o ha'atee o'asi moi.

³⁴ Na'i 'oha 'ia Pita 'a ha-hadahada mau, 'e rorodo na dio huniraaui ma marumarusiraaui. Na oru rongoiusurisi rau maaa'u raha di'u na'i 'oha na rorodosi 'a dio huniraaui. ³⁵ Na'i 'ohasi rau rongoai ringe na ao mai baaniai rorodosi, 'a o'ani, “Naani garegu nau 'ome sigihia, moi rongosuria.”

³⁶ Na'i 'oha narau rongoa hako ringesi, raugu 'ome mia moia Jisas nagu ura 'isi. Na'i 'ohasi rau papakunga'inia moi haariraaui marehosi. 'Ariwou na orea'a maraugu tano maani'i mareho rau 'omesi'i tanaraau tara'i nei.

Jisas 'A Taariai Adaro

*Baaniai Gare Mwane
(Matiu 17:14-18; Mak 9:14-27)*

³⁷ Na'i nata dangi, 'oha narau aho'i dio baaniai hun-gahunga, rau heisadoi beiai kae ruruhai inoni nara goni mai 'anai mamasia Jisas. ³⁸ Ma'e ta'i 'iniraaui na ha'atee hura'a o'ani, "Ha'ausuri, 'au 'irisia do'oi 'a'auhiai gare agua, naasi'a i ta'i gare agua. ³⁹ 'E adaro ta'aa na bwau-nia. Na'i 'oha 'ai hurasia, na gare agua 'ai awara raha mana abena 'ai 'idi'idi. 'Ai rahuta'i dio na'i ano, mana hutohuto ra hura'a mai na'i ngoona. Ni marehosi 'a bwarai hako baania, ma here ha'ata'aia di'ui abena. ⁴⁰ 'Au bonga'iniraaui rongoiusuri amu'i dorai taaria hura'a, magu bwara."

⁴¹ Mia Jisas 'agu ha'atee o'ani 'iniraaui, "I'amou inoni na'i 'ohani mou ha'i sae ta'a'i, mamou bwarai hinihini! 'Ai orea he'uai maratanoa nawai haua bei'amou, ma'ua wai awa orea tari he'ua bei'amou mamou hinihini?"

Mia Jisas 'a o'ani 'inia amanai garesi, "O'i waia mai gare amua."

⁴² Na'i 'oha na garesi 'agu boboi mau beia Jisas, mana adarosi 'a ha'a-ahugea dio na'i ano ma 'idi'idi na'iei. Mia Jisas 'a ha'atee wetewete tanaai adarosi do'ai hura'a, magu hura'a baaniai garesi. Mia Jisas 'agu haua aho'i garesi tanaa amana. ⁴³ Na'i 'oha na 'iraaui inoni rau 'omesiai ha'abu'oahu na 'ia Jisas na hauasi, rau ta'i kaeni heimwaota'i di'u 'inia mena ana God na ha'agorohiai garesi.

Ruanai 'Oha Na 'Ia Jisas

*'A Hadanga'iniai Mae Nai Haua
(Matiu 17:22-23; Mak 9:30-32)*

Na'i 'oha 'iraau inoni rau heimwaota'i mau 'ini'i mareho na haa'ia Jisas, 'ia Jisas 'a o'ani 'iniraaui rongoiusuri ana'i, ⁴⁴ “Moi bahurongoai taha nawai maania tana'amou. 'Inaui Gare'i Inoni, ta nei nai usuha'iniau tanaraaui nei narau ha'imae beiau.” ⁴⁵ Miraaui rongoiusuri ana'i rau ai'a aidangisiai 'ado'ado 'anai maho na maania tanaraausi. 'Ia God 'a girua baaniraaui neina rai abui 'irara'i taha narai to'o, miraaui ro'u i rongoiusuri rau maguguta'i songa'inia Jisas 'inia.

*'Iatei Nai Ororiu?
(Matiu 18:1-5; Mak 9:33-37)*

⁴⁶ 'E heitohetohe na to'o beiraaui rongoiusuri 'inia tei 'iniraaui nai ororiu di'u. ⁴⁷ 'Ia Jisas 'a 'irara'i 'ado'adodaa'i ma soia mai gare kekerei, 'a ha'a-urasia na'i bobona ⁴⁸ magu o'ani 'iniraaui, “Onaa 'o ha'amaotoa ta nei 'onaai garen'i suria 'o ta'ahiau, 'a damana ro'u moi do'o ha'amaotoau. Ma 'onaa 'o ha'amaotoau, 'o ai'a ha'amaotoau moi, mia ro'ua God na ha'ataariau mai. Naasi, 'iatei na ha'a-anoanoa haaria, naasia mo'o na ororiu di'u 'ini'amou.”

Tei Na Ai'a Ura Bwarasi'amou,

*'Ia Mo'osi 'Iaamoo
(Mak 9:38-40)*

⁴⁹ Mia Jon 'a ha'atee o'ani 'inia Jisas, “Saemaua, 'i'ameu meu 'omesiai sae na taari'i adaro baaniraaui inoni 'inia atamu mameu ha'aabua, suria 'iia 'a ai'a awa na'i ruruha agaau.”

⁵⁰ Mia Jisas 'agu o'ani 'inia, “Moi abui ha'aabua, 'inia 'iatei na ai'a ura bwarasigaau, 'iiasi 'e nei 'inia ruruha agaau.”

Ra'i Sae ni Samaria Rau Ai'a Raba

Ha'amaotoa Jisas

⁵¹ Na madoraa na 'ia God 'ai waia Jisas ara'a aho'i aro 'a raumwadu. Mia Jisas 'a 'irisia wetewete 'anai 'ari taha na'i Jerusalem. ⁵² Naasi 'ia Jisas 'a ha'ataari'i 'ari na'i na'o tara'i sae na'i 'omaa adaau sae ni Samaria 'anai ha'aagau tarana Jisas. ⁵³ Miraau sae na'i 'omaasi rau ai'a 'irisia Jisas 'anai awa na'i 'omaa adaau, suria rau 'iraraa dorau hano 'anai ha'arahesi na'i Jerusalem, ai'a na'i Samaria. ⁵⁴ Na'i 'oha na 'ia Jems mea Jon raru rongoa do'iraau inoni nai 'omaasi rau kakawata'inia Jisas, rarugu o'ani 'inia Jisas, “A 'ua Araha? Mirii ha'angonia God 'anai ha'adiohia'i 'eu 'anai suu gaasinga'inirau?”

⁵⁵ Mia Jisas 'a rihota'i ma ha'a-abururua wetewete, ⁵⁶ maraugu hano daara'i baaniai 'omaasi 'anai 'ari nata 'omaa.

*Ra'i Sae Narau Raba Suria Jisas**Magu Bwara**(Matiu 8:19-22)*

⁵⁷ Na'i 'oha 'ia Jisas mana rongoiusuri ana'i rau 'ariwou suriai tara, 'e sae na o'ani 'inia Jisas, “Inau wai suri'o rei'uaa ta dora na'oi 'ari iei.”

⁵⁸ Mia Jisas 'agu ha'atee o'ani 'inia, “Na mwane mwamwaa wasi ra to'o dora ni mauru, mana manu ra to'ora'i nu'i. Minau, na Gare'i Inoni, 'au ai'a to'o dora ni mono.”

⁵⁹ Mia Jisas 'agu ha'atee o'ani ro'u 'inia nata sae, “Oi suriau 'onaai rongoiusuri agua.”

Mana saesi 'agu o'ani, “Araha, wai 'ari ga'u mawai toringia amagu.”

⁶⁰ Mia Jisas 'agu ha'atee o'ani 'inia, “Nugasiraaui nei ra suriai tara 'anai mae tarau marai toringiraaui nei nara mae. Mi'oe 'oi hura'a ma'oi taroha'inia'i heimarungi ana God.”

⁶¹ Ma'e ta'i sae na o'ani 'inia Jisas, “'Inau nawai suri'o Arahā, ma'ata wai 'ari gau mawai haiha'ari beiraaui sae agu'i.”

⁶² Mia Jisas 'agu ha'atee o'ani, “'Iatei na taraawa'a suriau, ma na'i muri 'a 'adoma'ini'i aho'i moi mareho na bwani nugasi'i, 'a ai'a arari 'anai awa na'i bahainai heimarungi ana God.”

10

Jisas 'A Ha'ataariraaui Hura'a

i Biu Tangahuru Mana Rua Rongoiusuri

¹ Na'i muri 'ia Arahā 'agu 'ome sigihia ro'u i biu tangahuru mana waira rua 'anai tatau'aro suri'i 'omaa nai ataha suri'i. 'E waira rua ma ha'a-taarirua hura'a 'ari na'i ta'i 'omaa. ² Na'i na'o magu ha'a-taariraaui hura'a, 'a ha'atee o'ani 'iniraaui, “Na nei nara ha'aagau 'anai hinihiniaui ra rago di'u'a 'onaai mwane hua nara maua'a suri'i hasi'ei. Ma ai'a rago i nei 'anai husi'i. Naasi, moi ha'arahesi tanaa God maai ha'ataari'i hura'a tara'i mwane sae tatau'aro 'anai 'a'au na'i mou hasi'eisi. ³ Moi 'ari'a, ma'ata moi mamataihere, suria 'i'amou mou 'onaai'i garei siip nau ha'ataari'i hura'a na'i 'uruhadi misu hahairete. ⁴ 'A bwa'i tanei 'ini'amou nai waa ta pwaosi, ma'uasi ta anga ni 'aariha, ma'ua ta sandol. Na'i 'oha namoi 'ariwou, moi abui mamaani orea bei'i sae namoi heito'oi bei'i suriai tara.

⁵ “Na'i 'oha namoi siriwou ta ruma moi ha'atee o'ani, 'Gooroha ana God 'ai awa bei'amou na'i rumani.’ Naasi mareho namoi 'unua tahamora. ⁶ 'Onaa 'ia mo'o na to'oraai rumasi 'ai ha'amaoto'amou goro, na ha'agorohi ana God 'ai awa tarau na'i rumasi, ma 'onaa 'a bwa'i, mana ha'agorohisi 'a bwa'i awa ro'u. ⁷ Suri'i mwane 'omaa namoi taha suri'i, moi mauru na'i ruma tahamora narai ha'amaoto'amou na'iei. Moi abui mauru ta ruma he'ete'i

ro'u. Mana taha narai hau'i tana'amou 'anai ngaa'i mana gonohi'i, moi ngaa'i mamoi gonohi'i. Suria na inoni tatau'aro 'a arari dorai taharia 'iniau tau'aro na haua.

⁸ “Onaa namoi 'ariwou ta 'omaa marai ha'amaoto'amou, taha narai ha'aagauhia tana'amou 'anai ngaua, moi ngaua. ⁹ Moi ha'agorohirai nei ra daoha, mamoi taroha'inia tanaraau inoni dona heimarungi ana God 'a raumwadu. ¹⁰ Ma 'onaa namoi ataha wou ta 'omaa mana inoni na'i 'omaasi rau bwa'i ha'amaoto'amou, moi hura'a suri'i tara raha na'i 'omaasi mamoi o'ani, ¹¹ 'Rei'uaa na kahuanai 'omaa amoouni nara awa suri'i uwamee'i, meu tarohi'i hunimoo. 'E ha'ara ni ha'abasua tana'amou. Ma'ata, moi aidangisia do na heimarungi ana God 'a raumwadu'a.’ ¹² Wai 'unua tana'amou, na'i dangi ni hihiri na ha'a-mama'ai na 'ia God 'ai haua tanaai 'omaasi 'ai di'u ro'u wou baaniai ha'a-mama'ai nai haua tanaraau sae ni Sodom.”*

*Oru 'Omaa Narau Ai'a Hinihini
(Matiu 11:20-24)*

¹³ Mia Jisas 'agu ha'atee o'ani ro'u, “I'amoui Koresin mi'amoui Betsaeda, 'ai ta'aa di'u tana'amou! 'Onaa ha'abu'oahu nau haa'i tana'amou 'au ga'i haa'i tanaraau sae ta'a'i na'i 'omaai Taea mei Saedon, rau ga'i bwane rihosi orema mau tanaa God. Ra ga'i bwane ho'osi'i bwana do'odo'o'a mana nuga dohu 'ada'i bwaadaa'i 'anai ha'ata'inia do rau ahutotou 'ini'i ora-ora'a adaa'i. ¹⁴ Ma na'i 'oha na 'ia God 'ai hiiriraau inoni hako, na ha'a-mama'ai nai haua tana'amou 'ai di'ua ro'u wou i ha'a-mama'ai nai haua tanaraau Taea mei Saedon. ¹⁵ 'A 'ua? 'I'amoui Kapaniam, mou 'adoma'inia do'ia God 'ai wai'amou ara'ai aro 'anai ha'a-ahaaha'amou? 'A bwa'i! 'Iia 'ai gaasi'amou auru na'i 'eu na'i dora ni rongomaata'i.”

* 10:12 10:12 'Oi 'ome na'i Jenesis 19 'anai 'oha'iniau mamaani 'inia Sodom.

¹⁶ Mia Jisas 'agu o'ani ro'u 'iniraaui rongoiusuri ana'i, “Iatei na bahurongo'amou ma daa'i ha'atee amoo'i, 'iia 'a bahurongoau ma daa'i ro'u ha'atee agu'i. Mia tei na gagata'ini'amou, 'iia 'a gagata'iniau beia mo'o na ha'ataariau mai.”

Aho'i Wa'ewa'e Narau Haua

i Biu Tangahuru Mana Rua Rongoiusuri

¹⁷ 'Ia Jisas 'agu ha'a-taariraaui hura'a i biu tangahuru mana rua rongoiusuri ani. Ma na'i muri, rau aho'i mai ha'i wa'ewa'e marau ha'atee o'ani, “Araha, ni adaro mara araisuri'ameu ro'u na'i 'oha nameu taari'i hura'a 'iniau atamu.”

¹⁸ Mia Jisas 'a ha'atee o'ani, “Ha'amomori. 'Inau 'au 'omesiai ahoda ana Saetan 'onaai mararea na dio baaniai aro. ¹⁹ 'Inau 'au haa tana'amoui mena 'ana'i ha'ahehoai mena ana Saetan, ma rei'uaa namoi buu hungadi mwaa mamaesi'i ma'ua suhari, mara bwa'i ha'amaesi'amou. 'A bwa'i mareho nai ha'a-ta'ai'amou. ²⁰ Naasi moi abui wa'ewa'e 'inia moi do 'iraaui adaro rau araisuri'amou, ma'ata moi wa'ewa'e ro'u 'iniau usu'i ana God atamoo'i na'i aro.”

Jisas 'A Honu 'Iniai Wa'ewa'e

(Matiu 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Na'i madoraasi 'ia Jisas 'a honura'i wa'ewa'e na boi baaniai Hi'ona Maea ma ha'atee o'ani, “Ama, i'oe na'o marungiai aro mana ano. 'Au ha'atee ha'agorohi'o suria 'o giru'i mareho 'isi ta'iniraaui nei nara madoma mara aidangi, ma'o ha'ata'ini'i tanaraaui nei 'ini nara 'onaai gare. 'Io Ama, 'a o'asi 'inia naasi huunai hei'irisimu.”

²² Na'i 'oha na 'ia Jisas 'a ha'arahesi hako tanaa God, magu ha'atee o'ani 'iniraaui inoni, “Na mwane mareho hako 'ia Amagu 'a hau'i hako tanaau. Ai'a tanei nai huunai aidangisiai garena God, me 'iia moia Amagu. Ma ai'a tanei nai huunai aidangisiai Ama, ma'ata 'iia moi

garena, miraaui nei na 'inau 'au sigihiraaui 'anai ha'a-aidangisiraaui 'inia.”

²³ 'Ia Jisas 'agu rihota'i ma ha'atee o'ani 'iniraaui rongoiusuri ana'i haariraaui, “Ha'amwaniraaui nei narau 'omesi'i taha namou re'i'i. ²⁴ Mawai 'unua tana'amou, 'a ragoi rarabea mana mwaeraha nara mae hako'a narau raba 'omesi'i taha namou re'i'i, maraugu ai'a 'omesi'i. Marau raba rongo'i taha namou rongo'i, maraugu ai'a rongo'i.”

Ha'atee Heiha'auu 'Iniai

Sae Raroma Goro ni Samaria

²⁵ Ma'e ta'i 'oha 'e Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses na ura ara'a 'anai raba ha'imaania Jisas. 'A o'ani, “Ha'ausuri, 'e taha nawai haua nawai to'oraa 'inia i tahi tarau?”

²⁶ Mia Jisas 'a songa'inia aho'i o'ani, “E taha nara usua na'i Ringe ana'ia Moses? 'A he'ua i aidangisia amua?”

²⁷ Mana ha'ausurisi 'a aramia o'ani, “Oi ta'ahia Araha God 'iniai tahingamu hako mana ahumu hako, me 'iniai 'adoma'imu hako mana wetewete amua hako. Ma'oi ta'ahiraaui noni amu'i 'onaai ta'ahi'o amua haari'o.”

²⁸ Mia Jisas 'a o'ani 'inia, “A goro i heiramami na'o haua. 'Onaa na'oi haua o'asi, 'oi to'oraa 'inia namua i tahi tarau.”

²⁹ Mana saesi 'a rabasia dorai 'unua do'iia 'e inoni odo-odo. Naasi ma o'ani, “Ira tei inoni agu'i?”

³⁰ Mia Jisas 'a aramia 'iniai ta'i mamaani. “E ta'i ai Jiu na hano baaniai Jerusalem 'anai auru Jeriko. Na'i 'oha na auru wou suriai tara, 'iraaui sae heingahu beri rau daua marau rahi'i hakoi bwana mana mwane mareho ana'i. Rau ha'amaara ha'ata'ia marau hano baania o'asi moi ha'i mae horo na'i bobonai tara.

³¹ “Ma na'i 'ohasi, 'e Piriisi na hano ro'u suriai tarasi, 'iia ro'u 'e ai Jiu. Na'i 'oha na ataha wou na'i dorasi, 'a re'iai sae nara ngahuiasi ma tariri baania 'ari nata abai tara. ³² Ma na'i ro'u moi muri, 'e sae tatau'aro na'i Ruma

Maea ana God na auru mai ro'u suriai tarasi. Ma na'i 'oha na ataha na'i dorasi, 'a re'iai sae nara ngahuiasi, ma taha beira'i ro'u moi baania 'ari nata abai tara. ³³ Ma na'i muri, 'e ta'i sae ro'u na auru ro'u wou suriai tarasi. 'Iia 'e sae ni Samaria, 'e sae ni dora nara wana bodio 'iniraaui. Ma na'i 'oha na ataha wou na'i dorasi, 'a 'omesiai sae ni Jiu nara ngahuiasi, ma kae ahutotou di'u suria. ³⁴ Naasi 'a 'ariwou ma ringi rumu mana waen 'ada'i dora ra maara 'anai hunu'i, ma bibii bwarasi'i 'inia bwana. 'A suru'ia ara'a na'i dongki ana ma waia 'ari na'i ruma ni mahuara nagu taguma'inia iei. ³⁵ Na'i nata dangi 'a rahia hura'a i rua korai ha'a na arari 'anai tahariai ruma 'anai rua dangi. 'A haua tanaa mo'o na 'omesuriai rumasi, ma o'ani 'inia, 'O'i 'omesuria mo'oni. 'Onaa 'oi gaasi ha'a di'u'ai siha nau haua tana'osi, mawaigui orisia aho'i tana'o i siha ha'a na'i 'oha nawaigui aho'i mai.' ”

³⁶ Mia Jisas 'agu songa'iniai ha'ausurisi o'ani, “A 'ua? 'O 'adoma'inia do 'iatei 'iniraaui waira orusi na here 'onaa do na to'oraa mo'o nara ngahuiasi?”

³⁷ Mia aramia Jisas o'ani, “Ia mo'o na 'a'auhia.”

Mia Jisas 'agu ha'atee o'ani 'inia, “O'i 'ariwou ma'oi haua o'asi ro'u.”

Jisas 'A Garihia Maata Mea Meri

³⁸ Na'i 'oha naraugu hano ro'u a Jisas mana rongoiusuri ana'i, rau taha na'i 'omaa na awaiei urao ra 'unua 'inia Maata. Mia Maata 'a ha'amaotoa siri na'i ruma ana. ³⁹ Ma'e do'orana Maata na awa na'i rumasi, atana 'ia Meri. 'Ia Meri 'a heinagu auru na'i gaarangi'ai uwana Jisas ma bahurongo'i mareho na 'ia Jisas 'a maani'i. ⁴⁰ Mia Maata 'a torakoke i 'adoma'ina 'ini'i mareho 'anai ha'aagau'i. Naasi 'a boi beia Jisas ma ha'atee o'ani 'inia, “Araha, 'a ai'a 'ua tana'o i nugasiau ana do'oragu 'anai haa'i mwane tagora 'ini haariau? 'O'i 'unua mai, maai 'a'auhiau.”

⁴¹ Mia Jisas 'agu ha'atee o'ani 'inia, “Maata, Maata. I'oe 'a torakoke i 'adoma'imu, ma ta'aabemu 'ini'i mwane mareho rago. ⁴² Ma'ata 'e ta'i maho moi na ororiu, mia Meri na sigihia nana. Mana marehosi ra bwa'i rahia mwada'u baania.”†

11

Jisas 'A Ha'ausuriraaui Rongoiusuri Ana'i

'Iniai Ha'arahesi
(*Matiu 6:9-13; 7:7-11*)

¹ 'E ta'i dangi 'ia Jisas 'a 'ari ha'arahesi na'i ta'i dora. Na'i 'oha na ha'arahesi hako, 'e rongoiusuri ana na boi ma o'ani 'inia, “Araha, 'oi ha'ausuri'ameu 'anai ha'arahesi 'onaai ha'ausuriraaui ana Jon i rongoiusuri ana'i.”

² Mia Jisas 'a o'ani 'iniraaui, “Na'i 'oha moi ha'arahesi moi ha'atee o'ani:

Amameeu,
na atamu 'ai maea.
Na houramu 'ai boi.

³ Haa tana'ameu i mahoingau 'anai 'ado dangi.

⁴ 'Oi 'adoma'i nugasi'ameu 'ini'i ora-ora'a amee'i,
'onaai 'adoma'i nugasi'i amee'i nei ra haa'i 'ino
bwarasi'ameu.

Ma'oi 'a'auhi'ameu 'anai ura bwarasi'i heiohong'i.”

⁵ Mia Jisas 'agu hauai mamaani 'anai ha'ausuriraaui ro'u 'iniai ha'arahesi. 'A o'ani, “'Onaa tanei 'ini'amou nai 'ari ataha beiai geresae goro amua na'i 'ubutanai rodo 'anai ha'angoni mahoingau. Gasi 'oi o'ani 'inia, 'Geresae, 'oi hasi waa mai ga'u ta oru huai bredi. ⁶ 'E geresae agua na boi ha'atau na ataha beiau 'anai mauru na'i ruma agua, magu ai'a mahoingau nai agau 'anai hangania 'inia.’

⁷ 'Ariwou mia mo'o na awa siri raronai rumasi 'ai ha'atee

† 10:42 10:42 Ni mareho na 'ia Meri na sigihia, naasi 'anai baturongo'i ha'atee ana'ia Jisas.

hurasu o'ani, "Oi abui ha'ata'aabe, 'au bwane ha'ababauai honohono, minau bei'i gare agu'i meu dadao hako'a 'anai mauru. 'Au bwa'i suruta'e 'anai haua tana'o ta mareho.'

⁸ "Wai 'unua tana'amou, rei'uaa na 'iia 'e geresae goro amua, 'iia 'ai 'ageta'i suruta'e 'anai haua tana'o ta mahoingau. Ma'ata 'onaa 'o bwa'i agoheta'i ha'angoni, 'aigui buna suruta'e 'anai hau'i hako tana'o i mareho na'o 'irisi'i.

⁹ "Naasi, wai 'unua tana'amou, moi abui agoheta'i ha'angoni. Ma naasi na mareho namoi ha'angonia, 'ia God 'aigui watea tana'amou. Moi abui agoheta'i siba. Ma naasi na mareho namou sibania, moigui sadoia. Moi abui agoheta'i pwepwee. Ma naasi 'ia God 'aigui tahangiai maraaruma tana'amou. ¹⁰ 'Inia 'iatei nai ha'angonia God 'ini'i taha na 'irisi'i, 'ai hau'i tanaa. Mia tei nai siba, 'ia God 'ai haua tanaai taha na sibania. Mia tei nai pwepwee, 'ia God 'ai tahangia tanaai maraaruma.

¹¹ "'Iatei 'ini'amoui ama, na'i 'oha na gare amua 'ai ha'angoni'o 'inia ta ii'a, 'oi haua tanaa ta mwaa. ¹² Ma'ua 'ai ha'angoni popoui kua ma'oi haua tanaa ta suhari. ¹³ Rei'uaa na'o ta'aa he'ua, me ma'ata 'o 'irara'i taha na goro 'anai haua tana'i gare amu'i. 'Onaa na o'asi, 'a ha'ata'inia goro'a hura'a doni Amamoou ara'ai aro 'ai hauai Hi'ona Maea tanaraau nei narau ha'angonia."

Jisas 'A Mena Di'ua Saetan

(Matu 12:22-30; Mak 3:20-27)

¹⁴ 'E ta'i 'oha 'ia Jisas 'a taaria hura'a i adaro baaniai sae na baanguu. Na'i 'oha na adarosi 'a hura'a, na saesi 'agu ha-hadahada aho'i. Na'i 'oha na 'iraaui inoni rau 'omesia o'asi, rau kae heimwaota'i di'u. ¹⁵ Ma tara'i nei 'iniraaui rau 'unua doni mwaeraha adaui adaro 'ia Saetan,* na hauai menasi tanaa Jisas 'anai taari'i hura'a i adaro.

* 11:15 Saetan: Na'i ha'atee ni Grik ra 'unua Saetan 'inia Belsabul.

¹⁶ Ma tara'i nei ra raba ha'imaania Jisas. Ra ha'angonia 'anai haua ta ha'abu'oahu ma dorai 'iraraa do'ia God na hauai mena tanaa. ¹⁷ Jisas 'a 'iraraai 'adoma'idaa'i inoni ma o'ani 'iniraa, “'Onaa 'e kantri na 'iraaui inoni rai hei'oi haariraa, na kantrisi 'ai ai'aa. Ma 'onaa na 'e ta'i ruruha na'i ruma ra awa heheihoa'a moi, ni ruruhasi 'ai 'adarara. ¹⁸ 'I'amou mou 'unua do 'inau 'au taari'i hura'a i adaro 'inia mena ana Saetan. Me 'onaa 'ia Saetan na haua tanaui mena 'anai ha'ata'ai ai ruruha ana haaria, ni ruruha ana 'ai hako raurau moi. ¹⁹ Hoita, ma 'onaa na ga'i ha'a-momori do 'inau taari'i adaro hura'a 'inia mena ana Saetan, naasi mena ana tei na 'iraaui rongoiusuri amoo'i narau taari'i adaro 'inia? Ni mena ro'u ana Saetan? Ai'a! 'Iraaui rongoiusuri amoo'i rau haua 'onaai haua agua, ma ha'ata'inia do 'i'amou mou taritari'a. ²⁰ Ma 'onaa nau taari'i adaro hura'a 'inia mena ana God, ma 'a ha'ata'inia doni heimarungi ana God 'a taha'a bei'amou.”

²¹ Mia Jisas 'a o'ani ro'u, “'Ia Saetan 'a 'onaai sae wetewete nai ha'aagau 'ini'i mwane mareho hehei'oi ana'i 'anai 'omesuriai ruma ana mana mwane toto'ora ana'i, ma 'adoma'inia doni toto'ora ana'i ra awa goro. ²² Ma'ata 'onaa tanei nai wetewete di'ua nai hei'oi beia maai ha'ahehoa, 'iia 'ai waa'i mwane mareho hehei'oi na 'ia mo'osi 'a 'u'uri'i, mai hoai'i bori ana'i beiraaui geresae ana'i.

²³ “'Iatei na ai'a aba beiau, 'a ha'imae beiau. Mia tei na ai'a 'a'auhiau 'anai wai'i inoni tanaa God, 'a adara'iniraaui inoni baania God.”

Ni Awanganai Adaro

(Matiu 12:43-45)

²⁴ Mia Jisas 'a ha'atee o'ani ro'u, “Na'i 'oha na adaro 'a hura'a baaniai inoni, 'iia 'a hano 'ari suriai dora man-gasara 'anai siba dora ni mono. Ma 'onaa na bwa'i sadoia ta dora, 'iia 'aigui o'ani 'inia haaria, 'Wai aho'i 'ari mawai siri aho'i na'i sae nau hano baania ani.’ ²⁵ Na'i 'oha na aho'i wou 'a re'ia doni tahinganai saesi 'a 'onaai ruma nara

tatara 'orima'inia goro mara nuga ha'a-odoodo'i goro i mareho na'i raronā. ²⁶ Na'i 'oha na 'omesia o'asi, 'agu 'ari 'anai waia ro'u mai beia i biu adaro narau ta'aa di'u ro'u wou baania. Na'i 'oha narau siri 'anai mono na'i raronai saesi, ni saesi 'a ta'aa di'u ro'u wou baaniai na'o."

²⁷ Na'i 'oha na 'ia Jisas 'a maani'i mareho 'isi, 'e urao na'i raronai kae ruruha narau bahurongoa Jisas 'a ha'atee raha ara'a o'ani, "Ha'amwania di'u i urao na ha'ahuta'o, ma ha'asuhi'o."

²⁸ Mia Jisas 'agu ha'atee o'ani, "Ha'amomori, ma'ata 'a ha'amwania di'u ro'u woua mo'o na bahurongo'i ha'atee ana'ia God ma ha'isuri'i."

Ra Raba 'Omesia Ta Ha'abu'oahu 'Anai

*Ha'ata'inia Do 'Ia Jisas Naasi Ha'atahi
(Matiu 12:38-42)*

²⁹ 'Ia Jisas 'a ha'atee o'ani 'oha nara goni moe'a mai inoni beia, "I'amou inoni nai 'ohani mou ta'aa di'u. Mou raba 'omesia ta ha'abu'oahu magu 'a bwa'i nei nawai haua tana'amou. 'E ta'i ha'abu'oahu moi namoi re'ia, naasi ha'abu'oahu 'onaaiai nei na to'o tanaa Jona. ³⁰ Ni taha na to'o tanaa Jona 'e ha'ara tanaraau i inoni na'i Ninive do'ia God na ha'ataaria mai. Ma o'asi ro'u, ni taha nai to'o tanaau, i Gare i Inoni, 'e ha'ara tana'amou do 'inau 'au boi baania God. ³¹ Na'i dangi ni hihiri, ni urao mwaeraha baania Shiba 'ai ura ara'a mai 'unua do 'i'amoui noni na'i 'ohani mou taritari'a mora. 'Inia rei'uaa na awa ha'atau 'ari nata aba 'inia i marewana, me 'iia 'a boi 'anai bahurongo'i mwane ha'ausuringa'i ana'ia Mwaeraha Solomon. Minau wai 'unua tana'amou, 'e nei na ororiu di'ua ro'ua Solomon na ataha'a bei'amou mamou ai'a raba bahurongoa. ³² Na'i dangi ni hihiri, 'iraau saeni Ninive rai ura ara'a 'anai 'unua hura'a do 'i'amoui noni 'ohani mou taritari'a mora. 'Inia na'i 'oha na 'ia Jona 'a heitaroha'i tanaraau, 'iraau rau rihosi baani'i ora-ora'a adaa'i. Mawai 'unua tana'amou, 'e nei na ororiu

di'ua ro'ua Jona na ataha'a bei'amou, mi'amou ai'a raba rihosi baani'i ora-ora'a amoo'i.”

*Ni Ha'ausuringa'i Ana Jisas 'A 'Onaai Raita
(Matiu 5:15; 6:22-23)*

³³ “A bwa'i tanei nai suungia ta raita 'ana'i girua, ma'ua 'ai nugaa na'i bahaina ta rabo'o. Ma'ata 'ai nugaa na'i dora ni toki raita 'ana'i bewaasiraau'i inoni nara sirimai na'i ruma. ³⁴ Ni maamu ra 'onaai raita tanaai abemu. Na'i 'oha na maamu ra goro, na abemu 'a honura'i marewa. Ma 'onaa na maamu ra ta'a'i, na abemu hako 'a honura'i kuhi. ³⁵ 'Oi herehere goro, 'o gasi 'adoma'inia do'o awa na'i marewa, me ni kuhita na awa bei'o. ³⁶ 'Onaa na tahingamu 'a honu 'inia'i marewa ma ai'a kuhi na'iei, i'oe 'oi 'onaai nei na awa na'i dora na bewaasia i raita.”

Jisas 'A Ha'atee Ha'ata'airaau'i

*Saemaua Adaa'i Jiu
(Matiu 23:1-36; Mak 12:38-40)*

³⁷ Na'i 'oha na hadahada hako Jisas tanaraau'i inoni, 'e Farisei na 'unua do rarui 'ari ngau na'i ruma ana. Na'i 'oha nararu siriwou 'ana'i heinagu auru 'ana'i ngau'a, ³⁸ na Farisei 'a heimwaota'i di'u na'i 'oha na 'omesia do'ia Jisas 'a ai'a dorima suriai ringe adaau.

³⁹ Mia Jisas 'a ha'atee o'ani 'inia, “I'amou Farisei, mou 'onaai sae na wasi ha'a-wadiwadi'i abedi panikeni mana abedi rabo'o, mana rarodi ra do'o'a moi. 'Inia 'omehamouu 'a kae goro na'i maadaau'i sae, ma na'i raro-mamoo'i, naia haaria moi hairaurau mana 'ado'ado ta'a'i. ⁴⁰ Oru bweu! Mou ai'a 'iraraa do'ia God na hauai abega, ma haua ro'u i raromaga? 'A rabasia do 'irarua hako rarui 'ome goro. ⁴¹ Naasi, moi 'adoma'i ororiu 'iniraau'i pohara baani'i mwane ringe namou suri'isi, mamougui wadiwadi hako na'i maana God.

⁴² “‘Ai ta'aa di'u tana'amou Farisei. 'Inia rei'uaa namou wate'i tanaa God tangahurudi gere mareho rawa kekerei ta'a'i nara ha'angaugoroi mahoingau, ma'ua tara'i mareho ro'u suri'i mou amoo'i, mi'amou mou ai'a ta'ahia God mamou ai'a hauai here na odo-odo tanaraaui inoni. 'A goro domou wate'i mareho kekerei 'isi tanaa God, me mou ga'i ta'ahia ro'ua God mamou ga'i hauai here na odo-odo tanaraaui noni.

⁴³ “‘Ai ta'aa di'u tana'amou Farisei! 'Inia 'i'amou domoi heinagu moe'a suri'i dora ororiu na'i 'oha mou siri suri'i ruma ni ha'arahesi. Ma na'i 'oha namou 'ari suri'i dora ni maketi, mou 'irisia moe'a dorai ha'atee ha'a-ahaaha'amou.

⁴⁴ “‘Ai ta'aa di'u tana'amou! 'I'amou mou 'onaai hera nara ai'a ha'ara'i, na 'iraaui inoni rau buu suri'i mareho ta'a'i ha'i ai'a 'iraraa.”

⁴⁵ Ma'e ta'i 'iniraaui Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses na ha'atee o'ani 'inia, “Ha'ausuri, i'oe 'o ha'a-ta'ai'ameu ro'u 'oha na'o 'unu'i mareho 'isi.”

⁴⁶ Mia Jisas 'agu aramia o'ani, “‘Ai ta'aa di'u ro'u tana'amou Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses! 'Inia 'i'amou mou ha'ausuriraaui inoni 'ini'i taha nara bwara tanaraau 'anai ha'isuri'i, mamougu bwa'i gere 'a'auhiraau moe'a.

⁴⁷ “‘Ai ta'aa di'u tana'amou! Suria 'i'amou mou tau'aro ha'agorohi'i barabaradaa'i rarabea na 'iraaui wauwa amoo'i rau ngahu ha'amaesi'i na'i 'oha bwani. Mou haua o'asi domou ha'ahouraaui mamougu ai'a awasuri'i mareho ra 'unu'i. ⁴⁸ Naasi 'a ha'ata'inia do 'i'amou mou ahu aratara 'inia heingahu narau haasi. 'Iraau narau ngahu ha'amaesiraaui, mi'amou namougu tau'aro ha'agorohi'i barabaradaa'i. ⁴⁹ Tarana naasi, 'ia God na madoma 'a ha'atee o'ani, “Inau wai ha'a-taariraaui 'ari rarabea mana Ha'ataari tanaraaui noni. Ra'i nei rai ngahu ha'amaesiraaui, ma ra'i nei rai norata'airaaui.’ ⁵⁰ 'Iniai

o'asi ana, 'i'amoui inoni na'i 'ohani namoigui dau ha'a-mama'ai 'ini'i rarabea nara ngahu ha'amaesiraau mau mai na'i taraawa'anai marewana, ⁵¹ taraawa'a mau na'i 'oha 'ia Kein 'a ngahu ha'amaesia Ebol, tari mai na'i 'oha nara ngahu ha'amaesia Sakaraea na'i ahoaanai dora ni ho'asi mana Ruma Maea ana God. Ha'amomori! Wai 'unua tana'amou, 'i'amoui inoni na'i 'ohani namoigui dau ha'a-mama'ai 'ini'i heingahu nara to'o 'isi.

⁵² “‘Ai ta'aa di'u tana'amoui Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses! 'I'amou mou girua baaniraau noni i tara 'anai aidangisia God. 'I'amou mou ai'a hano ro'u na'iei, mamougu ha'a-bwarasiraau nei narau bonasiai hano na'iei.”

⁵³ Mia Jisas 'a hano baaniai dorasi. Ma taraawa'a na'i 'ohasi, 'iraau Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses mana Farisei rau taraawa'a ura bwarasia Jisas marau songa'inia 'ini'i mwane heisonga'i bwara. ⁵⁴ Rau bonasia do'ai 'unua ta mareho taritari'a nei narai here ha'ata'aia 'inia.

12

Ha'abasu 'Iniai Ringei Pwari'i (Matiu 10:26-27)

¹ Na'i mau 'ohasi, 'e taringai merui inoni narau goni mai 'anai bahurongoa Jisas. Me 'iniai rago di'u adaau, rau haisu'isu'i di'u. Mia Jisas 'a ha'atee o'ani tahamora tanaraau rongoiusuri ana'i, “Moi 'omesuri'amou haarimoou baaniai herehere adaa'i Farisei narau ai'a awa suriai taha ra ha'ausuriraau noni 'inia. ² Mwane maho hako nara awa bainihu suri'i tahingamoo'i mana taha namou giru'i, rai ha'ata'ini'i hura'a. ³ Taha namou maani'i na'i dora kuhi, rai rongo'i na'i dora marewa, mana taha namou ha'a-natanga'ini'i na'i ahii rai totoronga'ini'i hura'a tanaraau inoni 'anai rongo'i.”

Gai Mamaa'usia God, Ai'a Inoni
(Matiu 10:28-31)

⁴ Mia Jisas 'a ha'atee o'ani ro'u, “Inau wai 'unua tana'amou mwani sae goro agu'i, moi abui mamaa'usiraaui nei narai ngahu ha'amaesia moi abe mara bwa'i matai haua ta mareho 'anai ha'ata'ai'o na'i muri. ⁵ Inau wai ha'ata'inia tana'amou a mo'o namoi mamaa'usia. 'Ia God namoi mamaa'usia, 'inia 'iia 'a to'o mena 'anai ha'amaesiai abe, mai matai gaasi'o ro'u na'i dora ni ha'a-mama'ai. Ma wai 'unua aho'i tana'amou, 'ia God namoi mamaa'usia.”

⁶ “Mou 'iraraai rima gere manu nara raonga'i rua sereni moi 'ini'i na'i maketi? Rei'uaa nara hori mwada'u o'asi, 'ia God 'a ai'a tanei 'ini'i garei manu 'isi nai kaku'aa. ⁷ Naasi moi abui mamaa'u, 'inia 'i'amou namou ororiu di'u'i mwani manu rago. Na rei'uaa warihu suri'i bwaumoo'i, 'ia God 'a uduma'ini'i hako.”

Taroha'inia Kraest
(Matiu 10:32-33; 12:32)

⁸ Mia Jisas 'a o'ani ro'u, “Iatei nai ha'arangasia tanaraaui inoni do'iia 'e rongoiusuri agua, 'inau na Garei Inoni wai ha'arangasia ro'u na'i maadi enjel ana'ia God do'iia 'e rongoiusuri agua. ⁹ Ma 'onaa 'iatei nai gagata'inau, 'inau wai gagata'inia o'asi ro'u na'i maadi enjel ana'ia God.

¹⁰ “Onaa 'iatei nai ha'atee ha'ata'ai'au i Garei Inoni, 'ia God 'a matai 'adoma'i nugasia. Ma 'onaa na ha'atee ha'ata'ai'au Hi'ona Maea, 'iia ra bwa'i 'adoma'i nugasia mwada'u.

¹¹ “Ta 'oha rai wai'amou suri'i ruma ni gonigoniha agaa'i Jiu 'anai 'i'i'amou mamoi ura na'i maadi na'otara miraaui Primia. Na'i 'ohasi moi abui 'adoma'i raha 'ini'i taha namoi 'unu'i 'anai arami'i taha rai subuni'amou 'ini'i. ¹² 'Inia na'i 'ohasi na Hi'ona Maea nai 'unu'i tana'amoui mareho 'anai 'unu'i.”

'E Sae Toto'ora Bweu

¹³ Ma'e ta'i 'iniraaui sae narau ura 'anai bahurongoa Jisas na o'ani 'inia, “Ha'ausuri, 'oi 'unua tanaai do'oragu mai hoai'i na'i ahoaamiria i toto'ora na maeta'ini'i amamiria.”

¹⁴ Mia Jisas 'agu ha'atee o'ani 'inia, “'Ei, ai'a aba agua 'anai ha'a-arataraa mahosi na'i ahoaamurua i do'oramua.”

¹⁵ Magu o'ani 'iniraaui inoni, “Moi 'ome'ome goro! Mou gasi naga 'ini'i mwani toto'ora ni marewana. 'Inia na huunai tahitahi anai inoni ra ai'a awa suri'i mareho na to'ora'i, rei'uaa na towa'i toto'ora he'ua.”

¹⁶ Magu hauai ha'atee heiha'auu tanaraau, “'E sae toto'ora na to'oraai ano nara hungu goro hako mwane mareho na hasi'i na'iei. ¹⁷ 'Ariwou ma o'asi 'inia haaria, “'E taha gasi nawai haua? 'Inau 'au ai'a to'o dora arari'i mahoingau nau to'ora'i.’ ¹⁸ Naasi ma o'ani, 'Oo, 'augu 'iraraa, wai kaii ruma ni niga mahoingau agua mawai torai'i ara'a tara'i kae ruma narai arari 'anai nuga'i hako siri mwane mareho nau to'ora'i. ¹⁹ Naasi ma waigui o'ani, ‘Mwaniau! 'Au to'o mwane mareho goro 'ada'i harisi narai boi mau. Wai mamarota'i tau'aro'a! Wai heinagu moi 'anai gono mana ngau, ma 'anai hauai taha nawai wa'ewa'e 'ini'i.’ ²⁰ Mia God 'a o'ani 'inia, ‘Bweubweu'a! Na'i rodoni 'oi mae, mia tei naigui to'ora'i mwane mareho na'o ha'aagau 'ini'isi?’ ”

²¹ Mia Jisas 'a o'ani ro'u, “Naasi taha nai to'o tanaraau mwane narau nuga goni'i toto'ora nadaa'i haariraa ma-raugu ai'a toto'ora beia God.”

*'U'uria God
(Matu 6:25-34)*

²² 'Ia Jisas 'agu o'ani 'iniraaui rongoiusuri ana'i, “Naasi taranai taha nau 'unua 'inia do 'ai abui ta'aabemoou 'inia tahingamu 'ado dangi, 'inia taha 'anai ngaa mana bwana na'oi ho'osia. ²³ 'Inia na tahingamu, ai'a moi 'anai ngaa'i

mahoingau, mana abemu, ai'a moi 'anai ho'osiai bwana. ²⁴ Moisu 'adoma'i suri'i manu. Raau ai'a hasi mahoingau ma'ua ai'a 'e'eri, marau ai'a to'o ruma 'anai nuga mahoin-gau na'iei, me 'ia God 'a hanganiraau. Mi'amou tanaa God, mou ororiu di'u baani'i manu 'isi. ²⁵ Ma rei'uaa na towa'i ta'aabemoou, me mareho nara ta'aabemoou 'ini'isi, ra bwa'i 'a'auhi'amou 'anai ha'atewaa 'ari tahi namou haa na'i marewana. ²⁶ Ma 'onaa na bwara tana'amou 'anai ha'atewaa 'ari tahitahi amooou, ma'ua na ta'aabemoou 'ini'i mwani mareho he'ete'i hairiu 'isi?

²⁷ “Moisu 'adoma'i suri'i raraaua ni hasimou nara 'ome goro di'usi. Rau ai'a haua ta tau'aro ma'ua tata nadaau bwana. Mawai 'unua tana'amou, rei'uaa 'ia Mwaeraha Solomon 'a toto'ora, ma'ata ai'a ta ta'i bwana ana nai 'ome goro ta'isada beia ta ta'i tagai raraaua. ²⁸ Na hinihinimoo'i ra kekerei! 'Onaa 'ia God na ha'a-'omegoro'i tagai raraaua nara ahurara moi gere madoraa maraigui suungi'i, ni 'ua ana na bwa'i haa'i bwana 'inia tana'amou?

²⁹ “Naasi moi abui 'adoma'i raha 'iniaia taha namoi gonohia mana taha namoi ngaa. 'Ai abui ta'aabemoou 'ini'i mareho 'isi. ³⁰ Na'isi mareho na 'iraau'i inoni nara ai'a hinihini na'i marewanani rau 'adoma'i raha 'ini'i. Naasi 'ai abui ta'aabemoou, 'inia 'ia Amamoou 'a 'iraraa do 'i'amou mou 'irisi'i mareho 'isi. ³¹ Maho na ororiu di'u domoi haua, naasi 'anai awa tarau bahainai heimarungi ana God mia God 'aigui haua tana'amoui mwane mareho 'isi.”

*Ha'ausuringa'i 'Iniaia Toto'ora Na'i Aro
(Matiu 6:19-21)*

³² 'Ia Jisas 'agu o'ani ro'u 'iniraau, “Moi abui ma-maa'u, rei'uaa mou gere ruruha moi, me 'ia Amamoou 'a 'ome sigihi'amou 'anai heimarungi beia na'i hourana ana. ³³ Moi raonga'ini'i mareho namou to'ora'i, mamoi haa'i ha'a 'ada'i tanaraau'i pohara. 'Onaa moi haua o'asi, 'ai 'onaa domoi nuga'i toto'ora amoo'i ara'ai aro na'i anga

na bwa'i 'oha nai ta'aa. Na toto'ora amoo'i rai awa na'i dora na bwa'i 'oha rai hako, 'inia 'a bwa'i sae nai beri'i, mana 'adi ra bwa'i here ha'ata'ai'i. ³⁴ Moi haua o'asi, 'inia na 'adoma'imu 'ai awa tarau na'i dora na toto'ora amu'i ra awa na'iei.”

Sae Tatau'aro Na Ha'aagau Tarau

'Iniai Boi Aho'i Ana Araha

³⁵⁻³⁶ “Moi ha'aagau tarau. Moi 'onaai'i sae tatau'aro nara totoriai saemaua adaau 'anai aho'i mai baaniai ha'aha'iwai. Rau suungiai raita marau ho'osi'i agaui bwana adaa'i. Ma na'i 'oha na ataha aho'i mai, 'a pwepwee na'i maraaruma marau tahangia raurau tanaa. ³⁷ Ha'amwanirau di'ui sae tatau'aro narau rarai marau ha'aagau na'i 'oha ni saemaua adaau 'a aho'i mai. Wai 'unua tana'amou, na saemaua adaau 'ai siri suri'i bwana ni tagora, maai 'unua tanaraau 'anai heinagu, maai waa'i mai mahoingau tanaraau. ³⁸ Ha'amwanirau di'ui sae tatau'aro narai ha'aagau rei'uaa na saemaua 'aigui boi na'i 'ubutanai rodo ma'ua gaarangi wa'aria.

³⁹ “Moisu 'adoma'iniai taha nau maaniani. 'Onaa sae na to'oraai ruma 'ai 'iraraai 'oha na sae beriberi 'ai siri na'i ruma ana, 'a bwa'i mauru. 'Ai awa ha'aagau ma bwa'i ha'awatea doni saesi 'ai siri 'anai beri na'i ruma ana. ⁴⁰ Naasi 'i'amou ro'u moi ha'aagau tarau, 'inia 'inau na Gare'i Inoni wai aho'i mai na'i madoraa namou bwa'i 'iraraa ro'u.”

Sae Tatau'aro Goro

(Matu 24:45-51)

⁴¹ Mia Pita 'a songa'inia Jisas o'ani, “Araha, ni ha'atee heiha'auusi 'o haua tana'ameu moi rongoiusuri, ma'ua tanaraau ro'u hako inoni?”

⁴² Mia Jisas 'a aramia o'ani, “Sae tatau'aro he'ua ni saemaua 'ai ha'a-'omesuria 'ini'i mwane mareho na'i ruma ana, ma 'anai ha'atora'ini'i hura'a i mahoingau tanaraui

sae tatau'aro na'i madoraa 'ana? Naia i sae tatau'aro na madoma ma here goro suri'i mwane mareho nara ha'a-'u'uria 'ini'i. ⁴³ Ha'amwaniai sae tatau'arosi na'i 'oha na saemaua ana 'ai boi sadoia do'iia 'a here ha'agorohiai tatau'aro ana. ⁴⁴ Mawai 'unua ha'a-momori tana'amou, ni saemauasi 'ai ha'a-'u'uria mo'osi 'ini'i mwane mareho na to'ora'i. ⁴⁵ Ma 'onaa ni sae tatau'arosi 'ai 'adoma'i o'ani, 'Ni saemaua agua 'a bwa'i aho'i raurau.' Naasi ma taraawa'a ngahu ngahuraau urao mana saemwane narau ta'i tau'aro, ma awa moi 'anai ngau mana gonogono raha 'ini wai ni bweu. ⁴⁶ 'Aigui 'asu'a mana saemaua ana 'ai ataha na'i madoraa na saesi 'a bwa'i 'adoma'inia do 'a ga'i ataha. Na'i 'oha nai ataha, 'ai ha'a-mama'aia di'ui sae tatau'arosi, mai nugaa 'anai mamaa'a beiraui inoni hahairaesi.

⁴⁷ "Ni sae tatau'aro na 'iraraa moi taha na saemaua ana 'a 'irisia do'ai haa magu ai'a ha'aagau ma'ua hauai taha na ga'i haa, 'iia rai ha'a-mama'aia di'u. ⁴⁸ Mana sae tatau'aro na ai'a 'iraraai taha na saemaua ana 'a 'irisia magu hauai maho na taritari'a, 'iia 'a bwa'i raha tanaai ha'a-mama'ai. Mana nei nara ha'aragoa tanaa, ni saemaua 'a 'irisia do'ai ha'aragoa ro'u wou, mana nei nara ha'a-'u'uria 'ini'i mwane mareho rago, ni saemaua 'a 'irisia do'ai haa'i mwane mareho goro 'ini'i."

Na Ha'ausuringa'i Ana'ia Jisas

'A Hoahoa'ai'araui Inoni (Matu 10:34-36)

⁴⁹ Mia Jisas 'a ha'atee o'ani ro'u, "Inau 'au waa mai tanaai marewana i hihiri ana God na 'onaai 'eu, mau 'irisia doni 'eusi 'a ga'i taraawa'a noro'a. ⁵⁰ Ma'ata na'i na'o wai siri ga'u na'i rongomaata'i. 'Ado 'oha moi na ta'aa 'inia i 'adoma'igu, tari 'oha nai di'uai madoraa nai to'o i marehosi. ⁵¹ 'A 'ua? 'I'amou mou 'adoma'inia do 'inau 'au boi 'anai ha'a-awagorohiraau goni inoni na'i

marewana? Ai'a! Nau waa mai heihoa. ⁵² Taraawa'a na'i 'ohani ma 'ari'a, na heihoa 'ai ta'eha mai suri'i ruruha 'ado ruma. 'Onaa na'i ta'i ruma 'e waira rima, 'e waira rua nararui ta'ahiau ma'e waira oru narau bwa'i, ma'ua waira oru narai ta'ahiau ma'e waira rua nararu bwa'i. ⁵³ Ni ama 'ai heihoa beiai gare mwane ana, mana ina 'ai heihoa beiai gare urao ana, mana ha'ihungo adai urao rai o'asi ro'u.”

Ra Ga'i Aidangisia Do'ia Jisas

*Naasi Ha'atahi
(Matiu 16:2-3)*

⁵⁴ Ma o'ani ro'u 'iniraaui inoni, “Na'i 'oha mou re'iai rorodo na ara'a na'i dora na susuu iei sina, mou o'ani, “Oo, 'a bwa'i orea mai rangi'a.’ Naasi 'a bwa'i hasi orea maai rangi'a. ⁵⁵ Ma na'i 'oha na ro'a siri mai, mou 'iraraa do'ai raorao. Ma o'asi mora. ⁵⁶ Oru pwari'i ta'aa! 'I'amou mou matai aidangisiai 'ari na haai dangi. Ni 'uaana namou ai'a aidangisiai 'ado'ado 'ada'i mareho nau haa'i na'i madoraa 'ini?”

*Ha'a-odoodoi Taha Na'o Ha'atari'aa
(Matiu 5:25-26)*

⁵⁷ 'Ia Jisas 'a o'ani ro'u 'iniraaui, “Ni 'uaana namou ai'a raba hiiria ro'u moi 'inia haarimoo i taha na odo-odo 'anai haua? ⁵⁸ 'Onaa 'e nei na raba wai'o na'i kooti, 'oi bonasiai ha'a-odoodoa beia i taha na'o ha'atari'aa na'i 'oha na'o ai'a taha mau na'i dora ni hihiri. 'Onaa 'o bwa'i, mea mo'o na hihiri 'ai wate'o tanaai pulis 'anai gaasi'o na'i rumanih'o. ⁵⁹ 'Inau wai 'unua tana'amou, 'oi awa 'isi tari 'oha 'oi horia hakoi siha ha'a narai 'unua tana'o do'oi horia.”

13

Rihota'i Baaniai Ora-ora'a

¹ Ma ra'i nei 'iniraaui inoni narau awa 'isi rau maania tanaa Jisas 'iraaui ai Galili na 'ia Paelat 'a ha'amaesiraaui na'i 'oha narau hau'i ho'asi adaa'i tanaa God. ² 'Ia Jisas

'a o'ani 'iniraa, “A 'ua? Mou 'adoma'inia doni mae ta'aa narau haasi, 'a ha'ata'inia do 'iraa rau ta'aa di'u baaniraa tara'i sae ni Galili? ³ Ai'a! Mou ai'a 'iraraa do 'i'amou moi mae ro'u 'onaa namou bwa'i rihosi baani'i ora-ora'a amoo'i? ⁴ Ma 'ua i waira ta'i tangahuru mana warui sae narau mae na'i 'oha na kokohu huniraaui kae ruma ahaaha na'i Saeloam? Mou 'adoma'inia do 'iraa rau ta'aa di'u'i tara'i nei ro'u narau ta'i awa ro'u na'i Jerusalem na'i madoraasi? ⁵ Ai'a! Wai 'unua tana'amou. 'I'amou moi mae ro'u mau 'onaa namou bwa'i rihosi baani'i ora-ora'a amoo'i!”

Ha'atee Heiha'auu 'Iniai Fig

Na Bwarai Hungu

⁶ Mia Jisas 'agu hua ro'u i ha'atee heiha'auuni, “E sae na hasiai hasi'ei nara 'unua 'iniai fig na'i mou ana. 'Ado 'oha 'a 'ari 'anai garihia, ma bwa'i hua nai sadoia na'iei. ⁷ Naasi ma o'ani 'inia mo'o na 'omesuriai mousi, ‘E oru harisi na hako'a ma ai'a hua mau nai hua i hasi'eisi. 'Oi ara gata'inia baaniai dorasi, 'ai abui ura 'isi 'anai ha'agata'iniai gorohanai ano.’ ⁸ Mana nei na 'omesuriai mou 'a o'ani, ‘Abu ga'u saemaua. Gai gere ha'atoria ga'u suria ta ta'i harisi ro'u mawai ha'imaaniai taguma'inia. Wai 'e'eri garigaria mawai nuga 'ana ano goro i wa'ana. ⁹ 'Onaa 'ai hungu na'i harisi haoru, ma goro! Ma 'onaa 'a bwa'i, ma naasi waigui ara gata'inia.’ ”

Jisas 'A Ha'agorohiai Urao

Na'i Dangi ni Mamaro

¹⁰ Ma'e ta'i dangi ni mamaro, 'ia Jisas 'a ha'ausuriraaui inoni na'i ruma ni ha'arahesi. ¹¹ Ma'e ta'i urao na awa 'isi, 'e adaro na ha'adaohaa suriai ta'i tangahurui harisi mana waru. Ni uraosi 'a rorosu, ma bwarai ura arasi. ¹² Na'i 'oha na 'ia Jisas 'a 'omesia 'a 'unua do'ai ara'a mai beia ma o'ani 'inia, “Urao, 'o dadara'a baaniai daoha na here

ha'ata'ai'o.” ¹³ Ma dau wou beia. Na'i mau 'ohasi mana uraosi 'a goro'a aho'i. 'A ura arasi ara'a ma ha'aasaa God.

¹⁴ Mana na'otara 'anai ruma ni ha'arahesi na'i 'omaasi 'a taesu'a di'u na'i 'oha na 'omesia do'ia Jisas 'a ha'agorohiai uraosi na'i dangi ni mamaro, ma ha'atee tanaraaui inoni o'ani, “E ono dangi tatau'aro na'i ta'i sade. Na'isi dangi namoi boi bei'i daoha amoo'i neina rai ha'agorohi'i, ma 'ai abu na'i dangi ni mamaro.”

¹⁵ Mia Araha 'agu ha'atee o'ani, “Oru pwari'i ta'aa! Rei'uaa na'i dangi ni mamaro mi'amou matai ruhasi'i kau mana dongki amoo'i baani'i dora namou hunasi'i suri'i, 'anai waa'i 'anai ha'agonohi'i. ¹⁶ Naasi 'a ga'i goro ro'u 'anai ruhasiai uraoni na'i dangi ni mamaro baaniai daoha na ha'ata'aia! 'Inia 'iiani 'e warowarona ro'u a Ebrahim, mia Saetan 'a ha'adaohaa orea'a mai suriai ta'i tangahurui harisi mana waru.” ¹⁷ Na'i 'oha na 'ia Jisas 'a ha'atee o'asi, 'a ha'a-ninimairaau nei narau ha'imae beia, ma'ata 'iraau noni hunga rau wa'ewa'e 'ini'i mwane mareho goro na hau'i.

Raha Nai Hauai Heimarungi Ana God

(Matiu 13:31-33; Mak 4:30-32)

¹⁸ Mia Jisas 'a songa'iniraaui ro'u o'ani, “A he'uai 'adoma'imooi 'inia heimarungi ana God? 'E taha nawai heiha'auu 'inia namoi aidangisia 'inia? ¹⁹ 'Io, na heimarungi ana God 'a 'onaai koranai hasi'ei nara 'unua 'inia mastad nara hasia na'i mou. Rei'uaa na korasi 'a kekerei ta'aa na'i na'o, ma na'i 'oha na tahi ara'a, 'a ha'i hasi'ei mana manu ra matai boi 'anai tagora nu'i suri'i raraana.”

²⁰ 'Ariwou ma heisonga'i ro'u, “E taha nawai heiha'auu 'inia namoi aidangisia 'inia i heimarungi ana God? ²¹ Na heimarungi ana God 'a 'onaai urao na dorariai gere dorai draebam beiai ta'i baegi flaoa bubu. Na'i muri, na gere dorai draebamusi 'a ha'asu'uai flaoa ma ha'arahaa'a.”

*Maraaruma Na 'Ogo**(Matiu 7:13-14, 21-23)*

²² Na'i 'oha na 'ia Jisas 'a hano mau 'anai Jerusalem, 'a ha-ha'ausuriraau inoni suri'i 'omaa na taha horo suri'i.

²³ Naasi ma'e ta'i sae na songa'inia o'ani, "Araha, 'e taringai sae moi nai dauai tahi tarau?"

Mia Jisas 'a aramia o'ani, ²⁴ "Moi bonasiai siri na'i heimarungi ana God 'inia na maraaruma ana 'a 'ogo. Wai 'unua tana'amou, 'ai ragoi nei narai bonasiai siri maraugu bwa'i mwada'u. ²⁵ Na'i 'oha na nei na to'oraai ruma 'ai ura 'anai honosiai maraaruma, 'i'amou moi ura hura'a i abau 'omaa 'anai pwepwee mamoi o'ani siri, 'Araha, 'oi tahangiai maraaruma tana'ameu mamei siriwou!' Mia mo'o na to'oraai ruma 'ai ha'atee o'ani hura'a mai, "Inau ai'a matai'amou, mau ai'a 'iraraai dora namou boi eisi.'

²⁶ Mi'amou moigui o'ani, "I'ameu meu ngau mameu gono bei'o, ma'o ha-ha'ausuri suri'i 'omaa amee'i.' ²⁷ Me'ia 'aigui arami'amou o'ani, "Inau ai'a matai'amou, moi su'a wou baaniau, oru hehere ta'aa.'

²⁸ "Moi angiangi mana rihomoo'i rai ngadingadi 'inia taesu'a na'i 'oha moi 'omesia Ebrahim, 'ia Aisak, mea Jekop, miraaui mwane rarabea na'i heimarungi ana God. Mi'amou 'ia God 'ai gaasi'amou hura'a. ²⁹ Na inoni rai boi baani'i mwani dora hako na'i marewana 'anai hauai ngaugoni na'i heimarungi ana God. ³⁰ Mawai 'unua tana'amou, 'iraaui nei nara ai'a 'adoma'i ororiu 'iniraaui na'i marewanani, 'ia God 'ai ha'a-ororiuraau, miraaui nei nara 'adoma'i ororiu 'iniraaui, 'ia God 'ai ha'a-auruhiraaui."

*Heita'ahi Ana Jisas Tanaai Jerusalem**(Matiu 23:37-39)*

³¹ Na'i 'ohasi ra'i Farisei ra boi mara o'ani 'inia Jisas, "Onaa na'o raba tahi ma'oi hano baaniai dorani, 'inia 'ia Herod Antipas 'a siba suri'o 'anai ngahu ha'amaesi'o."

³² Mia Jisas 'a aramiraaui o'ani, "Mou 'ari mamoi 'unua tanaa mo'o na 'onaai misu tarisi, do 'inau wai

tau'aro mau 'anai taari'i adaro baaniraaui inoni, ma 'anai ha'agorohiraaui baani'i daoha. Ma bwa'i orea mawaigui ha'ahakoa goro i tau'aro agua. ³³ Na'i dangini mana'i ho'oa ma tara'i dangi ro'u, wai haua mau i 'aariha agua tari 'oha waigui ataha na'i Jerusalem. Suria 'a ai'a ta'isada dorai ha'amaesiai rarabea ta dora he'ete'i, ma'ata na'i Jerusalem.”

³⁴ Mia Jisas 'a ha'atee o'ani, “Ei, Jerusalem, Jerusalem! 'I'amou namou ngahu ha'amaesi'i rarabea mamou buta ha'amaesi'i sae heitaroha'i ana'ia God 'ini'i hau. 'A ragoi 'oha nau rabasia domoi boi beiau 'anai 'omesuri'amou 'onaai bi'ai kua na abwa bwarasi'i gare ana'i. Mi'amou ai'a rabasia. ³⁵ Naasi moi rongoa! 'Ia God 'a hano'a baaniai 'omaa mana Ruma Maea amouu. Ma wai 'unua tana'amou, 'a bwa'i ta 'oha namoigui 'omesiau tari 'oha namoi ha'atee o'ani, 'Araha God, 'oi ha'agorohia mo'o na'o ha'ataaria mai!”

14

Jisas 'A Ha'agorohiai Sae Daoha

Na'i Dangi ni Mamaro

¹ Ma'e ta'i dangi ni mamaro adaau Jiu na 'ia Jisas 'a 'ari ngau na'i ruma anai ta'i bwauodo adaa'i Farisei. Miraau inoni rau wanawana surisuria goro, ² 'inia na'i 'ohasi 'e sae na uwana mana rimana ra su'u na boi beia Jisas. ³ Mia Jisas 'agu songa'iniraaui Farisei miraau Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses o'ani, “A 'ua? Na Ringe ana'ia Moses 'a ha'awategaau 'anai ha'agorohiai sae na daoha na'i dangi ni mamaro?”

⁴ Ai'a ta ta'i nei 'iniraaui nai 'unua ta ta'i maho. Mia Jisas 'a dau wou beiai saesi ma ha'agorohia baaniai daoha na to'ia magu ha'ahanoria. ⁵ Mia Jisas 'agu songa'iniraaui ro'u o'ani, “A 'ua? 'O ga'i rahia moi hura'a i gare amua,

ma'ua ta kau amua nai ahoda dio ta girui wai na'i dangi ni mamaro?"

⁶ Na'i 'ohasi rau nuga ngu hako, ma ai'a ta nei 'iniraaui nai 'unua ta ta'i maho tanaa Jisas.

Ha'atee Ha'ausuringa'i 'Iniai Ha'a-anoano

⁷ Mia Jisas 'a 'omesia do 'iraaui sae nara boi 'anai ngau rau rabasia dorai heinagu moe'a suri'i dora ni heheinagu adaa'i saemaua. Ma haua tanaraaui ha'atee heiha'auu na o'ani, ⁸ "Onaa tanei nai ari'ahu'o 'inia ta rongo ni ha'iwai, 'oi abui bonasiai heinagu suri'i dora heheinagu adaa'i saemaua, 'inia 'a gasi 'idi ma'e sae nai ororiu di'u'o nara bwane ari'ahua ro'u mai. ⁹ 'Inia 'onaa nai o'asi, ni sae na hauai rongosi 'ai matai o'ani 'ini'o, "Oi su'a baaniai dorasi maai heinagu 'isi a mo'oni.' Na'i 'ohasi i'oe 'oi kae arunga ta'aa di'u na'i 'oha na'oi su'a auru 'anai heinagu na'i dora ha'ahako.

¹⁰ "Ma'ata naani taha na'o ga'i haua na'i 'oha narai ari'ahu'o. 'Oi heinagu na'i dora heheinagu ha'ahako, neina 'oha nai boi sae na hauai rongosi, 'iia 'ai o'ani 'ini'o, "Ei geresae agua, 'oi ara'a mai heinagu na'i na'o, na'i dora goro.' Na'i 'ohasi 'ai ha'a-ara'ahi'o na'i maadi inoni. ¹¹ 'Au ha'atee o'asi 'anai ha'a-aidangisi'amou do 'iatei nai ha'a-ara'ahia haaria, 'ia God 'ai ha'a-auruhia, mia tei nai ha'a-anoanoa haaria, 'ia God 'ai ha'a-ara'ahia."

¹² 'Ia Jisas 'agu ha'atee o'ani 'iniai Farisei na ngau beiasi, "Na'i 'oha na'oi haua ta ngaugoni, 'oi abui ari'ahuraui geresae goro amu'i, ma'ua 'iraaui do'oramu'i mana sae amu'i, ma'ua sae toto'ora namou awa heigaarangi'i. 'Inia 'iraaui rai matai ari'ahu'o aho'i 'anai orisia aho'i tana'o. ¹³ Ma'ata na'i 'oha na'oi haua ta ngaugoni, 'oi ari'ahuraui pohara, miraui sae ta'ata'a'i, 'iraaui na pwaki, miraui na kuru. ¹⁴ Naasi 'ia God 'aigui ha'agorohi'o, 'inia 'a bwa'i tanei 'iniraaui nai matai orisia aho'i tana'o. Ma'ata 'ia

God naigui orisia tana'o na'i 'oha 'iraaui inoni odo-odo rai suruta'e aho'i baaniai mae.”

*Ha'atee Heiha'auu 'Iniai Kae Rongo
(Matiu 22:1-10)*

¹⁵ Ma'e ta'i beiraaui nei narau heinagu 'isi na ha'atee o'ani, “Ha'amwania di'ua mo'o nai heinagu 'anai ngauai rongo na'i heimarungi ana God.”

¹⁶ Mia Jisas 'a ha'atee o'ani, “E sae na hauai rongo, ma ari'ahuraaui mai inoni 'anai boi na'i rongosi. ¹⁷ Na'i 'oha na mwane mareho ra agau, 'a ha'ataaria hura'a i inoni tatau'aro ana 'anai 'unuraaui mai sae na ari'ahuraaui. 'A hura'a wou ma o'ani, 'Moi boi! Na mwane mareho ra agau'a.’ ¹⁸ Na'i 'ohasi 'e nei ma 'unua ta mareho. Ma 'etanai sae na o'ani, “Inau 'e dorai ano nau bura'i horia moi, naasi wai 'ari 'anai 'omesia ga'u. Ha'arohaia di'u! 'Inau 'au bwa'i boi, 'oigui 'unua moi tanaa.’ ¹⁹ Mana nata sae 'a o'ani, “Inau 'au bura'i horia moi ta'i tangahurui kau 'anai tagora. Naasi wai 'ari 'anai ha'atagora'i mawai 'omesia 'onaa narai tagora goro ma'ua 'a bwa'i. Naasi 'oigui 'unua moi tanaa, ha'arohaia di'u, 'inau 'au bwa'i boi.’ ²⁰ Mana nata sae na o'ani, “Inau 'au bura'i ha'iwai moi, tarana naasi nau bwa'i boi 'inia.’

²¹ “Na'i 'oha na aho'i wou i sae tatau'arosi, 'a maani'i mareho 'isi tanaai saemaua ana. Na'i 'oha na rongoa o'asi, 'a kaeni taesu'a di'u, ma o'ani 'inia sae tatau'aro ana, “Oi raurau 'ari suriai tara raha mei suri'i gere tara suriai 'omaa, ma'oi wairaaui mai pohara, miraaui sae ta'ata'a'i, miraaui nei nara kuru mara pwaki.’ Mana sae tatau'aro 'a hura'a ma hua 'onaai 'unua ana tanaa. Ma na'i 'oha na aho'i mai 'a o'ani, ²² ‘Saemaua, ni mareho na'o 'unua 'au bwane ha'ahakoa, magu na ruma 'a ai'a honu mau.’ ²³ Mana saemaua 'agu o'ani ro'u 'inia, “Oi 'ari ma'oi 'unuraaui mai nei nara awa beira'i baaniai 'omaa, ma'oi 'ari suri'i mwane gere tara suriai hasimou, ma'oi 'unu'i

hako mai inoni, neina 'ai honu i ruma agua. ²⁴ 'Inau wai 'unua tana'o, 'a bwa'i tanei 'iniraaui nei nau ari'ahuraaui ga'u na'i na'o ani naigui ngau mania ta mahoingau 'ini'i mahoingau nau ha'aagau'i tanaraau.' ”

Wai'ado'ado Goro Ma'oigui

Ha'i Rongoiusuri Ana Jisas

(Matiu 10:37-38)

²⁵ 'E ta'i 'oha na 'e kae ruruhai inoni narau surisuria Jisas. Mia Jisas 'a rihota'i ma ha'atee o'ani 'iniraaui, ²⁶ “‘Iatei na suriaui ma raba ha'i rongoiusuri agua, 'ai ta'ahiau di'uai inana mana amana. 'Ai ta'ahiau di'uai urao ana mana gare ana'i, ma'ua koana'i mana do'orana'i, ma'uasi tahingana haaria. ²⁷ Ma 'onaa 'iatei na bwa'i suru'iai dadaahoro ana maai suriaui, ai'a arari ro'u 'anai ha'i rongoiusuri agua.

²⁸ “‘Onaa tanei nai raba tagoraa ta ruma. Ni mareho tahamora nai haua, naasi 'ai heinagu mai wai'ado'ado suriai siha ha'a na matai arariai rumasi mana siha na bwane to'oraa. ²⁹ Ma 'onaa na bwa'i haua o'asi, rei'uaa na ha'a-urasi'i mwane auu, ma 'a bwa'i ha'aagaua mwada'u i rumasi, suria 'a pwapwaku 'iniiai ha'a. Me'iraaui nei narai 'omesia rai da'ata'inia, marai o'ani, ³⁰ ‘‘Ome, 'ia mo'osi 'a taraawa'ana moi ruma, ma bwara'ai ha'ahakoa.’

³¹ “‘Ma 'onaa 'e mwaeraha na ha'aagau 'anai hura'a beiai ta'i tangahuru merui sae hehei'oi ana, 'anai hei'oi beiai nata mwaeraha na to'oraai rua tangahuru merui sae hehei'oi. Ni mareho tahamora nai haua ga'u, 'ai heinagu mai wai'ado'ado goro suria, 'onaa ni ruruha ana 'a matai ha'ahehoai nata ruruha anai nata mwaerahasi ma'ua 'a bwa'i. ³² 'Onaa nai 'iraraa do'a bwara, ma'ai ha'ataari'i 'ari tara'i inoni heheitaroha'i ana'i na'i na'o 'oha narau awa ha'atau mau 'anai ha'a-aratarai taha na taritari'a na'i ahoaadau marai abui hei'oi. ³³ 'A o'asi ro'u, moi wai'ado'ado goro suria mamoigui ha'i rongoiusuri agua.

'Inia 'a bwa'i nei nai ha'i rongoiusuri agua 'onaa na bwa'i nugasi'i mwani mareho na to'ora'i.”

Ni Rongoiusuri Na Murisia Jisas

'A 'Onaai Solt Ta'aa

³⁴ “Solt 'a goro 'anai ha'angaugoroai mahoingau. Me ma'ata 'onaa nagu ai'aa'i asi'ahana, ma naasi 'agu bwa'i here'a ro'u naraigui haua 'anai ha'a-asi'aa ro'u. ³⁵ 'A bwa'i goro'a 'anai haa 'inia ta mareho'a ro'u, rei'uaa 'anai doraria beiai ano na'i mou ma'ua bei'i ha'aro'a 'anai ha'agorohiai ano ma bwa'i goro'a ro'u. 'A ta'isada dorai rasaha'inia moi. 'Iatei na to'o karinga 'anai rongo 'ai bahurongo, maai aidangi tarihana.”

15

*Ha'atee Heiha'auu 'Iniai Siip Na Ai'aa
(Matiu 18:12-14)*

¹ Miraau'i inoni si'ogoni takisi, ma tara'i inoni ta'a'i ro'u rau goni mai beia Jisas 'anai bahurongo'i mareho na maani'i. ² Miraau na Farisei miraau'i Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses rau ha'atee ha'ata'aia Jisas, rau o'ani, “'Ia mo'osi 'a wa'ewa'e 'anai awa beirau'i inoni ta'a'i ma ngau ro'u beirau.”

³ Mia Jisas 'a hauai ha'atee heiha'auu tanaraau o'ani, ⁴ “'Onaa ta ta'i 'ini'amou nai to'oraa ta ta'i 'arangi siip, ma'e ta'i nai ai'aa, 'e taha nai haua? 'Ai nugasirau'i siwa tangahuru mana siwa na awa mausi na'i dora narau ngaungau ei, ma'ai hano 'anai sibaniai ta'i na ai'aasi tari 'oha nai sadoia. ⁵ Ma na'i 'oha nai to'oana, 'ai wa'ewa'e di'u 'inia. 'Ai suru'ia ara'a na'i 'aba'abana, ⁶ maai waia aho'i 'ari na'i 'omaa. Na'i 'oha nai ataha aho'i wou na'i 'omaa, 'ai 'unuraaui mai geresae ana'i miraau'i inoni narau mono goni na'i ta'i dora mai o'ani 'inirau, 'Naani 'au

kaeni wa'ewa'e di'u suria 'au sadoia aho'i siip agua na ai'aa. Gaau magari wa'ewa'e goni 'inia.'

⁷ “Inau wai 'unua tana'amou, 'a o'asi ro'u na'i 'oha na'e ta'i inoni ta'aa nai rihosi baani'i ora-ora'a ana'i. 'Iraaui nei ara'ai aro rai wa'ewa'e raha di'u 'inia mo'osi. Na wa'ewa'e narai haua 'ai raha di'uai wa'ewa'e narau haua 'inia siwa tangahuru mana siwa sae narau odo-odo na ai'a ororiu dorai rihosi.”

Ha'atee Heiha'auu

'Iniai Korai Ha'a Na Ai'aa

⁸ “Ma 'onaa 'e urao nai to'oraa ta ta'i tangahurui korai ha'a, maigui ha'a-ai'aa ta ta'i, 'e taha nai haua? 'Iia 'ai suungiai raita maai tatara 'orima'inia goro hako ha'atai ruma ana maigu sibania tari 'oha nai to'oana. ⁹ Ma na'i 'oha nai to'oana, 'ai soi goniraa hako mai gere urao ana'i miraaui nei narau mono goni na'i ta'i dora mai o'ani 'iniraaui, 'Naani 'au kaeni wa'ewa'e di'u suria 'au sadoia aho'i korai ha'a agua na ai'aa. Gaau magari wa'ewa'e goni 'inia.’

¹⁰ “Mawai 'unua ro'u tana'amou. Na'i beiraaui enjel ana'ia God na'i aro, 'e wa'ewa'e na raha di'u ro'u wou 'inia ta'i inoni ta'aa na rihosi baani'i ora-ora'a ana'i.”

Ha'atee Heiha'auu 'Iniai Geresae Na Ai'aa

¹¹ 'Ia Jisas 'a ha'atee o'ani ro'u, “'E ta'i sae na to'oraai rua gare. ¹² 'A 'ariwou mana gare na hutai muri 'a o'ani 'inia amadarua, 'Ama, 'au 'irisia do'oi haua tanaaui aba 'ohagu 'ini'i toto'ora amu'i na'o ga'i hoai'i tana'amiria i do'oragu.’ Mana amadarua 'a hoai'i toto'ora ana'i tanararua i rua gare anasi.

¹³ “Na'i muri, na gare na hutai murisi 'a raonga'ini'i mwane mareho na to'ora'i ma waa'i ha'a ana'i ma hano 'ana'i awa na'i dora ha'ataui. Na'i 'oha na awa 'isi, 'a ha'agata'ini'i ha'a ana'i suri'i mwane here to'o bweub-weu'a nara ai'a goro. ¹⁴ Na'i 'oha na ha'agata'ini'i hako

ha'a ana'i, 'e kae hioro raha na to'o hako 'ari suriai dorasi, maagu taraawa'a toho 'inia ha'a 'anai hori nana mahoingau. ¹⁵ Naasi 'a 'ari ma ha'angoni tagora beiai ta'i sae toto'ora na'i dorasi. Mana saesi 'a ha'ataaria 'ari 'anai 'omesuri'i boo ana'i. ¹⁶ I geresaesii 'a naga di'u 'anai ngaa'i mareho na hangani boo 'ini'i, 'inia ai'a tanei nai haua tanaa ta mahoingau.

¹⁷ “Na'i muri 'agu boi aho'i 'adoma'ina magu o'ani, 'Mwane! 'Iraaui sae tatau'aro ana'ia amagu rau to'ora mahoingau di'u maugu awa moi 'anai hioroni. ¹⁸ Wai suruta'e mawai 'ari aho'i beia amagu mawai o'ani 'inia, “Ama, 'inau 'au here ta'aa. 'Au hairaesii beia God, mau hairaesii bei'o ro'u! ¹⁹ Ai'a arari do'oigui 'unuau ro'u 'iniai garemu. 'Oi here mara sae tatau'aro moi 'iniau.”’

²⁰ “Naasi na geresaesii 'a suruta'e ma hano 'anai 'ari aho'i beia amana. Ma na'i 'oha na amana 'a 'omesia ha'atau mau, 'a kae ahutotou di'u suria, 'inia 'a 'ome ha'ata'ata'ahi. Naasi ma 'eba 'anai heisadoi beia, 'a 'agoia ma ngoonia. ²¹ Mana gare anasi 'agu o'ani 'inia amana, 'Ama, 'inau 'au here ta'aa. 'Au hairaesii beia God, mau hairaesii bei'o ro'u. 'A ai'a ta'isada do'oigui 'unuau 'iniai gare amua.’

²² “Mana amanai garesii 'a o'ani 'iniraau sae tatau'aro ana'i, 'Moi 'ari raurau na'i ruma mamoi waa mai ta to'oni nai 'omeegoro di'u mamoi ha'asiriihia 'inia. Moi haua ta ringi mamoi daraha'inia na'i kaka'una mana sandol 'anai uwana. ²³ Naasi moi 'ari mamoi sigihia ta garei kau nagau hangani ha'arahaa ani magari ngahuia 'anai ngau goni, magari wa'ewa'e beiai gare agua. ²⁴ 'Inia na gare aguani 'a 'onaa do'a mae ga'u, magu tahi aho'i ro'u. 'A 'onaa do'a ai'aa ma na'i 'ohani 'au adoia aho'i.’ Na'i 'oha ra agau hakoi mwane maho, mana ngaugoni 'agu taraawa'a.

²⁵ “Ma na'i 'ohasi na gare na hutai na'o 'a awa mau 'ari na'i mou. Na'i 'oha na gaarangiiai ruma 'inia aho'i'a ana

mai baaniai mou, 'a rongo'i mareho nara ha'a-angiangi'i mana sae ra mao. ²⁶ Naasi ma soia mai ta'i 'iniraui sae tatau'aro ma songa'inia 'inia taha na to'o na'i ruma.

²⁷ Mana sae tatau'arosi 'a o'ani 'inia, 'I do'oramu na hano ani 'a ataha aho'i mai, mia amamu 'a 'unua dorai ngahuiwai garei kau nara hangani ha'arahaa ani 'anai ngaugoni beia 'inia, suria 'iia 'a hano ma ataha aho'i mai dadara'a.'

²⁸ "Na'i 'ohasi ni gare na hutai na'osi 'a kaeni taesu'a di'u, ma kakawata'i siri ruma. Mana amana 'a hura'a wou ma bonga'inia do rarui siri. ²⁹ Miagu o'ani 'inia amana, 'O 'iraraa, 'ado harisi 'inau 'au tau'aro raha di'u tana'o, ma ai'a do ta ta'i 'oha nawai hairaesii bei'o. Ma ai'a do ta gere garei gout ro'u moi na do'oi haua tanaau 'anai ngau wa'ewa'e bei'i geresae agu'i! ³⁰ Ma na'i 'oha na ataha i gare amua na ha'agata'ini'i toto'ora amu'i 'ini'i urao horihori, 'o ngahuiwa tanaa i garei kau nara hangani ha'agorohia 'anai ngaugoni beia.'

³¹ "Mana amana 'a o'ani, 'Mama, 'o 'iraraa, i'oe 'o awa tarau beiau mana mwane mareho nau to'ora'i 'iaamu'i.

³² Ma'ata 'a goro dogai ngau wa'ewa'e beiai do'oramu. 'Inia 'a 'onaa do'a mae ga'u magu tahi aho'i ro'u, ma 'onaa do'a ai'aa ma na'i 'ohani 'au sadoia aho'i.' "

16

Ha'atee Heiha'auu

'Iniai Sae Tatau'aro Na Aidangi

¹ 'Ia Jisas 'a hauai mamaani tanaraau rongoiusuri ana'i o'ani, "E ta'i sae toto'ora na rongoa doni sae na 'omesuri'i tanaa i toto'ora ana'i 'a here ha'ata'ai'i ha'a ana'i. ² 'Ariwou mana sae toto'orasi 'a 'unua mai sae tatau'aro anasi ma o'ani 'inia, 'A ha'a-momori gasi mareho nau rongoa 'ini'o? 'O'i usu'i dio i 'omesuri na'o haa mai 'ada'i ha'a mana toto'ora agu'i. 'Inia na'i 'ohani 'oi hako baaniai tau'aro amua.'

³ “Mana sae tatau'arosi 'a wai'ado'ado ma o'ani 'inia haaria, ‘E taha gasi nawai haua? 'Inia ni bwauodo agua 'a 'unua do'ai ha'ahakoau baaniai tau'aro agua, minau 'au ai'a wetewete arari 'anai 'e'eri tarea suri'i mou, mau ninimata'i ha'angoni ha'a ro'u. ⁴ 'Oo, 'au 'iraraai mareho nawai haa neina rei'uaa nawai hako baaniai tau'aro agua me 'iraaui noni rai matai ha'amaotoau siri moi suri'i ruma adaa'i.’

⁵ “Naasi ma 'unuraau mai mwane narau kaoni ha'a beiai bwauodo ana ma o'ani 'iniai sae tahamora, ‘E siha na'o kaoni 'inia beiai bwauodo agua?’ Mia aramia o'ani, ⁶ “E waru 'arangi galon rumui 'oliv.’ Mana sae tatau'arosi 'a o'ani 'inia, ‘Naani pepa na ha'ata'iniai kaoni amua. 'Oi kaia ma'oi hasi usua auru do'e hai 'arangi moi.’

⁷ “Naasi ma songa'inia ro'u i nata abe, ‘Mi'oe 'e siha na'o kaoni 'inia?’ Mia aramia o'ani, ‘Inau 'au kaoni 'iniai ta'i 'arangi baegi wiit.’ Mana sae tatau'arosi 'a o'ani 'inia, ‘Naani pepa na ha'ata'iniai kaoni amua. 'Oi kaia ma'oi hasi usua dio do'e waru tangahuru moi.’

⁸ “Agu 'ariwou mana bwauodo 'agu 'iraraai mareho ta'aa na haua i sae tatau'aro anasi. Me ma'ata 'a ha'atee ha'agorohia mo'osi, 'inia 'a madoma di'u 'anai hau'i mwane here o'asi 'anai 'a'auhia haaria. 'A ha'a-momori do 'iraaui inoni ahurodo rau aidangisi'i mwane here o'asi di'uraui inoni nara awa na'i bewaa.”

⁹ Mia Jisas 'agu o'ani, “Naasi, 'inau wai 'unua tana'amou. Moi 'a'auhiai nata nei 'ini'i toto'ora amoo'i, neina na'i 'oha narai hako, raigui ha'amaoto'amou na'i dora ni tahi tarau. ¹⁰ 'Onaa ra matai 'u'uri'amou suri'i gere mareho, ra matai 'u'uri'amou ro'u suri'i kae mareho. Me 'onaa ra bwa'i 'u'uri'amou suri'i gere mareho, 'ai bwara ro'u tanaraau 'anai 'u'uri'amou suri'i kae mareho. ¹¹ Naasi 'onaa ra bwa'i 'u'uri'amou 'anai 'omesuri'i toto'ora na'i marewanani, 'ai he'ua igui 'u'uri'amou ada suri'i huudi toto'ora ana'ia God? ¹² Ma 'onaa ra bwa'i 'u'uri'amou 'anai

'omesuri'i toto'ora adaa'i sae he'ete'i na'i marewanani, ra bwa'i haua tana'amou i toto'ora namou ga'i to'ora na'i aro.

¹³ “A bwara doni sae tatau'aro 'ai tau'aro goro tanaai rua bwauodo. 'Onaa nai o'asi, me 'iia 'ai 'itaa ta nei maai ta'ahiai nata nei. Ma'ua 'ai 'adoma'i ha'ahoua tanei mana nata nei 'a bwa'i. Naasi 'a bwara 'anai tau'aro tanaa God ma do'oigui ta'ahia ro'u i ha'a.”

¹⁴ Miraau na Farisei narau rongoa Jisas rau haikou 'inia, suria rau ta'ahia di'u i ha'a. ¹⁵ Mia Jisas 'a ha'atee o'ani 'iniraa, “I'amou mou here 'onaa domou goro na'i maadaui inoni, mia God 'a aidangisi'i hakoi taha nara awa suri'i tahingamoo'i. Moi 'ome'ome goro! 'Inia 'a ragoi mareho na 'iraui inoni ra 'adoma'i ha'agorohi'i, me tanaa God ra'i mareho ta'a'i moi.”

Ha'ausuringa'i 'Iniai Ringe Ana'ia Moses

(Matiu 11:12-13; 5:31-32; Mak 10:11-12)

¹⁶ Mia Jisas 'agu o'ani ro'u, “Na'i na'o, gau suri'i Ringe ana'ia Moses bei'i ha'ausuringa'i adaa'i Rarabea. Me taraawa'a beia Jon Bwareomaea nara taraawa'a 'anai taroha'inia ro'u i heimarungi ana God, mana mwane inoni rau bonasia di'u dona rai siri na'iei. ¹⁷ Ma'ata ai'a do ta gere dora 'iniai Ringe ana'ia Moses do'ai ai'aa. Ni aro mana ano rarui hako, ma'ata na Ringeringe 'isi ra bwa'i hako ta'oha.

¹⁸ “Iatei na gaasiai urao ana ma wainai urao he'ete'i, 'iia 'a ora-ora'a 'inia 'a taritari'a baaniai urao ana. Ma 'onaa 'e sae na wainai urao ha'iwai na mwane ana 'a gaasia, na sae na wainai uraosi 'a ora-ora'a, 'inia 'a taritari'a beiai urao ha'iwai.”

Ha'atee Heiha'auu 'Inia Lasarus

Mana Sae Toto'ora

¹⁹ 'Ia Jisas 'a o'ani ro'u, “E sae toto'ora na ho'o bwana 'ome goro tarau, ma ngaungau goro, mana mwane

mareho ra mwada'u tanaa na'i awa na haa na'i marewanani. ²⁰ Ma'e mwaeta'aa keokeo'a na atana 'ia Lasarus, ra waia wou 'ado 'oha 'anai ha'adaohia na'i maanai baraaruma anai saesi. ²¹ 'Ia Lasarus 'a maesia ngaa'i dorai mahoingau nara ahoda baaniai dora ngaungau anai sae toto'orasi. I misu ra boi ro'u 'anai namiri'i keona Lasarus.

²² “Na'i 'oha na mwaeta'aasi 'a mae, 'iraaui enjel rau waia 'anai awa beia Ebrahim. 'Ariwou mana sae toto'orasi 'a mae ro'u mara toringia. ²³ 'Iia 'a awa 'anai rongomaata'i na'i dora nara awaiei inoni ta'a'i nara mae. Na'i 'oha na wana ara'a 'a 'omesia Ebrahim ha'atau ma re'ia Lasarus na'i bobona. ²⁴ Mana sae toto'orasi 'a totoro tanaa Ebrahim o'ani, “Ei, Ama Ebrahim, 'oi ta'ahiau. 'Oi ha'ataaria maia Lasarus maai ha'abuniai kaka'una mai boi ha'abunibuniai meameagu, 'inia 'au kaeni rongomaata'i di'u 'inia 'euni.’

²⁵ “Mia Ebrahim 'a aramia sae toto'orasi o'ani, “O 'iraraa garegu, l'oe 'o to'ora mwane mareho goro na'i 'oha na'o awa na'i marewana. Na'i 'ohasi 'ia Lasarus 'a to'ora'i mwane mareho ta'a'i. Ma na'i 'ohani 'iia 'a wa'ewa'e di'u mi'oe 'ogu rongomaata'i moe'a. ²⁶ Mana nata mareho ro'u, 'e kaeni marawai ganu na awa hoigaau, ma bwara do tanei 'ai tarau wou ma'ua tarau mai bei'amiria.’

²⁷ “Mana sae toto'orasi 'agu o'ani 'inia Ebrahim, ‘Na o'asi ana Ebrahim, 'au ha'angoni'o, 'oi ha'ataaria 'aria Lasarus 'ari na'i ruma ana amagu. ²⁸ 'Ai 'ariwou maai ha'abasuraui rima do'oragu neina rai abui boi na'i dora ni rongomaata'ini.’

²⁹ “Mia Ebrahim 'a o'ani, ‘Ni usu-usu na haa'ia Moses miraaui Rarabea ra bwani awa 'anai ha'abasuraau. 'Iraau rau ga'i rongo'i marai ha'isuri'i.’”

³⁰ “Mana sae toto'orasi 'a aramia Ebrahim o'ani, ‘Ai'a Ama Ebrahim, rau bwa'i orisi 'onaa 'a bwa'i sae nai tahi aho'i baaniai mae nai 'ari 'anai mamaani tanaraau.’

³¹ “Mia Ebrahim 'a o'ani, “Onaa narau bwa'i ha'isuri'i taha na 'ia Moses miraaui Rarabea narau 'unu'i, ma'ai

bwara tanaraau ro'u i orisi rei'uaa nai 'ari mamaani tanaraau ta sae nai suruta'e aho'i baaniai mae.' ”

17

Ora-ora'a

(*Matiu 18:6-7, 21-22; Mak 9:42*)

¹ Mia Jisas 'agu ha'atee ro'u o'ani 'iniraau rongoiusuri ana'i, “Ni mareho narai hauai ora-ora'a tanaai inoni rai to'o. Ma'ata ha'arohaia di'ua mo'o nai ha'a-ahodariai sae na'i ora-ora'a. ² 'Onaa 'iatei nai raba ha'atehaa tanei 'iniraau nei kekerei 'ini, 'a goro do ra ga'i ho'osia ta kae hau na'i 'u'una marai hura'a ha'adodohia dio na'i asi rodo. 'Inia na ha'a-mama'ai na 'ia God nai haua tanaai nei nai ha'atehaa tanei 'iniraau, 'ai ta'aa di'u ro'u wou. ³ Naasi, moi 'ome tarihadi mareho namoi haa'i!

“'Onaa 'e nei muru hei'irara'i na hauai maho na ta'aa tana'o, 'oi ha'a-aidangisia 'inia taritari'asi. Ma 'onaa 'a 'adoma'i orisi, ma'oi 'adoma'i nugasia. ⁴ 'Onaa na here ha'ata'ai'o ha'abiu na'i rarona moi ta'i dangi, ma na'i 'ado 'oha, 'a 'ariwou bei'o 'anai o'ani 'ini'o, ‘Au aidangisia do 'inau 'au taritari'a, 'ohani 'au orisi.’ I'oe 'oi 'adoma'i nugasiai taritari'a ana.”

Hinihini

⁵ Miraau na Ha'ataari rau o'ani 'inia Araha, “'Oi ha'araha'i hinihinimee'i.”

⁶ 'Ia Jisas 'agu aramiraau o'ani, “'Onaa na hinihinimoo'i 'ai kekerei ta'aa 'onaai gere korai hasi'ei nara 'unua 'inia mastad, na kae hasi'ei 'ariani 'a ga'i araisuri'o moi 'onaa na'oi 'unua tanaa 'anai rangu'ia ara'a haaria maai hasia haaria hura'a i asi.”

⁷ Mia Jisas 'a o'ani ro'u 'iniraau, “'Onaa tanei 'ini'amou nai to'ora ta sae tau'aro na tau'aro na'i mou ana, ma'ua 'omesuri'i mwamwaa ana'i. 'A 'ua? Na'i 'oha na bura'i aho'i mai baaniai tagora 'o 'adoma'inia do'oi o'ani 'inia? ‘'Oi heinagu auru ma'oi ngau.’ ⁸ 'A bwa'i! Na mareho

na'oi 'unua tahamora tanaa 'ai o'ani, "O'i ha'aagaua ga'u i mahoingau agua. 'Oha nai agau, 'oi ha'a-orisi goro ma'oi waa mai tanaau. Na'i 'oha nawai ngau hako ma 'oigui ngau ro'uta.' ⁹ Mana sae tatau'arosi 'a bwa'i 'adoma'inia do'oi tagio tanaa, 'inia 'iia 'a suri'i moi heiatenga'i amu'i. ¹⁰ 'Ai o'asi ro'u tana'amou. Na'i 'oha namou araisuri'i taha nau 'unua tana'amou 'anai haa'i, moi o'ani, "I'ameu ra'i inoni tatau'aro moi. 'A ai'a ta'isada do'oi ha'atee ha'agorohi'ameu, suria 'i'ameu meu uranga'ini'i moi taha na'o ha'atora'ameu 'ini'i.' "

Jisas 'A Ha'agorohiraau Aho'i

Ta'i Tangahurui Sae Lepa

¹¹ Na'i 'oha na 'ia Jisas 'a hano mau 'anai Jerusalem, 'a ataha wou na'i tarihanai Provensi Samaria mei Galili. ¹² Ma na'i 'oha na siri wou na'i ta'i 'omaa na'i raronai dorasi, 'a heisadoi beiai ta'i tangahurui sae lepa. Rau gere ura ha'atau ¹³ marau totoro o'ani tanaa Jisas, "Jisas, saemaua, 'oi ahu ta'ahi'ameu ma'oi 'a'auhi'ameu!"

¹⁴ Mia Jisas 'a 'omesiraau ma o'ani 'iniraau, "Moi 'ari beiraaui Piriisi marai 'iraraa domou goro'a aho'i." Na'i 'oha naraugu hano 'anai 'ari, rau 'omesia dona abedaa'i ra goro'a.

¹⁵ Ma'e ta'i 'iniraau 'a hasi aho'i mai 'oha na 'ome 'iraraa do'a goro aho'i. 'A ha'atee ha'agorohia God beiai ringe raha. ¹⁶ 'A topira'i ruru auru tanaa Jisas, ma tagio tanaa. Mana sae na aho'i maisi 'e sae ni Samaria.

¹⁷ Mia Jisas 'agu ha'atee o'ani, "E waira ta'i tangahurui sae nau ha'agorohia ani, neiraau hei nata waira siwa? ¹⁸ Ni 'uaana na 'ia mo'o na ha'i sae mahuara moi nagu boi 'anai ha'aasaa God?" ¹⁹ Mia Jisas 'agu ha'atee o'ani 'inia, "'O'i suruta'e ara'a ma'oi 'ari, na hinihinimu 'a ha'agorohi'o baaniai daoha."

*Heimarungi Ana God
(Matiu 24:23-28, 37-41)*

²⁰ Ma ra'i Farisei rau songa'inia Jisas 'inia 'oha he'ua na 'ia God 'ai taraawa'ai marungiraau noni ana'i. Mia Jisas 'a aramiraau o'ani, "Na heimarungi ana God gau bwa'i 'omesia 'ini'i maagaa'i. ²¹ Ma bwa'i sae do'ai o'ani, 'Naani'a' ma'uasi "Ome, na 'ari ani!' Suria na heimarungi ana God na bei'amou."

²² Magu o'ani ro'u 'iniraau rongoiusuri ana'i, "E 'oha nai boi mau na 'i'amou moi raba 'omesiau i Gare'i Inoni rei'uaa ta ta'i dangi moi. Ma'ata na'i 'ohasi mou bwa'i 'omesiau mau. ²³ Ra'i nei rai o'ani, "Ome, na 'ari ani!' Ma'ua rai o'ani, 'Na maini!' Rei'uaa na o'asi ma'oi abui suriraau 'anai wanasia. ²⁴ 'Inia na'i 'oha na 'inau i Gare'i Inoni wai aho'i mai, wai ha'ata'i goro hura'a tanaraau hako inoni 'onaai mararea na 'ora ma marewasia hako ahoasara. ²⁵ Ma'ata na'i na'o na Gare'i Inoni 'ai siri na'i rongomaata'i na raha, miraau inoni na'i 'ohani rai gagata'inia.

²⁶ "Ni mareho na 'iraau inoni ra hahaa'i na'i madoraa ana Noa rai to'o ro'u na'i 'oha 'inau i Gare'i Inoni wai aho'i mai. ²⁷ Mou 'iraraai 'oha ana Noa, 'iraau sae rau poru ahuae moi 'inia ngaungau mana gonogono mana ha'aha'iwai tari na'i 'oha na 'ia Noa 'agu buna siri na'i raronai haka. 'Agu haa mana rangi raha 'a dio, mana ahe 'a ngahuiraa hako.

²⁸ "Ma 'ai 'onaa ro'u i madoraa ana Lot. Na'i 'ohasi, na inoni ra ngau mara gono, ra horihori, mara raoraonga'i, ra hasihasi mahoi ngau, mara tatagora ruma. ²⁹ Ma na'i 'oha na 'ia Lot 'a hora hura'a baaniai Sodom, ni 'eu mana memei hau ngarungaru ra rasaha'i dio baaniai aro mara suungia hako 'omaasi goni bei'i inoni. ³⁰ 'Ai o'asi ro'u na'i 'oha 'inau i Gare'i Inoni nawai aho'i mai. 'Iraau noni nara bwa'i ha'aagau rai 'asu'a 'inia."

³¹ “Na'i 'ohasi 'ia mo'o nai awa hura'a na'i abau 'omaa baani'i mareho ana'i na'i raronai ruma, 'ai abui siri aho'i'a ro'u 'anai waa'i bori ana'i. Ma'ua 'ia mo'o nai awa na'i mou ana, 'aigu abui 'ari'a ro'u aho'i ruma do'aigui waa'i bori ana'i 'anai hora bei'i. ³² Moi wai'ado'ado suriai urao ana Lot. 'Iia 'a poruporu'a ma wana aho'i, mia God 'a ha'a-ai'aa.

³³ “'Iatei na raba dau baabau na'i tahingana na'i marewanani, 'a bwa'i to'oraai huunai tahi. Mia tei na mwa'emwa'e 'anai ha'a-ai'aa'i tahingana 'iniau, 'iia 'ai to'oraa nana i huunai tahi. ³⁴ Mawai 'unua tana'amou, na'i madoraa nawai aho'i mai, 'onaa 'e waira rua nararui mauru na'i rodo na'i ta'i be'a, 'iraa'u enjel agu'i rai waia ta nei mana nata nei 'ai awa mau. ³⁵ 'E rua urao nararui tau'aro mahoingau goni, 'e ta'i narai waia ma'e ta'i nai awa mau. ³⁶ 'E waira rua nararui tau'aro goni na'i mou, 'e ta'i narai waia ma'e ta'i nai awa mau.”

³⁷ Miraau'i rongoiusuri ana'i raugu songa'inia o'ani, “Araha, na'i hei narai to'o i mareho 'isi?”

Mia Jisas 'a aramiraa'u o'ani 'inia'i heiha'auu, “Na'i dora na awaiei mareho mae, rai ruru wou ei manu nara matai ngaa'i mareho mae.”*

18

Mamaani 'Iniai Nao Na Taha

Beiai Sae Haha'akooti

¹ Mia Jisas 'a hauai ha'atee heiha'auu tanaraau'i rongoiusuri ana'i do nei narai abui maemae'a 'anai ha'arahesi. ² 'A o'ani, “'E sae haha'akooti na awa na'i 'omaa. 'Ia mo'osi 'a ai'a 'adoma'i ha'ahoua God ma ai'a rongo suriraaui noni. ³ Ma'e ta'i nao na'i dorasi na boi

* 17:37 17:37 Ta'i 'ado'ado 'anai tatarani 'a o'ani: Na'i 'oha na 'ia Jisas 'ai aho'i mai, na mwani inoni hako rai 'omesia 'onaai 'omesi'i adaa'i manu narau roho garigariai dora na awa iei maho na mae.

tarau beia ma ha'angonia wetewete do'ai 'a'auhia na'i kooti mai ha'ahehoai sae na here ha'ata'aia. ⁴ Na'i na'o 'a kakawa ga'u, 'agu towa'i 'a'ariwou mana sae haha'akootisi 'a o'ani'a 'inia haaria, 'Rei'uaa nau ai'a ha'ahoua God, mau ai'a rongo suriraau noni, ⁵ me ma'ata wai hauai taha na 'unua tanaau naosi 'inia 'a ha'ata'aabegu di'u'a. 'Inia 'onaa nau bwa'i ha'a-odoodoa tanaa, me 'aigui buna ha'abweuau 'iniai here na haa guguasi.' ”

⁶ Mia Arahā 'agu ha'atee o'ani, “Moisu 'adoma'i suriai mahosi. 'Onaa na sae haha'akooti ta'aasi ⁷ 'agu buna 'a'auhiai naosi, 'ia God 'ai 'a'auhiraau ma'ata i nei na bwane 'ome sigihiraau mau mai narau ha'angonia tarau i hei'a'auhi baania. Mou 'adoma'inia do 'ai poruporu'a 'anai 'a'auhiraau? ⁸ 'Inau wai 'unua tana'amou, 'iia 'ai raurau 'anai 'a'auhiraau. Ma 'ua? Na'i 'oha nawai aho'i mai, 'inau i Gare'i Inoni, 'e waira siha nawai sadoirau narai hinihiniau?”

Ha'atee Heiha'auu 'Iniai Farisei

Mana Sae Haha'atakisi

⁹ Mia Jisas 'a haua ro'u i ha'atee heiha'auu tanaraau nei narau 'adoma'inia dorau odo-odo na'i maana God, maraugu 'adoma'i ha'a-auruhiraau inoni. Magu o'ani 'iniraau, ¹⁰ “'E waira rua nararu 'ari 'anai ha'arahesi na'i Ruma Maea ana God. 'E ta'i 'inirarua 'e Farisei, ma'e ta'i, 'e sae ha-ha'atakisi. ¹¹ Na Farisei 'a ura haaria na'i na'o ma ha'arahesi o'ani, 'God 'au ha'atee ha'agorohi'o, 'inia 'inau 'au ai'a 'onaai'i tara'i sae nara beriberi mara taritari'a baaniai urao adaa'i, ma'ua haa'i tara'i here ta'a'i ro'u. Mau ha'atee ha'agorohi'o di'u do 'inau 'au ai'a 'onaai sae ha-ha'atakisi 'ariani. ¹² 'Inau 'au ha'aririta'i ngau rua dangi na'i ta'i sade, mau matai wate'i tana'o i tangahurudi ha'a 'iniai horihorigu.’

¹³ “Mana sae ha-ha'atakisi 'a ura gere ha'atau moi baaniai Farisei ma totopwau auru, suria 'a 'iraraa haaria

do'a ai'a ta'isada 'anai wana ara'ai aro. 'A hidai waiburuna 'inia 'a ahutotou 'ini'i taritari'a ana'i, ma ha'arahesi o'ani, 'God 'oi ahu ta'ahiau! 'Inau 'e inoni ora-ora'a.' ”

¹⁴ Mia Jisas 'agu ha'atee o'ani, “'Inau wai 'unua tana'amou, na'i 'oha nararu ha'arahesi hako, ai'a Farisei, ma'ata na sae ha-ha'atakisi ani na 'ia God na ahugoro 'inia. 'Onaa na'oi ha'a-ororiu'o di'uraau inoni, 'ia God 'ai ha'a-auruhi'o, ma 'onaa na'oi ha'a-anoano'o haari'o, 'ia God 'ai ha'a-ororiu'o.”

Jisas 'A Ha'agorohiraau Gare Kekerei

(Matiu 19:13-15; Mak 10:13-16)

¹⁵ Ma ra'i sae ra waa'i mai kakae adaa'i do'ia Jisas 'ai karohiraau maai ha'agorohiraau. Na'i 'oha na 'iraau rongoiusuri rau 'omesia o'asi, rau ha'a-aburaaui sae.

¹⁶ Mia Jisas 'a 'unuraaui gare mai beia ma o'ani 'iniraau rongoiusuri, “Moi abui ha'a-bwarasiraau. Moi wateraui gare marai boi beiau. 'Inia 'iraau nei ra 'onaairaausi, naasi nei nara arari 'anai awa bahainai heimarungi ana God. ¹⁷ 'Inau wai 'unua ha'a-momori tana'amou: 'Iatei na bwa'i 'u'uria God 'onaai gare, 'a bwa'i siri na'i heimarungi ana God.”

'E Sae Na Toto'ora

(Matiu 19:16-30; Mak 10:17-31)

¹⁸ 'E saemaua na boi ma songa'inia Jisas o'ani, “Ha'ausuri. I'oe 'e sae goro. 'E taha nawai haua nawai daua 'iniai tahi tarau?”

¹⁹ Mia Jisas 'a aramia o'ani, “Ni 'uaana na'o 'unua 'inia do 'inau 'au goro? Ai'a tanei do 'ai goro, me 'iia moia God. ²⁰ I'oe 'o bwani aidangisiai Ha'atora: Abui taritari'a baaniai urao amua ma'ua mwane amua, abui ngahu ha'amaesia sae, abui beri, abui pwari'i na'i kooti, ma'oi ha'ahoua amamu mea inamu.”

²¹ Mana saemauasi 'a o'ani, “Na mwane mareho 'isi 'au bwane ha'isuri'i mau mai na'i 'oha nau kekerei.”

²² Na'i 'oha 'ia Jisas 'a rongoa o'asi, 'agu o'ani 'inia, “E ta'i mareho na i'oe 'o ai'a haua mau. 'Oi raonga'ini'i hako'i mareho na'o to'ora'i. Mana ha'a 'ada'i, 'oi hisungiraa'u 'ini'i pohara. 'Onaa 'oi haua o'asi, 'oi toto'ora na'i aro. Na'i muri 'oigui boi suriau.” ²³ Na'i 'oha na saesi 'a rongoa o'asi, 'a kaeni ahutotou raha di'u, 'inia 'iia 'a toto'ora di'u.

²⁴ Mia Jisas 'a wanasia ma ha'atee o'ani, “Ai bwara di'u tanaraaui sae ra toto'ora 'anai siri na'i heimarungi ana God. ²⁵ 'A 'ua? I mwamwaa nara 'unua 'inia'i kamel 'a matai siri daara'i na'i maanai nira? 'A bwara! Ma bwara di'u ro'u wou tanaai nei na toto'ora 'anai siri na'i heimarungi ana God.”

²⁶ Miraau'i inoni narau rongoai marehosi rau ha'atee o'ani, “Romwane, 'onaa na o'asi, ma 'ome 'onaa do 'a bwa'i ta sae nai dauai tahi tarau!”

²⁷ Mia Jisas 'agu aramiraa'u o'ani, “I taha na bwara tanaai inoni 'anai haua, 'a mwada'u moi tanaa God.”

²⁸ Mia Pita 'a o'ani 'inia, “Ome Araha, 'i'ameu meu nugasi'i hako'i mareho nameu to'ora'i mameu suri'o.”

²⁹ Jisas 'agu o'ani 'iniraa'u, “Wai 'unua ha'a-momori tana'amou, 'iatei na 'adoma'i ororiu 'inia'i heimarungi ana God ma nugasiai ruma ana, mana urao ana, mana do'orana'i, inana mana amana, ma'ua gare ana'i, ³⁰ 'ai dau'i mwane mareho na'i marewanani di'u'i mareho na nugasi'i. Ma na'i marewana nai boi ta'oha, 'ai daua nana i tahi tarau.”

Orunai 'Oha Na 'Ia Jisas 'A Mamaani

Suriai Mae Nai Haua

(Matiu 20:17-19; Mak 10:32-34)

³¹ 'Ia Jisas 'a wairaaui ta'i tangahuru mana rua rongoiusuri ana beia ma o'ani 'iniraa'u, “Moi bahurongo goro. Na'i 'ohanisi gau hahano'a 'anai Jerusalem. Ma na'i 'oha nagai ataha wou, na mwane ha'atee duruduru narau haa'i rarabea na'i 'oha bwani, rai to'o ha'a-momori tanaau i

Garei Inoni. ³² Rai usuha'iniau tanaraau nei narau ai'a Jiu 'anai haikou 'iniau. Rai 'isi'isiau, marai ngsu'ai abegu.

³³ Rai rorohoau marai ha'amaesia. Ma'ata 'e rua dangi nai hako mana'i oruna wai suruta'e aho'i baaniai mae."

³⁴ Miraau rongoiusuri ana'i rau ai'a aidangisi'i moe'a i mareho 'isi. Na 'ado'ado 'ada'i ha'atee na haa'isi ra bainihu, marau ai'a aidangisi'i taha na 'ia Jisas 'a hadanga'ini'i.

Jisas 'A Ha'a-wanawanaai Sae Na Kuru
(*Matiu 20:29-34; Mak 10:46-52*)

³⁵ Na'i 'oha 'ia Jisas 'a 'ariwou gaarangiai 'omaai Jeriko, 'e sae na kuru na heinagu na'i bobonai tara 'anai haha'angoni ha'a. ³⁶ Na'i 'oha na rongoai tahahoro adaui inoni, 'agu heisonga'i o'ani, "E taha na to'o?" ³⁷ Rau 'unua tanaa do'ia Jisas ni Nasaret 'a tahahoro. ³⁸ Miagu totoro ara'a o'ani, "Jisas, warowarona Deved, 'oi arunga ta'ahiau ma'oi 'a'auhiau!" ³⁹ Miraau nei narau na'o 'inia Jisas rau 'unua tanaai sae na kurusi do'ai papaku, miagu awaawara raha baaniai na'o. "I'oe warowarona Deved, 'oi arunga ta'ahiau ma'oi 'a'auhiau!"

⁴⁰ Mia Jisas 'a ura papaku, ma 'unua dorai urua maia mo'o na kurusi tanaa. Na'i 'oha na boi gaarangia, 'ia Jisas 'agu o'ani 'inia, ⁴¹ "E taha na'o 'irisia dowai haua tana'o?"

Mana sae na kurusi 'a o'ani, "Araha, 'au raba 'ome'ome."

⁴² Mia Jisas 'a o'ani 'inia, "Oi wana, na hinihinimu na ha'agorohi'o." ⁴³ Na'i mau 'ohasi mana sae kurusi 'a wana'a. 'A suria Jisas ma 'unu ha'aasaa God. Ma na'i 'oha na 'iraaui inoni rau 'omesia o'asi, rau 'unu ha'aasaa ro'ua God 'inia.

¹ Na'i 'oha 'ia Jisas 'a tahahoro wou na'i 'omaai Jeriko, ²'e sae na atana 'ia Sakias na awa 'isi. 'Ia Sakias 'e bwauodo adaui ruruha narau si'ogoni takisi, me 'iiasi 'e sae to'ora ha'a. ³'Ia Sakias 'e sae pwapwaku, magu raba 'omesia di'u a Jisas. Me suriai pwapwaku di'u ana 'a bwara tanaa do 'ai 'omesia, 'inia 'a rago di'ui sae narau surisuria Jisas. ⁴Hoita, mia Sakias 'a 'eba na'i na'o ma hane ara'a na'i hasi'ei nara 'unua 'iniai Sikamo, do neina 'ai 'omesia goro a Jisas 'oha nai taha wou.

⁵Na'i 'oha 'ia Jisas 'a ataha wou na'i marunai hasi'eisi, 'a wana ara'a ma o'ani 'inia Sakias, “Sakias, 'oi dio mai'a, 'inia na'i dangini wai awa'a ma'ata'a na'i ruma amua.”

⁶Mia Sakias 'a dio raurau baaniai hasi'eisi, ma waia Jisas 'ari ruma ana ha'i wa'ewa'e. ⁷Miraui nei narau 'omesia o'asi rau taesu'a marau o'ani, “Ome! 'Ia Jisas 'ai siri awa na'i ruma anai sae ora-ora'a na!”

⁸Hoita, 'ia Sakias 'a ura ma ha'atee o'ani, “Ome Araha. Naani 'au duruduru doni aba 'ini'i mareho hako nau to'ora'i wai haa'i tanaraui pohara, ma 'onaa 'e sae nau ha'a-bweubweu'aa, 'inau wai su'ua ha'ahai aho'i tanaai siha ha'a nau ha'a-bweubweu'aa 'inia.”

⁹Mia Jisas 'a o'ani 'inia, “Dangini 'ia God 'a ha'atahi'o beirau hako nei na'i ruruha amua, suria i'oe 'o to'oraai hinihini na 'onai hinihinina Ebrahim. ¹⁰'Inau Gare'i Inoni, 'au boi 'anai sibanirau nei nara teha ma 'anai ha'atahiraau.”

Na Ha'atee Heiha'auu 'Iniraui

*Sae Tatau'aro Mana Ha'a Adaa'i
(Matu 25:14-30)*

¹¹'Iraui inoni rau bahurongo'i mau i ha'atee ha'ausuringa'i ana'ia Jisas. Me 'iniai gaarangi ataha wou adaau na'i Jerusalem, 'ia Jisas 'a hau ro'u tanaraui ha'atee heiha'auu 'anai ha'a-odoodoai 'ado'adodaau. 'Inia 'iraui inoni rau 'adoma'inia dona heimarungi ana God 'ai taraawa'a na'i 'oha 'ia Jisas 'ai ada na'i 'omaasi.

¹² Naasi ma o'ani, “E saemaua na ha'aagau 'anai hano ha'atau 'ari na'i marau raha dorai ha'amwaeraha, maigui aho'i mai. ¹³ Ma na'i na'o magu hano, 'a soiraaui mai waira ta'i tangahurui sae tatau'aro ana, ma ha'a-'u'uriraaui 'ini'i kae ha'a* ma o'ani 'iniraaui, ‘Moi ha'atagora'i ha'a 'isi mamoi ha'arago'i tari 'oha wai aho'i mai.’ ¹⁴ Miraaui noni na'i dora ana rau 'itaai saemauasi. Naasi marau ha'ataari'i 'ari haisuri tara'i sae 'anai 'unua tanaai mwaeraha do'ai abui ha'amwaerahaai saemauasi, 'inia rau 'itaa do 'ai mwaeraha tanaraau.

¹⁵ “Ma'ata rei'uaa na o'asi, ni mwaeraha 'a ha'amwaerahaai saemauasi do'ai heimarungi na'i dora na ha'a-'omesuria 'inia. Na'i 'oha na aho'i mai na'i 'omaa, 'a soiraaui mai sae tatau'aro ana'i 'anai sadoiai siha ha'a narau sadoi'i 'ini'i ha'a na haa'i tanaraau 'anai ha'atagora'i. ¹⁶ Mana sae tahamora 'a boi ma o'ani, ‘Saemaua, ni ha'a amua nau ha'atau'aroa, 'au a'oia ara'a ha'atangahuru.’ ¹⁷ Mana mwaeraha 'agu o'ani, “A goro ha'atai sae tatau'aro agua. Suria 'o mangudisi'i gere mareho, 'inau wai ha'a-'omesuri'o 'inia ta ta'i tangahurui kae 'omaa.’

¹⁸ “Na ruanai sae 'a boi ma o'ani, ‘Saemaua, na ha'a amua nau ha'atau'aroa, 'au a'oia ara'a ha'arima.’ ¹⁹ Mana mwaeraha 'agu aramia o'ani, ‘I'oe 'o kae here goro di'u ro'u. I'oe wai ha'a-'omesuri'o 'inia ta rima kae 'omaa.’

²⁰⁻²¹ “Mana nata sae 'a boi ma o'ani, ‘Saemaua, naani ha'a amua. 'Au maaa'usi'o, mau giru ha'agorohia na'i hangete, suria i'oe 'e sae hahaungarimu. 'Au 'iraraa do 'oi rahi'i ha'a na 'iraaui sae tatau'aro amu'i nara a'oi'i ara'a 'ini'i ha'a na'o ha'a-'u'uriraaui 'ini'i, ma'o 'adoma'ini'ai dau ha'a baani'i mahoingau na 'iraaui sae tatau'aro amu'i ra hasi'i.’

²² “Mana mwaeraha 'a o'ani, ‘I'oe 'e sae tatau'aro ta'aa! Na ha'atee na'o haa'i wai hiiri'o aho'i 'ini'i! Ni 'iraraa

* ^{19:13} Kae ha'a: Na ha'a nara haua tanaraau 'a ta'isada 'onaa ra ga'i tagora maena suria ta oru hura.

amua do 'inau 'e sae o'asi, ²³ 'o ga'i ha'atagoraai ha'a agua na'i ruma ni niga ha'a! Neina na'i 'oha nawai aho'i mai, wai matai daa goni beia ta gere ha'a narai a'oa ara'a ro'u na'i hungana.' ²⁴ Naasi magu o'asi 'iniraau nei narau ura 'isi, 'Moi rahiai ha'asi baania mamoi haua tanaai sae tatau'aro nara rago di'u i ha'a ana'isi.'

²⁵ "Miraau aramia o'ani, 'Saemaua, 'iia ha'a ana'i ra bwani rago'a.'

²⁶ "Mana saemauasi 'a o'ani 'iniraau, "Inau wai 'unua tana'amou, tanaa mo'o na here ha'agorohiai taha nau haua tanaa, 'inau wai ha'arago'a ro'u wou tanaa. Mei tanaa mo'o na ai'a here ha'agorohiai mareho nau haua tanaa, rei'uaa mareho kekerei he'ua na to'ora, wai rahia aho'i baania. ²⁷ Mei tanaraau nei narau ha'imae beiau ani narau ai'a 'irisia dowai mwaeraha 'anai marungiraau, moi wairau mai, mamoi ngahu ha'amaesiraau 'ini na'i maagu.' "

Jisas 'A Ha'ata'inia Haaria

Do 'Iia Na Mwaeraha

(Matiu 21:1-11; Mak 11:1-11; Jon 12:12-19)

²⁸ Na'i 'oha na 'ia Jisas 'a maani'i hako'i mareho 'isi, 'agu hano 'anai na'o 'ari 'anai Jerusalem. ²⁹ Ma na'i 'oha na 'ia Jisas 'a gaarangia wou i 'omaai Betfeis mei Betani gaarangiai hungahungai 'Oliv, 'a ha'a-taarirarua 'ari na'i na'o i rua rongoiusuri ana. 'A o'ani 'inirarua, ³⁰ "Murui hano mamurui 'ari nai 'omaa nagau 'ari wou 'ana. Na'i 'oha namurui tahawou na'i 'omaa, murui 'omesiai garei dongki nara ho'osia. Na dongkisi 'a ai'a ta sae mau nai ta'e na'iei. Naasi murui wagasia mamurui waia mai tanaau. ³¹ Ma 'onaa ta sae nai songa'inimurua 'inia taranai taha namuru wagasia 'inia i mwamwaasi, murui 'unua tanaa do'ia Araha na 'irisia."

³² Hoita, na'i 'oha na raru 'ariwou na'i 'omaasi, raru 'omesiai dongki 'onaai 'unua ana Jisas tanararua. ³³ Na'i 'oha nararu wagasiai mwamwaasi, ni sae narau to'oraa rau o'ani 'inirarua, “E taha na muru wagasia 'ana i mwamwaasi?”

³⁴ Miraru o'ani, “Ia Araha na 'irisia.” ³⁵ Naasi ma rarugu waa mai dongkisi tanaa Jisas, raru nuga'i to'oni bo hura'a adaru'i na'i hungana, marau ha'ata'ehahia Jisas 'anai heinagu na'i hungana. ³⁶ Na'i 'oha na ta'e 'anai 'ari Jerusalem, 'iraaui inoni rau haari'i to'oni adaa'i na'i tara.

³⁷ Na'i 'oha narau gaarangia wou i Jerusalem narau taraawa'ai dio suriai hungahungai 'Oliv, na kae ruruhai sae narau rongosuria Jisas rau ha'atee ha'agorohia ha'i wa'ewa'e marau ha'aasaa God beiai ringe raha 'ini'i mwane ha'abu'oahu na 'ia Jisas 'a haa'i narau 'omesi'i.

³⁸ Rau o'ani,
“Araha God, 'oi ha'agorohia mo'o na'o ha'ataaria mai 'anai mwaeraha!

Goroha 'ai awa na'i aro.

Gau magai ha'aasaa God na awa ara'ai aro!”

³⁹ Ma tara'i Farisei narau awa na'i 'ohasi, rau ha'atee o'ani 'inia Jisas, “Ha'ausuri, 'oi ha'a-papakuraaui sae narau suri'osi.”

⁴⁰ Mia Jisas 'a o'ani 'iniraaui, “Wai 'unua tana'amou, 'onaa 'iraaui rongoiusuri agu'i rai papaku, na mwane hau hako suriai tarasi naraigu ha'atee ha'aasaa God.”

Jisas 'A Angisiai Jerusalem

⁴¹ Na'i 'oha na gaarangia wou i Jerusalem, 'a wanasia 'ari 'omaa ma angi, 'inia 'a ahutotou di'u suria. ⁴² Ma ha'atee ha'i angiangi o'ani, “'Onaa namou ga'i aidangisiai taha na matai ha'ahagumou aho'i beia God, 'a ga'i goro, me na'i 'ohani ra girua baani'amou. ⁴³ 'E 'oha nai boi mau na 'iraaui maerongamoo'i rai hei'oi bei'amou. Rai haa'i ariari ara'a na'i bara 'anai 'omaa amoo 'anai ta'eha

suri'i marai siri wou na'i raronai 'omaa. Rai raroi'amou na bwa'i nei 'ini'amou nai matai hora. ⁴⁴ Rai ngahu ha'ai'a'amou goni bei'i mwane mareho na'i raronai 'omaa amoousi mana mwane ruma amoo'i rai kokohu ro'u. 'Ai o'asi suria mou ai'a 'ome 'iraraa do 'ia God 'a boi 'anai ha'atahi'amou!"

Jisas 'A Taariraau Hura'a i Sae

*Baaniai Ruma Maea Ana God
(Matiu 21:12-17; Mak 11:15-19; Jon 2:13-22)*

⁴⁵ Ma na'i 'oha 'ia Jisas 'a ataha wou, 'a siri wou na'i dora a'ora na'i maanai Ruma Maea ana God ma taariraau hura'a i noni nara raoraonga'i na'i raronai. ⁴⁶ Ma o'ani 'iniraau, "Na'i Usu-usu Maea 'ia God 'a o'ani, 'Na ruma agua 'e ruma 'anai ha'arahesi.' Mi'amou mou ha'i dora ni bainihu 'inia nadaau sae beriberi."

⁴⁷ 'Ado dangi 'ia Jisas 'a ha-ha'ausuri na'i Ruma Maea. Miraau Na'ohadaa'i Piriisi, miraau Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses, ma tara'i saemaua adaa'i Jiu rau bonasia dorai sadoia ta here narai ngahu ha'amaesia 'inia. ⁴⁸ Magu 'a bwara tanaraau, suria ra ragoi inoni narau goni wou 'anai baurongo'i ha'ausuringa'i ana'i, 'inia rau ai'a raba-sia dorai adarahia ta ta'i ha'atee.

20

*Heisonga'i 'Iniai Mena Na To'oraa Jisas
(Matiu 21:23-27; Mak 11:27-33)*

¹ Ma'e ta'i dangi na 'ia Jisas 'a ha-ha'ausuri raui noni na'i Ruma Maea ana God, ma taroha'iniai Taroha Goro tanaraau. Miraau na Na'ohadaa'i Piriisi, miraau Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses ma tara'i saemaua'a ro'u, rau boi beia marau o'ani 'inia, ² "O'i 'unua tana'ameu, 'iatei na 'unua tana'o do'oi matai haa'i mareho 'isi?"

³ Mia Jisas 'a o'ani 'iniraa, “Inau wai songa'ini'amou ga'u. Moi 'unua tanaau, ⁴ 'ia tei na 'unua tanaa Jon 'anai bwareomaearaau inoni? 'Ia God ma'ua inoni?”

⁵ Miraaugu hadahada haariraa hairiu o'ani, “Onaa nagai 'unua do'ia God, me'ia 'ai o'ani, 'Ma 'ua namou ai'a hinihinia 'inia Jon?” ⁶ Ma 'onaa nagai 'unua do 'iraa moi inoni nara 'unua tanaa, ma 'iraaui inoni rai buta ha'amaesigaau 'inia hau, 'inia 'iraaui hakoi inoni rau hinihini wetewete do'ia Jon 'e rarabea.” ⁷ Miraaugu o'ani 'inia, “Meu ai'a 'iraraa mo'o na 'unua tanaa.”

⁸ Mia Jisas 'agu o'ani 'iniraa, “Nau bwa'i rangasia ro'u tana'amou 'iatei na 'unua tanaau do wai matai haa'i mareho 'isi.”

Ha'atee Heiha'auu 'Ini'i Sae Ta'a'i

*Nara 'Omesuriai Moui Grep
(Matiu 21:33-46; Mak 12:1-12)*

⁹ Mia Jisas 'a haa ro'u i ha'atee heiha'auu o'ani tanaraau inoni, “E ta'i sae na hasiai moui grep. Na'i 'oha na hasia hako, 'agu raonga'inia hura'a tanaraau tara'i sae narau raba 'omesuria 'anai haa'i nadaa'i hua. Na'i 'oha na ha'a-'omesuriraaui 'inia, 'ia hano ma 'ari awa orea na'i kantri he'ete'i. ¹⁰ Na'i 'oha na tari mai madoraa 'anai husi, ni sae na to'oraai mousi 'a ha'ataaria 'ari ta'i 'iniraaui inoni tatau'aro ana'i 'anai 'ari waa'i mai hua narau ga'i haa'i tanaa baaniai moui grep anasi. Na'i 'oha na ataha wou, 'iraaui mwane narau 'omesuriai mousi rau ngahu ngahua moi, marau ha'ataaria aho'i 'ari ha'i pwaranga.

¹¹ “Naasi 'a 'ariwou ma ha'ataaria ro'u 'ari ta'i inoni tatau'aro ana. Na'i 'oha na 'ariwou, 'iraaui sae 'isi rau ngahu ngahua ro'u marau here ha'ata'aia marau ha'ataaria aho'i ro'u 'ari ha'i pwaranga. ¹² Naasi ma ha'ataaria ro'u 'ari orunai sae tatau'aro ana, mana sae 'isi rau ha'amaaraa marau gaasia hura'a baaniai dorasi.

¹³ “Hahakona mia mo'o na to'oraai mousi 'a o'ani, ‘E taha gasi nawai haua? Wai ha'ataaria 'ari gare agua nau huunai ta'ahia ororiu, 'iia gasi narai ha'ahoua.’

¹⁴ “Na'i 'oha na 'ariwou i gare ana, 'iraaui sae ta'a'i 'isi rau hadanga'inia hairiu o'ani na'i ahoaadaau, ‘Naasia mo'o naigu to'oraai mousi na'i 'oha nai mae amana. Gau magari ngahu ha'amaesia magari to'oraa nagaau i moui grepisi.’ ¹⁵ Rau 'ariwou marau daua. Rau waia hura'a na'i murinai mou naraugu ngahu ha'amaesia na'iei.

“Hoita, 'e taha nai haua mo'o na to'oraai mou 'adaui mwane narau 'omesuriasi? ¹⁶ 'Iia 'ai boi, maai ngahu ha'amaesiraaui hako maai wateai mou tanaraau tara'i nei he'ete'i ro'u.”

Na'i 'oha na 'iraaui inoni rau rongoai ha'atee o'asi ana, raugu ha'atee o'ani, “‘Ai abui to'o o'asi!”

¹⁷ Mia Jisas 'a wana wetewete 'iniraaui ma ha'atee o'ani, “‘Onaa 'a bwa'i o'asi, ma 'e taha naasi 'ado'ado 'anai dorai Usu-usu Maea na o'ani,

‘Na hau na 'iraaui sae tatau'aro ruma rau 'itaa, naia naugu ha'i hau na ororiu di'u na'i bani anai ruma.’*[†]

¹⁸ Mia tei nai agusu na'i hausi, 'ai maara ta'aa. Mia tei na hausi 'ai ahoda hunia, 'ai meme'a.”[†]

¹⁹ Na'i 'ohasi 'iraaui Na'ohadaa'i Piriisi, miraaui Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses, rau siba herehere 'anai daua dorai ha'a-mama'aia, 'inia rau 'iraraa do na ha'atee heiha'auu na haua 'a to'iraaui. Maraugu ai'a buna daua suria rau magugu do ra gasigu ha'agogoru i noni.

* 20:17 20:17 Psalm 118:22 † 20:18 20:17-18 Ni hau na ororiu di'usi, 'a ura 'inia Jisas. 'Iraaui Jiu rau 'itaa Jisas marau ai'a raba hinihinia. Ma rei'uaa na o'asi, 'ia Jisas naasi nei na ororiu di'u. 'Iraaui Jiu 'a 'onaa dorau agusu na'i hausi, 'inia 'a bwara tanaraau 'anai hinihinia do 'ia Jisas naasi Ha'atahi 'inia 'iia 'e noni moi 'onaairaaui.

*Heisonga'i 'Iniai Hori Takisi**(Matiu 22:15-22; Mak 12:13-17)*

²⁰ 'Iraau na saemaua adaa'i Jiu rau bonasia moe'a mau 'anai sadoia ta here narai matai daua 'inia Jisas. Naasi rau ha'ataari'i sae tanaa Jisas dorai here 'onaai sae goro marai ha'imaania Jisas 'ini'i heisonga'i adaa'i. Rau bonasia do'ia Jisas 'ai 'unua ta mareho narai taarai waia 'inia 'ari tanaai sae ni Rom na Primia na'i 'ohasi, maai ha'a-mama'aia. ²¹ Miraau nei nara raba ha'imaania Jisas rau 'ariwou beia marau o'ani, "Ha'ausuri, meu 'iraraa dona mwane ha'ausuringa'i amu'i ra ha'a-momori hako ma'o ha'ausuriraaui noni 'ini'i taha 'ia God na 'irisiai noni 'anai haa. Ma na'i 'oha na'o ha'ausuriraaui, rei'uaa na 'e sae he'ua nara bahurongo'o, mana ha'ausuringa'i amu'i ra ta'isada moi. ²² Naasi, 'oi 'unua tana'ameu. 'A 'ua? Na'i ringeringe agaau, 'a odo-odo dogai hori takisi tanaai mwaeraha raha na'i Rom ma'ua ai'a?"

²³ 'Ia Jisas 'a 'iraraa dorau raba pwari'ia, ma o'ani 'iniraaui, ²⁴ "Moisu waa mai ta korai ha'a." Rau haua tanaa, magu o'ani 'iniraaui, "Na atana mana nununa tei na awa na'i korai ha'ani?"

²⁵ Miraau gu aramia o'ani, "I atana mana nununai Mwaeraha adaui Rom."

Miagu o'ani 'iniraaui, "Onaa na o'asi, mamoi haua tanaai Mwaeraha i taha 'iia na to'oraa, mamoi haua tanaa God taha 'ia God na to'oraa." ²⁶ Naasi, 'a bwara tanaraau dorai ha'aagauhia Jisas, rei'uaa narau bonasia do'ai 'unua ta maho taritari'a na'i maadaa'i noni. Raugu bahu moi 'iniai heimwaosi hako adaau 'iniai heiarami na haua.

*Heisonga'i 'Iniai Suruta'e Aho'i**(Matiu 22:23-33; Mak 12:18-27)*

²⁷ Ma na'i muri, ra'i Sadiusi ra boi beia Jisas. 'Iraausi rau ai'a hinihinia do 'irai noni rai suruta'e aho'i baaniai mae, miraau songa'inia Jisas o'ani, ²⁸ "Ha'ausuri, 'ia Moses 'a nugaai Ha'atora tanagaau do 'onaa 'e sae ha'iwai nai

mae baaniai urao ana mararu ai'a to'o gare, na do'orana 'ai orisia, mai waina ro'u i uraosi. Mana gare na rarui to'ora'i, rai 'unu'i 'ini'i gare ana'i do'orana na maesi, neina burungana 'a bwa'i hako. ²⁹ Hoita, 'e heiha'auu naani. 'E ta'i 'oha 'e biu ha'ido'orada narau awa wou, mana gare na hutai na'o 'a ha'iwai. Raru ai'a to'o gare mau i urao anasi ma mae'a baania. ³⁰ 'Ariwou mana gare na hutai muri 'a waina ro'u i naosi. Raru ai'a to'o gare mau ma mae'a ro'u baaniai uraosi. ³¹ 'Ariwou mana orunai do'oradaau 'a waina ro'u. Raru ai'a to'o gare ro'u mau ma mae'a ro'u baaniai uraosi. 'A o'asi moe'a naraugu buna mae hakoi biu ha'ido'oradasi ha'i ai'a to'o gare beiai uraosi. ³² Na'i muri mana uraosi 'a mae ro'u. ³³ Hoita, na'i 'oha na 'iraaui biu ha'ido'oradasi rau waina hako o'asi uraosi, 'iatei 'iniraaui nararugui ha'iwai uraosi na'i 'oha na 'ia God 'aigui ha'a-suruta'eraau aho'i baaniai mae?"

³⁴ Mía Jisas 'a aramiraaui o'ani, "Na'i marewanani na mwane mana urao ra matai ha'iwai. ³⁵ Mei tanaraui nei nara arari 'anai suruta'e aho'i baaniai mae 'anai awa na'i marewana nai boi ta'oha, ra bwa'i ha'iwai ³⁶ mara bwa'i mae'a ro'u. 'Inia 'iraaui rai 'onaairaaui enjel nara bwa'i mae. 'Iraau ra'i garena God, 'inia 'ia God a ha'a-suruta'eraau baaniai mae. ³⁷ 'Ia Moses 'a ha'ata'inia goro moi hura'a tanagaau dona sae 'ai suruta'e aho'i baaniai mae. Na'i dora nara maaniai gere hasi'ei na ngarungaru ani, 'ia Moses 'a 'unua do 'ia Aaha God 'e God ana Ebrahim, Aisak, mea Jekop.† ³⁸ Mana God naasi, ai'a God adaui nei ra mae, me 'e God adaui nei ra tahi. Naasi 'a ha'ata'inia doni waira orusi rau tahi mau, rei'uaa narau bwane mae. 'Inia na'i beia God, na mwane inoni ra tahi."

³⁹ Ma tara'i Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses raugu o'ani, "Ha'ausuri, 'o heiarani goro ha'atai!" ⁴⁰ Ma ai'a ta ta'i nei 'iniraaui'a ro'u naigui raba haua ro'u ta ta'i

† 20:37 20:37 Eksodas 3:6

heisonga'i.

Heisonga'i 'Iniai Ha'atahi

(Matiu 22:41-46; Mak 12:35-37)

⁴¹ Mia Jisas 'a o'ani 'iniraaui, “'Iniai 'uaana naragu 'unua 'inia do ni Ha'atahi 'e warowarona moia Deved? ⁴² Na'i buka Psalm 'ia Deved 'a 'unu ha'arangasia hura'a o'ani, 'Ia Araha God a ha'atee tanaai Araha agua o'ani:

'Oi heinagu na'i aba odogu

'anai heimarungi beiau,

⁴³ tari 'oha wai nugaraaui maerongamu

na'i bahainai heimarungi amua.'§

⁴⁴ Na'i 'oha na 'ia Deved 'a 'unua do 'ia Ha'atahi 'e Araha ana, 'a ha'ata'inia do 'ia Araha ai'a do'e warowarona moi, ma'ata 'ia Araha ro'u ana.”

Ha'abasu 'Iniai Barongadi

Saemaua Adaa'i Jiu

(Matiu 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 11:37-54)

⁴⁵ Na'i 'oha na 'iraaui inoni rau bahurongo, 'ia Jisas 'a o'ani 'iniraaui rongoiusuri ana'i, ⁴⁶ “Moi hehere goro 'iniraaui Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses. 'A goro adaaui hano hairiu na'i maketi bei'i to'oni ororiu adaa'i do neina 'iraaui inoni rai 'ome 'irararaau marai ha'ahouraaui. Na'i 'oha narau siri suri'i ruma ni ha'arahesi, mei suri'i ngau goni nara haa'i, rau 'irisia dorai heinagu moe'a suri'i dora ororiu. ⁴⁷ Rau matai ha'a-bweubweu'araaui nao 'ini'i ruma adaa'i mana mareho narau to'ora'i. Mana 'oha rai ha'arahesi, rau pwari'i ha'amaesiraaui inoni 'anai haa'i rihunga'i tewa. Moi 'iraraa do na ha'a-mama'ai, 'ia God 'ai ha'arahaa ro'u wou tanaraau.”

21

Jisas 'A Ha'atee Ha'ata'eta'eai

§ 20:43 20:42-43 Psalm 110:1

*Nao Na Pohara
(Mak 12:41-44)*

¹ Na'i 'oha na 'ia Jisas 'a awa mau na'i Ruma Maea ana God, 'a wana ara'a ma 'omesi'i sae toto'ora nara 'ariwou nuga ha'a na'i bakosi ni wawate. ² Naasi ma 'omesia ro'u i nao pohara na 'ariwou gaasia dioi rua gere korai ha'a. ³ Mia Jisas 'agu ha'atee o'ani, "Inau wai 'unua ha'a-momori tana'amou, na naosi 'a nuga ha'a di'uraa hako'i mwane sae 'isi. ⁴ Iraaui mwane sae 'isi rau hisu moi 'ini'i taha nara madara suri'i toto'ora adaa'i. Mana uraosi, 'oha na wateai ha'a ana, 'agu ai'a to'oraa'a ro'u tanei."

Jisas 'A 'Unua Hura'a

*Do Na Ruma Maea Ana God Rai Kaia
(Matiu 24:1-2; Mak 13:1-2)*

⁵ Miraau tara'i rongoiusuri rau hadanga'iniai 'ome goro na haai Ruma Maea, mana hau 'ome goro ra tagorahia 'ini'i ma 'ini'i mwane mareho 'ome goro na 'iraau noni ra wate'i 'anai ha'araunia 'ini'i. ⁶ Mia Jisas 'a o'ani, "Mou 'omesi'i mwane mareho 'isi? 'E 'oha nai boi mau na bwa'i ta ta'i hau 'ini'i hau 'isi naraigui awa suri'i dora nara heinagu suri'i. Na mwane hau 'isi rai gaasi'i dio."

*Ha'abasu 'Ini'i Maho Ta'a'i Narai Siri Mai
(Matiu 24:3-21; Mak 13:3-19)*

⁷ Miraau ha'atee o'ani 'inia, "Araha, na'i 'oha he'ua narai to'o i mareho 'isi? 'E ha'ara he'ua namei re'ia nameigu 'iraraa 'inia do 'a tari'a i madoraa 'ana?"

⁸ Mia Jisas 'agu aramiraaui o'ani, "Moi 'ome'ome goro, ra gasigu ha'ateha'amou tara'i sae. 'Ai ragoi nei narai boi heitaroha'i na'i atagu narai o'ani, "Iia'a ninauni. Ni ha'ahakonai dangi naani'a.' 'Oha nai o'asi, moi abui araisuriraaui. ⁹ Moi abui maaa'u na'i 'oha namoi rongo'i tarohani he'oi ma'ua taroha 'iniai marau nara he'oi haariraaui. Rei'uaa narai to'o i mareho o'asi, ma'ata ai'a do na ha'ahakonai dangi naasi'a." ¹⁰ Ma o'ani 'iniraaui,

“Iraau sae na'i ta'i kantri rai 'ari 'anai heingahui bei'i sae na'i nata kantri. ¹¹ Ra'i nunu raha mana mwane riunga ta'a'i rai to'o suri'i tara'i dora, ma tara'i dora na inoni rai mae 'inia hioro. Mwane mareho ha'amamaa'u mana mwane mareho ha'abu'oahu rai to'o na'i ahoasara.

¹² “Ma'ata na'i na'o maraigui to'o i mareho 'isi, rai dau'amou 'anai nora ta'ai'amou. Rai 'i'i'amou suri'i ruma ni ha'arahesi marai gaasi'amou siri na'i rumaniho'o. 'Iniai hinihiniau amou, rai wai'amou tanaraaui Primia mana Mwaeraha 'anai hiiri'amou. ¹³ Ma naasi madoraa goro 'anai taroha'inia hura'a i Taroha Goro tanaraau. ¹⁴ Na'i na'o maraigui hiiri'amou, 'ai abui ta'aabemoou 'inia taha moi 'unua 'anai taatahi bwarasi'amou. ¹⁵ 'Inia 'inau nawai haa'i tana'amoui heiarami nara madoma na 'a bwa'i ta ta'i nei 'iniraui maerongamoo'i naigu ura bwarasi'i ma'ua tohe'i. ¹⁶ Ai'a do 'irauu moi narai here ha'a-ta'ai'amou, me ni ama mana ina mana do'oramoo'i, miraui sae amoo'i, ma'ua geresae amoo'i moi, narai usuha'ini'amou tanaraui maerongamou. Miraui na'otara rai ngahu ha'amaesi'i tara'i nei 'ini'amou. ¹⁷ Na mwane inoni rai 'utai'amou, suria 'i'amou ra'i rongoiusuri agu'i. ¹⁸ Ma'ata 'a bwa'i do ta ta'i warihu suri'i bwaumoo'i nai ai'aa ha'atai. ¹⁹ Onaa namoi ura baabau, moi daua namouu huunai tahi.

²⁰ “Na'i 'oha namoi 'omesia do'irauu sae hehei'oi rai ura garigariai Jerusalem, 'a ha'ata'inia do naasi'a i 'oha narai here ha'ata'ai ai'omaasi. ²¹ Na'i 'ohasi, 'i'amou inoni namou awa na'i Provensi Jiudea moi hora ta'eha suri'i hungahunga 'anai bainihu. 'I'amoui nei namou awa na'i Jerusalem moi hora hura'a baania, mi'amoui nei namou awa hura'a baaniai 'omaasi, moi abui siriwou. ²² 'Inia naasi madoraa na 'ia God 'ai ha'a-mama'airaui inoni na'i dorasi, mana mareho na 'iraui rarabea rau usu'i rai to'o ha'a-momori. ²³ Ha'a-arohai'araui di'ui urao ra pote mana hasuuri'i, 'inia 'ai bwara tanaraui hora. 'E kae rongomaata'i nai raha di'u nai boi hungadaui inoni nai

Israel, mana taesu'a ana God 'ai boi hungadaau. ²⁴ Tara'i nei rai ngahui'i 'ini'i naihi, tara'i nei rai dauraau 'anai wairaaui 'ari suri'i marau he'ete'i 'anai ha'a-tau'aroraau. 'Iraaui nei nara ai'a Jiu rai here ha'ata'ai ai Jerusalem 'aigui tari na'i ha'ahakonai madoraa adaau.”

*Jisas 'A 'Unua Hura'a Do'ai Aho'i Mai
(Matiu 24:29-31; Mak 13:24-27)*

²⁵ Mia Jisas 'a o'ani ro'u, “Mwane mareho ha'amamaa'u rai to'o na'i sina, ma na'i hura, mana'i bei'i hee'u. Mana mwane inoni hako na'i marewana rai mamaa'usia aohanai asi mana mwane tabaosi raha ma'ai kakui ahudaa'i 'inia. ²⁶ Na inoni 'ai sadoi'i 'oi'oimae 'ini mamaa'usia adaa'i mareho narai boi 'anai ha'ata'ai ai marewana. 'Inia na mwane mareho na'i ahoasara rai 'iha'iha. ²⁷ Miraau i inoni raigui 'omesiau i Gare i Inoni na'i 'oha nawai aho'i mai na'i rorodo beiai mena mana raraha na wetewete. ²⁸ Na'i 'oha narai taraawa'a to'o i mareho 'isi, moi ura arasi mamoi wana ara'a! 'Inia na Ha'atahi amou 'a gaarangi'a.”

Ha'ausuringa'i Baaniai Hasi'ei

*Nara 'Unua 'Iniai Fig
(Matiu 24:32-35; Mak 13:28-31)*

²⁹ Mia Jisas 'agu hauai ha'atee heiha'auu tanaraau o'ani, “Moisu 'adoma'i surisuriai hasi'ei nara 'unua 'iniai fig, ma'ua taraani hasi'ei moi. ³⁰ Na'i 'oha namou 'omesia dora asuru, mou 'iraraa do madoraa raorao 'a gaarangi'a. ³¹ 'A o'asi ro'u, na'i 'oha namoi 'omesi'i mareho ha'amamaa'u o'asi, 'a ha'ata'ania do na madoraa na 'ia God 'ai marungiraaui inoni 'a gaarangi. ³² 'Inau wai 'unua ha'a-momori tana'amou, maho 'isi rai to'o, miraau sae nara awa na'i madoraani ra bwa'i mae mau. ³³ I ahoasara mana ano rarui anoro mana ha'atee agu'i rai awa tarau.”

Jisas 'A Ha'abasuraui Rongoiusuri Ana'i

'Anai Ha'aagau

³⁴ “Moi herehere goro. Moi abui gono raha 'iniaai wai ni bweu namoi here 'ome to'obweubweu'a 'inia. Mamoi abui 'ado'ado raha 'ini'i mareho namou 'irisi'i 'anai tahitahi amou na'i marewanani. 'Onaa moi o'asi, moi 'asu'a 'iniaai boi aho'i agua. 'Ai 'onaa mwamwaa na 'asu'a 'iniaai huna na to'o na'iei. ³⁵ 'Inia na boi nawai haa, 'ai ha'a-'asu'araau hakoi mwane inoni nai marewanani. ³⁶ Moi 'ome'ome goro mamoi ha'arahesi tarau neina moi matai tahi dadara'a suri'i mareho ha'amamaa'u abe narai to'o, ma ro'u do na'i 'oha namoi ura gaarangiau na'i maagu, 'inau i Garej Inoni, wai wa'ewa'e 'ini'o.”

³⁷ Suri'i dangi 'ia Jisas 'a ha-ha'ausuriraaui noni na'i Ruma Maea ana God, ma su'urahi mai ma ta'eha 'anai mauru na'i hungahungai 'Oliv. ³⁸ 'Ado dangi na'i haho'oa ta'aa, 'irai inoni ra goni wou na'i Ruma Maea 'anai bahurongo'i taha na 'ia Jisas 'a maani'i.

22

*Jiudas 'A 'Adoma'i Aratara 'Anai Watea**Jisas Tanaraaui Na'ohadaa'i Piriisi*

(*Matiu 26:1-5; Mak 14:1-2; Jon 11:45-53*)

¹ Mana Rongo 'iniaai Bredi nara ai'a doraria 'iniaai draebam nara 'unua ro'u 'iniaai Rongo ni Roho Aharau 'a raumwadu. ² Miraau Na'ohadaa'i Piriisi mana Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses, rau bonasia siba 'inia ta here na bwa'i sae rago nai 'iraraa narai ha'amaesia 'inia Jisas. Rau 'irisia o'asi, suria rau magugu do 'a gasigu to'o ta ha'agogoru na'i 'oha narai daua.

³ Naasi mia Saetan 'a tau'aro na'i 'adoma'ina Jiudas Iskariot, 'e ta'i 'iniraau ta'i tangahuru mana rua Ha'ataari ana'ia Jisas. ⁴ 'Ia Jiudas 'a taha beiraau Na'ohadaa'i Piriisi miraau na'ohadaaui hehei'oi narau 'omesuriai Ruma Maea ana God 'anai ha'aradorado beiraau 'iniaai here nai

haua narai daua 'inia Jisas. ⁵ Miraau wa'ewa'e di'u na'i 'oha narau rongoa do'ia Jiudas 'ai 'a'auhiraa, marau 'adoma'i aratara 'anai horia. ⁶ Mia 'a 'adoma'i aratara beiraa, magu sibasiba madoraa goro 'anai usuha'inia Jisas tanaraau, na'i 'oha na 'iraaui inoni ra bwa'i awa.

Ha'aagau 'Anai Ha'ato'oai Roho Aharau
(Matiu 26:17-25; Mak 14:12-21; Jon 13:21-30)

⁷ Na'i 'ohasi, 'a tari mai madoraa 'anai ha'ato'oai Rongo 'ini'i Bredi nara ai'a dorari'i 'ini'i draebam. Ma na'i dangisi ra ngahui'i tara'i garei siip 'anai 'adoma'i aho'isiai Roho Aharau. ⁸ Mia Jisas 'a 'unua mai Pita mia Jon ma o'ani 'iniraru, “Muru 'ari mamurui ha'aagau tanagaau 'anai ngauai Rongo ni Roho Aharau.”

⁹ Miraru songa'inia o'ani, “Na'i hei na'o 'irisia do miri ha'aagauhia iei?”

¹⁰ Mia o'ani 'iniraru, “Na'i 'oha namurui siriwou na'i Jerusalem, 'e sae na suru'iai bei wai nai heisadoi bei'amurua. Murui suria, ma murui siri suria na'i ruma nai siri na'iei. ¹¹ Na'i 'oha namurui siriwou, murui songa'iniai sae na to'oraai rumasi. Murui o'ani, ‘I Ha'ausuri ameeu 'a raba 'iraraa, na hei ahii nai matai ngau iei beiraaui rongoiusuri ana'i 'anai 'adoma'i aho'isiai Roho Aharau?’ ¹² 'Ia mo'osi 'aigui wai'amurua ta'eha 'anai ha'ata'inia tana'amuruai kae ahii nara bwane ha'a-aratara ha'agorohia. Na'i 'isi namurui ha'aagauhi'i ei mwane mareho.” ¹³ Na'i 'oha raru 'ariwou, raru 'omesia do na mwane mareho ra to'o 'onaai bwane 'unua ana Jisas tanararu. Mararu ha'aagauai ngaugoni 'anai 'adoma'i aho'isiai Roho Aharau na'i rumasi.

Ngau 'Anai 'Adoma'i Aho'isiai

Roho Aharau
(Matiu 26:26-30; Mak 14:22-26; 1 Korin 11:23-25)

¹⁴ Na'i 'oha na tari mai madoraa 'anai ngau, 'ia Jisas mana rongoiusuri ana'i rau heinagu auru ha'aagau 'anai ngau. ¹⁵ Mia Jisas 'agu ha'atee o'ani 'iniraa, "A ore'a mai 'adoma'i raorao agua dowai ngau bei'amou 'anai ha'ato'oai Roho Aharau mawaigu rongomaata'i. ¹⁶ 'Inia wai 'unua tana'amou, 'a bwa'i ta'oha ro'u na waigui awa 'anai ngaa i Roho Aharausi bei'amou, tari 'oha na huunai 'ado'ado 'ana 'ai to'o ha'a-momori na'i hourana ana God."

¹⁷ Mia Jisas 'a dauai panikeni waen. Na'i 'oha na ha'atee ha'agorohia God 'inia 'a o'ani, "Moi daua mamoi gono hasura'i 'inia. ¹⁸ Wai 'unua tana'amou, 'a bwa'i ta'oha ro'u nawai gonohiai waen, 'ai tari 'oha nai boi heimarungi ana God."

¹⁹ Naasi ma dauai huai bredi, ma ha'atee ha'agorohia God 'inia. 'A uubia ma haua tanaraaui rongoiusuri ana'i, 'a o'ani, "Naani abegu nawai watea 'ini'amou, moi haua o'ani 'anai 'adoma'i aho'isiau." ²⁰ Ma o'asi ro'u na'i murinai ngau. 'A dauai panikeni waen ma o'ani, "Ni waen naani 'e duruduru haoru ana God nawai ha'a-'o'oria 'iniai 'abugu nai ahe 'anai ha'atahi'amou. ²¹ Ma moisui 'ome, 'e ta'i abe na ngau goni beigaau 'ini nai usuha'iniau tanaraaui maerongagu. ²² 'Inau i Gare'i Inoni wai mae 'onaai 'irisia ana God, ma'ata 'a ha'arohaia di'u a mo'osi nai usuha'iniau!"

²³ Miraaui na rongoiusuri raugu heisosonga'i hairiu 'inia tei 'iniraaui nai hauai heresi.

Tei Nai Ororiu

²⁴ Ma'e heitohetohe na to'o ro'u na'i ahoadaaui rongoiusuri 'inia tei nai ororiu 'iniraaui. ²⁵ Mia Jisas 'a ha'atee o'ani 'iniraaui, "Iraaui mwaeraha 'anai marewanani, ni heimarungi nara haa 'a bwara tanaraaui inoni. Ma rei'uaa na towa'i o'asi, miraaui rau 'unua do rau 'a'auhiraui inoni. ²⁶ Mei bei'amou 'a ga'i bwa'i o'asi. 'Iatei na ororiu 'ini'amou, naasi nai ha'i sae haraaria, mia tei na

na'otara 'ini'amou 'ai ha'i sae tatau'aro tana'amou. ²⁷ Na'i 'ado'adomoou, 'ia tei na ororiu di'u? 'Ia mo'o na heinagu 'anai ngau moi, ma'ua 'ia mo'o na ha'aagau mahoingau tanaa? Mou 'adoma'inia do'ia mo'o na heinagu moi 'anai ngau, nita? Me 'inau 'au awa bei'amou 'onaai inoni tatau'aro.

²⁸ “I'amou bwane ura wetewete beiau suri'i madoraa bwara nau siri suri'i. ²⁹ 'Ia Amagu 'a haua tanaau mena 'anai heimarungi, ma naasi 'inau wai haua ro'u o'asi tana'amou. ³⁰ Neina 'i'amou moi heinagu 'anai ngau mana gono na'i dora ngaungau na'i dora ni heimarungi agua, mamoi heinagu suri'i dora ni mwaeraha 'anai marungi-raau ta'i tangahuru mana rua burungi inoni nai Israel.”

Jisas 'A 'Unua Do 'Ia Pita 'Ai Tohea

(Matiu 26:31-35; Mak 14:27-31; Jon 13:36-38)

³¹ Mia Jisas 'a o'ani 'inia Saemon Pita, “Saemon, Saemon, 'oisui rongo! 'Ia Saetan 'a ha'angonia God 'anai ohongi'amou 'anai 'iraraa tei 'ini'amou na wetewete i hinihinina. ³² Ma'ata Saemon, 'au bwane ha'arahesi doni hinihinimu 'a bwa'i ai'aa ha'atai. Ma na'i 'oha na'oi rihota'i aho'i mai tanaau, 'oi ha'a-'o'oriraau do'oramu'i 'ini marai wetewete ro'u suri'i hinihinidaa'i.”

³³ Mia Pita 'a ha'atee o'ani, “Araha, 'inau 'au ha'aagau 'anai 'ari bei'o na'i rumaniho'o, ma 'anai mae bei'o.”

³⁴ Mia Jisas 'a o'ani 'inia, “Wai 'unua tana'o Pita, na kua 'a bwa'i tataraoke mau na'i wa'aria, mi'oe 'oi bwane tohe ha'a-oru do'o ai'a 'iraraau.”

Jisas 'A 'Unua Tanaraau 'Anai Ha'aagau

³⁵ Mia Jisas 'a songa'iniraau rongoiusuri o'ani, “A 'ua? Na'i 'oha nau ha'ataari'amou hura'a ani nau 'unua domoi abui waiwai anga mana pwaosi mana sandol, ra'i mareho he'ua namou toho 'ini'i?”

Miraau o'ani, “Ai'a ta mareho namei toho 'inia.”

³⁶ Magu o'ani 'iniraaui, “Me na'i 'ohani 'iatei na to'o pwaosi 'ai waa, ma 'onaa 'o to'o anga ma'oi waa ro'u, 'onaa 'iatei na ai'a to'o naihi ni hei'oi, 'ai raonga'iniai to'oni ana mai horia tana naihi. ³⁷ Inia wai 'unua tana'amou: 'Ai to'o ha'a-momori mareho nara usua 'iniau na'i Usu-usu Maea na o'ani, “Iia ra 'unugonia beiraaui inoni hehereta'a'i.* Ha'amomori, ni mwane mareho na Usu-usu Maea na 'unu'i 'iniau, rai to'o ha'a-momori.”

³⁸ Miraaui rongoiusuri rau o'ani 'inia, “'Ome Araha, 'e rua naihi ni hei'oi naani.”

Mia Jisas 'a o'ani, “'Io, 'a goro'a!”

Jisas 'A Ha'arahesi Na'i Hungahungai 'Oliv
(*Matiu 26:36-46; Mak 14:32-42*)

³⁹ Mia Jisas 'a hura'a baaniai 'omaa ma ta'eha i hungahungai 'Oliv 'onaai bwane hahaa ana. Mana rongoiusuri ana'i 'iraaui ro'u beia. ⁴⁰ Mia Jisas 'agu o'ani 'iniraaui rongoiusuri ana'i, “Moi ha'arahesi neina moi abui ahoda na'i 'oha moi siri na'i heiohonggi.”

⁴¹ Ma gere hano beira'i baaniraaui. 'A topiruru auru ma ha'arahesi o'ani, ⁴² “Ama, 'onaa 'ai suriai hei'irisimu, ma'oi abui wateau 'anai siri na'i rongomaata'ini. Me 'ai abu 'onaai 'irisia agua, ma'ata 'ai suriai hei'irisimu.” ⁴³ Ma'e enjel na diomai baaniai aro na ha'amaranga tanaa 'anai ha'a-wetewetea. ⁴⁴ Beiai ahutotou raha na'i tahingana, 'a ha'arahesi wetewete ro'u wou, mana mada'a na haua 'a 'onaai 'abu na udu dio na'i ano. ⁴⁵ 'A suruta'e ara'a 'oha na ha'arahesi hako, ma 'ari aho'i wou beiraaui rongoiusuri ana'i. Ma sadoia dorau mauru hako, suria rau rahe 'ini ahutotou raha adaau. ⁴⁶ Mia Jisas 'a o'ani 'iniraaui, “'A 'ua namou mauru 'inia? Moi suruta'e mamoi ha'arahesi, neina moi abui ahoda na'i 'oha moi siri na'i heiohonggi.”

* 22:37 22:37 Aisaea 53:12

*Ra Boi 'Anai Daua Jisas**(Matiu 26:47-56; Mak 14:43-50; Jon 18:3-11)*

⁴⁷ Na'i 'oha na ha-hadahada mau, ma ataha'a mai kae ruruhai inoni. 'Ia Jiudas 'e ta'i 'iniraau Ha'ataari ana'ia Jisas na na'otaradaau. Mia Jiudas 'a 'ariwou odo-odo beia Jisas 'anai ngoonia. ⁴⁸ Mia Jisas 'a o'ani 'inia, “Jiudas, naia naasi here na'oi haa 'anai ha'ahaingahu 'inau, 'inau i Gare'i Inoni?”

⁴⁹ Na'i 'oha na 'iraau rongoiusuri nara awa 'isi rau 'ome 'iraraa taha nai to'o, rau o'ani 'inia Jisas, “A 'ua Araha, mei haa'i naihi?” ⁵⁰ Ma'e ta'i 'iniraau na rahiai naihi ana ma taba taahiai karinga odonai sae tatau'aro anai Na'ohadaau Piriisi.

⁵¹ Mia Jisas 'a ha'atee o'ani, “Abu'a!” Ma dau wou na'i karinganai inoni tatau'arosi ma ha'agorohia aho'i.

⁵² Mia Jisas 'a o'ani 'iniraau Na'ohadaa'i Piriisi miraau sae hehei'oi nara 'omesuriai Ruma Maea ana God, miraau hakoi saemaua narau boi 'ana Jisas, “A 'ua? Mou 'adoma'inia do 'inau 'e sae hehere ta'aa namou boi 'inia bei'i naihi mana hasi'ei 'anai heingahu 'anai dauau?”

⁵³ 'Ado dangi 'au awa bei'amou na'i Ruma Maea ana God mamou ai'a raba dauau. Ma'ata naani 'oha na mena anai adaro 'a marungi'amou. Moi hauai taha namou 'adoma'inia.”

*Pita 'A Tohe Ha'a-oru Do Ai'a 'Iraraa Jisas**(Matiu 26:57-58, 69-75; Mak 14:53-54, 66-72; Jon 18:12-18, 25-27)*

⁵⁴ Miraau na hehei'oi rau daua Jisas mara waia 'ari na'i ruma anai Na'ohadaau Piriisi. Mia Pita 'a susuriraau ha'atau moi. ⁵⁵ Na'i 'oha narau taha wou, 'e 'eu ni waari'u nara togaa na'i 'ubutanai dora a'ora hura'a i abau 'omaa anai rumasi. Miraau heinagu totoa 'anai waari'u, mia Pita ro'u beiraau. ⁵⁶ Ma'e gere urao na tatau'aro na'isi 'a 'ome 'iraraa Pita ma wana wetewete 'inia. 'A o'ani, “'Ia mo'oni 'au re'ia ro'u beia Jisas.”

⁵⁷ Mia Pita 'a tohea, 'a o'ani, “Gere urao, 'inau ai'a 'iraraa mo'osi.”

⁵⁸ Ai'a orea mau ma'e ta'i abe 'iniraa na 'ome 'iraraa ro'u, 'a o'ani 'inia, “I'oe 'e ta'i 'iniraa ro'u i rongoiusuri ana'i.”

Mia Pita 'a o'ani 'inia, “Ei mwane, 'inau 'au ai'a.”

⁵⁹ 'A ga'i 'onaai ta'i 'aoa ro'u moi na'i muri ma'e ta'i nei 'iniraa na ha'atee wetewete o'ani ro'u 'inia, “Ha'amomori di'u, 'ia mo'oni 'e ta'i ro'u 'iniraa, 'inia 'iaani 'e ai Galili.”

⁶⁰ Mia Pita 'a ha'atee o'ani, “Ai'a ha'a-momori moe'a i maho na 'o 'unuasi.” Na'i 'oha na ha-hadahada mau, na kua 'a tataraoke. ⁶¹ Mia Jisas 'a rihota'i ma wana wetewete 'inia Pita. Mia Pita 'agu 'adoma'i aho'isiai maho na 'ia Jisas 'a 'unua tanaa na o'ani, “A bwa'i tataraoke mau i kua na'i wa'aria, mi'oe 'oi bwane tohe ha'a-oru do'o ai'a 'iraraa.”

⁶² Maagu hura'a na'i maanai bara anai rumasi ma ru'uhiai angi.

Jisas Ra Haikou 'Inia

⁶³ Miraau nei narau awa beia Jisas 'anai 'omesuria, ra haikou 'inia. Ra hidaria mara rubu'ia 'ini'i rimadaa'i.

⁶⁴ Rau hiri ha'abwarasiai maana 'iniai bwana marau hidaria maragu o'ani 'inia, “'Oi 'unua 'iatei na ngahui'o! 'Inia i'oe 'e rarabea, nita?” ⁶⁵ Miraau 'unu'i ro'u i mwane mareho ta'a'i 'ana Jisas 'anai here ha'ata'aia.

Jisas Ra Waia 'Ari Tanaraau Kansol

(*Matiu 26:59-66; Mak 14:55-64; Jon 18:19-24*)

⁶⁶ Na'i haho'oa ta'aa, 'iraaui saemaua beiraaui Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses mana Na'ohadaa'i Piriisi rau goni na'i ta'i dora. Naasi ruruha nara 'unuraa 'iniai Kansol. Maragu waia Jisas mai tanaraau.

⁶⁷ Miraaugu o'ani 'inia, “'Oi 'unua tana'ameu: 'A 'ua? I'oe naasi Ha'atahi?”

Magu aramiraaui o'ani, “Rei'uaa nawai 'unua tana'amou, mamou bwa'i hinihini, ⁶⁸ ma 'onaa nawai

songa'ini'amou, mamou bwa'i matai aramiau ro'u. ⁶⁹ Ma na'i 'ohani ma 'ari'a, na Garei Inoni 'ai heinagu na'i dora ororiu na'i odona God huunai mena.”

⁷⁰ Miraaugu songa'inia ro'u o'ani, “A 'ua? I'oe naasi garena God?”

Miagu aramirau o'ani, “Naia namou 'unua'asi.”

⁷¹ Naasi maraugu o'ani 'inirau haarirau, “A gorola! Gaugu bwa'i bonasiai sibania'a ro'u tanei 'anai 'unua ta mareho 'anai subunia 'inia. 'Inia 'igaau haarigaau gau rongoa'a i 'unua ana do'ia naasi garena God!”

23

Jisas Ra Waia 'Ari Tanaa Paelat

(Matiu 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Jon 18:28-38)

¹ Miraau hako'i ruruha rau suruta'e ara'a marau waia Jisas 'ari tanaa Primia, 'ia Paelat, do'ai hiiria. ² Miraaugu taraawa'a ha'ahunia 'ini'i mareho, rau o'ani, “Ia mo'osi meu sadoia do'a na'otaradaaui inoni 'anai ura bwarasiai Gaumani anai Rom. Ma 'unua ro'u tanaraau dorai abui hori takisi tanaa Mwaeraha, ma 'unua do'ia naasi mwaeraha mana Ha'atahi.”

³ Mia Paelat 'agu songa'inia Jisas o'ani, “A 'ua? I'oe naasi Mwaeraha adaui Jiu?”

Mia Jisas 'a aramia o'ani, “Naia na'o 'unuasi.”

⁴ Mia Paelat 'a rihota'i ma o'ani 'inirau Na'ohadaa'i Piriisi mana ruruha nara boi 'anai baurongo, “Ai'a ta mareho wai to'oana beia mo'oni na do'ai horosia 'inia ta ringe.”

⁵ Miraaugu ha'atee wetewete ro'u ara'a o'ani, “Ia mo'osi 'a ha'a awata'airaui inoni suri'i mwane dora hako na'i Jiudea 'ini'i ha'ausuringa'i ana'isi. 'A taraawa'a na'i Provensi Galili, nagu buna boi tari 'ini beigaaui.”

Jisas Ra Waia 'Ari Tanaa Herod

⁶ Na'i 'oha na 'ia Paelat 'a rongoa do 'a taraawa'a na'i Galili, 'agu songa'iniraaui ro'u o'ani, "A 'ua? 'Ia mo'osi 'e ai Galili?" ⁷ Miraaui aramia do'ia Jisas baaniai Galili. Na'i 'oha na 'iraraa o'asi do'ia Jisas 'a boi baaniai aba na heimarungi ieia Herod, 'agu ha'ataaria 'ari tanaa Herod. Na'i madoraasi 'ia Herod 'a awa ro'u 'isi na'i Jerusalem.

⁸ 'Ia Herod 'a rongo tarohana Jisas mau mai orema magu kaeni raba 'omesia. Ma raba 'omesia ro'u 'oha na 'ia Jisas 'ai hau'i tara'i ha'abu'oahu. Naasi na'i 'oha na 'ia Paelat 'a ha'ataaria woua Jisas tanaa, 'a kaeni wa'ewa'e di'u. ⁹ 'A hau'i mwane heisonga'i tanaa Jisas, mia Jisas 'a ai'a raba arami'i. ¹⁰ Miraaui Na'ohadaa'i Piriisi mana Ha'ausuri 'anai Ringe ana'ia Moses, rau ura gaarangi marau ha'ahunia wetewete a Jisas 'ini'i mwane mareho ta'a'i. ¹¹ Mia Herod miraaui sae hehei'oi ana'i rau heiheia marau haikou 'inia. Rau ha'ato'onia Jisas 'onaai mwaeraha 'inia to'oni tewa 'ome goro, maraugu ha'ataaria aho'i 'ari tanaa Paelat. ¹² Taraawa'a mau mai, 'ia Paelat mia Herod raru ha'imae hairiu, tari mai na'i madoraa nagu to'o i marehosi, ma rarugu hagu hagu goro'a.

Jisas Ra Hiiria 'Anai Mae

(Matiu 27:15-26; Mak 15:6-15; Jon 18:39—19:16)

¹³ Mia Paelat 'a 'unuraui goni Na'ohadaa'i Piriisi, 'iraui saemaua adaa'i Jiu miraaui inoni, ¹⁴ ma o'ani 'iniraaui, "I'amou mou waia mai a mo'oni mamou 'unua do'a na'otaradaaui inoni 'anai ura bwarasiai Gaumani anai Rom. Hoita, minau 'au songa'i hegahegaa na'i maamouu hako ma ai'a ta ta'i maho 'ini'i mareho namou subunia 'ini'i nawai to'oana beia. ¹⁵ 'Ia Herod ma 'unua ro'u do 'a ai'a to'oana ta mareho taritari'a beia, tarana naasi na ha'ataaria aho'i 'inia mai. Ai'a ta mareho na 'ia mo'oni nai hau na ta'isada do'ai mae 'inia. ¹⁶ Tarana naasi wai 'unua tanaraui sae hehei'oi marai rohoa, mawai ha'ahura'ahia dadara'a." ¹⁷ 'E ringe na awa do na'i 'ado 'oha nara ha'ato'oai Rongo ni Roho Aharau, 'iraui inoni rau matai

ha'angonia Paelat anai ha'ahura'ahia baaniai rumaniho'o tanei na 'iraaui rai rabasia.*

¹⁸ Miraau hakoi inoni raugu totoro aratara o'ani, “Ngahu ha'amaesia mo'osi! 'Ia Barabas nameu 'irisia do'oi ha'ahura'ahia baaniai rumaniho'o!” ¹⁹ 'Ia Barabas 'e sae ra gaasia na'i rumaniho'o 'iniaia taraawa'ana ana i ha'agogoru na'i Jerusalem, ma 'ini ngahu ha'amaesia sae.

²⁰ 'Ia Paelat 'a 'unua ro'u tanaraau do'ai ha'ahura'ahia Jisas. ²¹ Miraau hako rau totoro aho'i tanaa Paelat o'ani, “Rabu ahita'inia na'i dadaahoro! Rabu ahita'inia na'i dadaahoro!”

²² Mia Paelat 'a o'ani 'iniraaui, “'Iniaia 'uaana? 'E 'ino he'ua na haa? 'Inau ai'a to'oana ta mareho nai haua na ta'isada do'ai mae 'inia! Wai 'unua tanaraau sae hehei'oi marai rohoa, mawai ha'ahura'ahia dadara'a.” Naasi orunai 'oha na 'ia Paelat 'a ha'atee o'asi.

²³ Miraaugu totoro raha ara'a ro'u baaniai na'o dorai rabu ahita'inia ma'ata Jisas na'i dadaahoro. 'Ariwou naraugu buna ha'ahoea Paelat. ²⁴ Naasi 'ia Paelat 'agu 'adoma'i aratara beiraau. ²⁵ 'A ha'ahura'ahia Barabas 'on-aa'i 'irisia adaau, 'ia mo'o nara gaasia ani na'i rumaniho'o 'iniaia heingahu ma 'iniaia ha'ato'oa na haa i ha'agogoru na'i Jerusalem. Ma watea Jisas tanaraau 'anai haua tanaa i maho narau 'irisiasi.

*Jisas Ra Rabu Ahita'inia Na'i Dadaahoro
(Matiu 27:32-44; Mak 15:21-32; Jon 19:17-27)*

²⁶ Na'i 'oha na 'iraaui hehei'oi rau waia Jisas, rau 'ariwou marau heisadoi beiai ai Saerin na atana 'ia Saemon. 'Agu boi baaniai dora na gere ha'atau baaniai 'omaasi ma riutaha mai ro'u na'i tarasi. 'Iraau hehei'oi rau ha'a-'usu'usua do'ai suru'iai dadaahoro, mai suria Jisas.

* 23:17 23:17 Tara'i Baebol bwani ra ai'a to'oraai tatarani.

²⁷ 'E kae ruruha raha narau surisuria Jisas. Ma na'i ruruhasi tara'i urao nara ahutotou 'inia Jisas. Rau ago-ago marau angi hahano. ²⁸ Mia Jisas 'a rihota'i, ma ha'atee o'ani 'iniraau, "Mwane urao ni Jerusalem, mou abui angisiau. Moi angisi'amou haari'amou miraau'i gare amoo'i. ²⁹ 'Inia 'e madoraa nai boi mau narai o'ani, 'Ha'amwaniraau di'u i urao nara 'amara, mana nei nara ai'a to'ora gare mara ai'a matai ha'asusu gare.' ³⁰ Na'i 'ohasi na inoni hako rai totoro, marai o'ani 'ini'i hungahunga mana bo'obo'o, 'Moi ahoda auru hunimeeu, mamoi anoameu!' ³¹ Hoita, 'onaa narau here 'oniau, 'aigui he'ua tana'amou? 'Inia 'onaa ni 'eu 'ai noro ha'ata'ai ai hasi'ei mamarewa'a, 'ai noro ha'ata'aia ro'u wou i hasi'ei na maria!"

³² Ma'e rua inoni hehere ta'aa nara wairarua ro'u 'anai ha'amaesirarua beia Jisas. ³³ Na'i 'oha narau ataha wou na'i dora ra 'unua 'iniai Korai Bwau Sae raugu rabu ahita'inia ieia Jisas na'i dadaahoro, beiraruai rua inoni hehere ta'aasi. 'E ta'i na'i dadaahoro na'i odona, mana nata abe na'i dadaahoro na'i mahana. ³⁴ Mia Jisas 'a ha'atee o'ani, "Ama, 'oi 'adoma'i nugasiai maho ra haua tanaauni, 'inia rau ai'a aidangisiai taha narau haua."

Miraau'i sae hehei'oi rau gaasi ha'ara 'anai sadoia tei nai to'ora'i to'oni ana'i. ³⁵ 'Iraau inoni rau ura maraugu boresuria, miraau'i saemaua adaa'i Jiu rau haikou 'inia. Rau o'ani, "'Iia na ha'atahi'i tara'i sae he'ete'i ani. Nugaa mai ha'atahia haaria 'onaa 'iia naasi Ha'atahi na 'ia God na 'ome sigihia!"

³⁶ Miraau'i hehei'oi rau haikou ro'u 'inia. Rau haua tanaai waen mahai, ³⁷ marau o'ani 'inia, "'Onaa i'oe naasi Mwaeraha adaui Jiu, ma'oi ha'atahi'o haari'o."

³⁸ Mara usuai usu-usu na'i baba ma rau nugaa na'i bwaunai dadaahoro. Rau usua o'ani:

NAANI MWAERAHA ADAUI JIU

³⁹ Ma'e ta'i 'iniraruai rua inoni hehere ta'aasi na ha'atee ha'ata'aia Jisas 'a o'ani, “Onaa i'oe naasi Ha'atahi, ma'oi ha'atahigaau!”

⁴⁰ Mana nata abe 'a ha'atee wetewete tanaa mo'osi, 'a o'ani, “Ei. 'O ga'i ha'ahoua God, 'iniaai mae amua ro'u 'onaia mo'osi! ⁴¹ 'Igaraa 'a arari do garai mae, suria 'igaraa ra'i sae hehereta'a'i. Mia mo'oni, ai'a ta ta'i mareho nai ha'atari'aa.” ⁴² 'A ha'atee o'asi hako magu o'ani 'inia Jisas, “Jisas, 'oi 'adoma'iniiau na'i 'oha 'oi mwaeraha!”

⁴³ Mia Jisas 'a ha'atee o'ani 'inia, “Wai 'unua tana'o, de'eni 'oi awa beiau na'i paradaes.”

Jisas 'A Mae

(Matiu 27:45-56; Mak 15:33-41; Jon 19:28-30)

⁴⁴ Ma na'i angi ta'i tangahuru mana rua na'i dangisi, 'a kuhi bwarasiai kantri hako tari na'i angi oru. ⁴⁵ 'Inia na sina 'a ai'a rara. Mana kae bwana ubu-ubu'a nara rohe bwarasia 'iniaai dora maea na'i Ruma Maea ana God, 'a maakari heihoua. ⁴⁶ Mia Jisas 'a totoro 'ini ringe raha o'ani, “Ama, na'i rimamu 'au nugaai tahingagu!” 'A ha'atee o'asi hako magu mae.

⁴⁷ Na'i 'oha na na'ohadaaui hehei'oi 'a 'omesi'i mareho 'isi, 'a ha'aasaa God ma o'ani, “Ha'amomori, 'ia mo'oni 'e inoni odo-odo!”

⁴⁸ Miraau inoni nara goni wou na'i 'isi narau 'omesi'i taha nara to'o na'i madoraasi, rau hida suri'i waiburudaa'i 'iniaai ahutotou, marau aho'i 'ari suri'i ruma adaa'i. ⁴⁹ Me 'iraaui hako nei narau hei'irara'i goro beia Jisas, goni bei'i urao narau ta'i boi beia baaniai Galili, rau ura ha'atau moi marau 'omesi'i 'ari taha nara to'o na'i 'ohasi.

Josep Ni 'Arimatea 'A Toringia Jisas

(Matiu 27:57-61; Mak 15:42-47; Jon 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Ma'e ta'i sae na awa na'i Kansol na atana 'ia Josep. 'Ia 'e saeni 'Arimatea, 'e 'omaa na'i Jiudea. 'Ia Josep 'e sae

goro ma odo-odo, me 'iia 'a totoriai 'oha na 'ia God 'ai boi na'i marewana 'anai marungiraau inoni. Mia Josep 'a ai'a 'adoma'i aratara beiraaui Kansol 'inia mareho narau haa tanaa Jisas. ⁵² 'Iia 'a ada beia Paelat ma ha'angoniai abena Jisas. ⁵³ 'A rahia dioi abena Jisas, ma ho'ua 'inia bwana mamaahui. 'A aoraa na'i wabwa nara 'eria na'i abenai kae hau. Ma na'i wabwasi, 'a ai'a ta sae mau narai toringia iei. ⁵⁴ Ni dangisi 'e rimanai dangi. Naasi dangi na 'iraui Jiu ra ha'aagau 'anai dangi ni mamaro adaau, 'inia 'aigui taraawa'a na'i su'urahi.

⁵⁵ Miraui urao narau ta'i boi beia Jisas baaniai Galili, rau suria Josep. Rau 'omesiai wabwasi, marau 'omesiai nuga ra haa 'anai abena Jisas na'iei. ⁵⁶ Maraugu aho'i 'ari 'omaa 'anai ha'aagau'i tara'i rumu si'ini goro 'anai roga'i na'i abena Jisas. Ma na'i dangi ni mamaro rau mamaro 'anai suriai taha na Ha'atora na 'unua.

24

Jisas 'A Suruta'e Baaniai Mae

(Matiu 28:1-10; Mak 16:1-8; Jon 20:1-10)

¹ Na'i wa'aria i dangi sade, 'iraui mwani urao 'ani rau ho'orai 'ari wabwa bei'i rumu si'ini goro narau bwane ha'aagauhi'i. ² Na'i 'oha narau ataha wou, rau 'omesia dona hau nara ha'abwarasia 'inia maanai wabwa ra bwane burusia beira'i. ³ Na'i 'oha naraugu siri wou, maraugu ai'a 'omesia'ai abena Araha Jisas. ⁴ Ma na'i 'oha narau wai'ado'ado mau suriai marehosi, raugu 'asu'a ma'e rua enjel nararu siri suri'i to'oni mamaahui wadowado raru ura na'i bobodaau. ⁵ Na'i 'ohasi, rau mamaa'u di'u marau topira'i ruru marau mwaoro dio aurui ano. Mana enjel raru o'ani, "A 'ua namou sibania 'inia na'i dora ni mae, 'ia mo'o na tahi'a aho'i? ⁶ 'Iia 'a ai'a awa 'ini. 'Iia 'a suruta'e aho'i baaniai mae. Moi 'adoma'inia aho'i taha na maania tana'amou na'i 'oha na awa bei'amou na'i Galili.

'A 'unua do ⁷ na Gare'i Inoni rai watea tanaraaui inoni ora-ora'a 'anai rabu ahita'inia na'i dadaahoro, ma na'i orunai dangi murinai mae na haa, 'ai suruta'e aho'i baaniai mae."

⁸ Na'i 'ohasi, na urao 'isi raugu 'adoma'ini'i aho'i ha'atee 'isi. ⁹ Rau aho'i 'ari baaniai wabwa, ma rau maani'i mwane mareho 'isi tanaraaui ta'i tangahuru mana ta'i Ha'ataari, mei tanaraau ro'u i haru nei. ¹⁰ Mana atadaa'i urao narau 'ari heitaroha'i tanaraaui Ha'ataari, 'ia Meri ni Magdala, 'ia Joana, mia Meri inana Jems, ma tara'i urao ro'u. ¹¹ Na'i 'oha na 'iraui Ha'ataari rau rongo, rau ai'a hinihiniraaui 'inia rau 'adoma'inia dora'i mamaani to'obweubweu'a moi. ¹² Mia Pita 'a suruta'e ma 'eba 'ari wabwa. Na'i 'oha na mwaoro 'anai wana siri, 'a 'omesia doni bwana moi nara ho'ua 'iniai abena Jisas naragu awa. 'Oha na 'omesia o'asi, 'a aho'i 'ari 'omaa ma wai'ado'ado suriai mareho na to'osi.

'Ia Jisas 'A Ha'ata'i Tanararuai Wairarua

*Nararu 'Ari 'Anai 'Omaai Emeas
(Mak 16:12-13)*

¹³ Mau na'i dangisi 'e rua rongoiusuri ana Jisas nararu auru 'anai 'omaai Emeas, mana ha'atau na hauai 'omaasi baaniai Jerusalem 'a ga'i 'onaai ta'i tangahuru mana ta'i kilomita. ¹⁴ 'Oha nararu auru wou, raru maani'i hahano i mareho nara to'o 'isi. ¹⁵ Na'i 'oha nararu ma-mamaani mau, 'ia Jisas 'a 'ariwou gaarangirarua ma hano beirarua. ¹⁶ Ma'ata 'ia God 'a ha'abwaraa tanararua 'anai 'ome 'iraraa Jisas.

¹⁷ Mia songa'inirarua o'ani, "E taha namuru maania mai suriai tarasi?" Miraru ura sua ha'i 'ome ahutotou'a.

¹⁸ Ma'e ta'i 'inirarua na atana 'ia Kleopas na o'ani, "Gasi i'oe moi naasi ta'i sae na boi na'i Jerusalem na'o ai'a 'irara'i kae mareho nara to'o suri'i dangi nara hako'a 'ani."

¹⁹ Mia Jisas 'a o'ani, "Mareho he'ua?"

Miraru aramia o'ani, "Here nara haua 'ana Jisas ni Nasaret! 'Iia 'e Rarabea, mana ha'atee ana'i mana mwane

mareho na hau'i ra mena di'u na'i maadaui inoni ma na'i maana God. ²⁰ Me 'iraaui Na'ohadaa'i Piriisi miraaui saemaau agaa'i rau daua marau haua tanaai Gaumani 'anai Rom dorai hiiria 'anai ha'amaesia. Ma rau rabu ahita'inia na'i dadaahoro. ²¹ 'I'ameu meu 'adoma'inia do 'iia naasi Ha'atahi na ga'i boi 'anai ha'atahiraaui Israel baaniraaui maeronga. Mana nata mareho ro'u na ai'a goro, naani'a i orunai dangi murinai to'o na hauai marehosi. ²² Mameu ta'i kaeni heimwaota'i 'inia mareho narau maania i urao narau awa na'i ruruha ameeu. Nade'eni wa'aria rau 'ari wabwa nara nugaa iei a Jisas. ²³ Ma na'i 'oha narau ataha wou na'i wabwasi, rau sadoia do ni abena Jisas 'a bwane ai'aa baaniai dora nara nugaa iei. Marau 'unua dora'i enjel narau re'i'i, nara 'unua tanaraau do'ia Jisas 'a tahi aho'ii! ²⁴ 'Ariwou ma tara'i abe ro'u na'i ruruha ameeu, rau 'ari ro'u na'i muri marau 'omesia do ni abena Jisas 'a bwane ai'aa 'onaai 'unua nara haa i urao 'isi."

²⁵ Mia Jisas 'agu o'ani 'inirarua, "Muru bweu, ma muru ai'a raurau 'anai hinihini'i taha na 'iraaui rarabea ra 'unu'ii! ²⁶ 'A 'ua? Muru ai'a aidangisia do na Ha'atahi 'ai maaa'a ga'u, maigui heimarungi ara'ai aro beiai mena na raha?" ²⁷ Mia Jisas 'a hadanga'i ha'agorohi'i tanararuai taha nara usu'i 'abaia na'i Usu-usu Maea. 'A taraawa'a bei'i buka na usu'ia Moses tari bei'i buka adaa'i Rarabea.

²⁸ Na'i 'oha narau 'ariwou ada na'i 'omaa na 'iraruai rua mwanesi raru hano 'ana, 'ia Jisas 'a 'ome 'onaa do'ai hano daara'i. ²⁹ Miraru bongal'inia wetewete, raru o'ani 'inia, "Ei, 'a su'urahi'a, gai mauru ga'u moi." Miagu surirarua 'anai mauru beirarua. ³⁰ Na'i 'oha narau ha'aagau 'anai ngau, 'ia Jisas 'a rahiai bredi, ma ha'atee ha'agorohia God 'inia. 'A uubia ma ha'atora'inia tanararua. ³¹ Na'i 'ohasi 'ia God 'agu ha'awatea dorarui aidangisia do 'ia Jisas ma rarugu 'ome 'iraraa'a. Mia Jisas 'a hasi ai'aa baanirarua moi na'i 'ohasi.

³² Naasi mararu o'asi 'inirarua hairiu, "Na'i 'oha na 'unu

tahanga'ini'i tanagaraai mareho nara usua na'i Usu-usu Maea 'oha gau boi suri tara ani, 'a 'onaai 'eu na noro suri'i tahingagara'i.”³³ Raru suruta'e mau 'ohasi, mararu aho'i 'ari Jerusalem. Raru 'ariwou mararu sadoiraau ta'i tangahuru mana waira ta'i rongoiusuri ana Jisas beiraau ro'u tara'i nei nara goni wou beiraau.³⁴ Miraau o'ani 'inirarua, “Ha'amomori! 'Ia Araha 'a suruta'e aho'i baaniai mae ma ha'ata'i tanaa Pita.”³⁵ Mirarua maania ro'u tanaraau taha na to'o na'i tara 'oha nararu hano 'anai Emeas, mararu maania ro'u tanaraau 'oha nararugu 'ome 'iraraa do'ia Jisas 'oha na uubia tanararua i bredi.

Jisas 'A Ha'ata'i

Tanaraau Rongoiusuri Ana'i

(Matiu 28:16-20; Mak 16:14-18; Jon 20:19-23; Buka Tatau'aro 1:6-8)

³⁶ Raugu 'asu'a 'oha nararu ma-mamaani mau, mia Jisas 'a ura beiraau na'i 'ubutadaau ma o'ani 'iniraa, “Na gorohana God 'ai awa bei'amou.”³⁷ Na'i 'ohasi rau kaeni 'asu'a marau maaa'u, suria rau 'adoma'inia do'e anoa.³⁸ Mia o'ani 'iniraa, “'A 'ua mou maaa'u mana 'adoma'imoo'i ra heiruarua'a?”³⁹ 'Inau moina, moisu 'omesiai rimagu'i mana uwagu'i. Moi hatariau, mamoi 'iraraa do 'inau ha'a-momori, 'inia na anoa ra ai'a to'o abe mana surisuri 'onaaiuni.”⁴⁰ Maagu ha'ata'ini'i tanaraau rimana'i mana uwana'i.

⁴¹ Miraau kae wa'ewa'e di'u, ma'ata beia mau i 'adoma'i heiruarua'a. 'Ia Jisas 'a 'iraraa o'asi, magu o'ani, “'E mahoingau matota na bei'amou?”

⁴² Marau o'ani, “'Io.” Marau taranga'inia tanaai dorai ii'a matota.⁴³ Mia Jisas 'a rahia ma ngaa na'i maadaau hako.

⁴⁴ Ma o'ani 'iniraa, “Ni mareho na to'o tanaausi, 'au bwane 'unua mau na'i 'oha nau awa bei'amou doni mwane mareho nara usu'i 'inau suri'i buka ana'ia Moses, mei

suri'i buka adaa'i rarabea, ma na'i buka ni Psalm, rai to'o hako ma'ata.” ⁴⁵ Miagu tahangi'i 'adoma'idaa'i dorai aidangisi'i goro i usu-usu na'i Usu-usu Maea. ⁴⁶ 'A o'ani, “Naani mareho na Usu-usu Maea 'a 'unua 'iniau. Ni Ha'atahi 'ai rongomaata'i maai mae. Ma 'e rua dangi nai hako mana'i oruna 'ai suruta'e aho'i baaniai mae. ⁴⁷ Ma na'i atagu, rai taroha'inia do'ia God 'ai 'adoma'i nugasi'i 'inodaa'i nei narau rihosi baani'i ora-ora'a adaa'i. Rai taraawa'a heitaroha'i na'i Jerusalem marai 'adarara 'ari suri'i 'ado marau na'i marewana hako. ⁴⁸ 'I'amou namoi hura'a taroha'ini'i mareho 'isi tanaraau inoni suria 'i'amou namou re'i'i.

⁴⁹ “'Inau waigui ha'ataaria mai tana'amoui nei na 'ia Amagu 'a duruduru 'inia do'ai ha'ataaria tana'amou. Naasi moi awa hatara'i 'ini na'i Jerusalem, tari 'oha na Hi'ona Maea 'ai diomai hungamou mamoi honu 'inia mena na boi baaniai aro.”

'Ia Jisas 'A Ara'ai Aro

(Mak 16:19-20; Buka Tatau'aro 1:9-11)

⁵⁰ 'Ia Jisas 'a wairaaui hura'a baaniai Jerusalem marau 'ari Betani. Mia Jisas 'a taranga'ini'i ara'ai rimana'i ma ha'agorohiraau. ⁵¹ Na'i 'oha na ha'agorohiraau mau, 'ia God 'a waia baaniraau ara'ai aro. ⁵² Na'i 'ohasi, rau taraawa'ai ha'arahesia. Marau aho'i 'ari Jerusalem beiai wa'ewa'e na raha di'u. ⁵³ 'Ado dangi rau siri awa na'i Ruma Maea 'anai ha'a-aneanea God.

Taroha Goro mana Usuuu Maea
The New Testament in the Arosi language of the Solomon Islands
Niu Testament long langguis Arosi
copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Arosi

Translation by: SITAG

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-11-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 9 Feb 2021 from source files dated 17 Nov 2020

444a3934-0a25-5ce9-b53e-5049851eb3b5